

Stichting Bedrijfstakpensioenfondsvoor de Particuliere Beveiliging

Pensioenfondsv>>> Particuliere Beveiliging

Jaarverslag 2021

colofon

Dit jaarverslag is een uitgave van
Stichting Bedrijfstakpensioenfondsvoor de Particuliere Beveiliging

Datum
16 juni 2022

Inhoudsopgave

Bestuursverslag	4
1 Woord van de voorzitter	5
2 Kerncijfers (TKP)	6
2.1 Kerncijfers	6
2.2 Ontwikkeling kerncijfers in beeld	7
3 Besturing en naleving wetgeving	10
3.1 Algemeen	10
3.1.1 Missie en visie en strategie	10
3.1.2 Het bestuur	11
3.1.3 Organen, portefeuilles en gerelateerde partijen	12
3.2 Bestuursaangelegenheden	14
3.2.1 Zelfevaluatie	14
3.2.2 Intern toezicht (verslag niet-uitvoerend bestuur)	14
3.2.3 Verslag auditcommissie	18
3.2.4 Geschiktheid van het bestuur	19
3.2.5 Beloningsbeleid	19
3.2.6 Vergaderdata, studie/beleidsdagen en overige bijeenkomsten	19
3.2.7 Actuariële en bedrijfstechnische nota	19
3.2.8 Wet- en regelgeving - relevante ontwikkelingen	20
3.2.9 Vooruitblik 2022	21
3.3 Hoofdpunten pensioenregeling	22
3.4 Informatie over toezicht door AFM en DNB	23
3.5 Communicatie	24
3.6 Goed Pensioenfondsbestuur en Code Pensioenfonds	25
3.7 Gedragscode en nevenfuncties	27
3.7.1 Compliance officer	27
3.7.2 Naleving gedragscode	27
3.7.3 Nevenfuncties	27
3.8 Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens Pensioenfonds	28
3.9 Geschillencommissie	28
3.10 Statuten	28
4 Financiële positie en beleid in 2021	29
4.1 Financiële opzet en positie	29
4.2 Beleid en beleidskeuzes	32
4.3 Toeslagbeleid	32
4.4 Uitvoering pensioenregeling	34
4.4.1 Uitbestedingsbeleid	34
4.4.2 Beleggingsbeleid	35
4.4.3 Uitvoeringskosten	38
4.4.4 Klokkenluiders- en Incidentenregeling	46
4.4.5 Klachten	46
4.5 Actuariële analyse	47
5 Risicoverslaglegging	50
5.1 Governance	50
5.2 Risicomanagementraamwerk	51
5.3 Risicobeoordeling	53
6 Beleggingen	60
6.1 Marktonwikkelingen	60
6.2 De beleggingsportefeuille	62

	6.3	Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (MVB)	66
	6.4	Vooruitzicht 2022	72
7		Verslag verantwoordingsorgaan	75
	7.1	Verslag verantwoordingsorgaan	75
	7.2	Reactie bestuur op Verslag verantwoordingsorgaan	76
8		Rapport compliance officer	77
	8.1	Samenvatting Rapport compliance officer	77
	8.2	Reactie bestuur op Rapport compliance officer	79
		Jaarrekening	80
9		Jaarrekening	81
	9.1	Balans per 31 december 2021	81
	9.2	Staat van baten en lasten	82
	9.3	Kasstroomoverzicht	83
	9.4	Toelichting op de jaarrekening	84
	9.4.1	Algemeen	84
	9.4.2	Grondslagen	84
	9.4.3	Toelichting op de balans per 31 december 2021	92
	9.4.4	Risicobeheer	101
	9.4.5	Niet in de balans opgenomen verplichtingen	111
	9.4.6	Verbonden partijen	112
	9.4.7	Gebeurtenissen na balansdatum	113
	9.4.8	Toelichting op de staat van baten en lasten over 2021	115
		Overige gegevens	119
10		Overige gegevens	120
	10.1	Actuariële verklaring	120
	10.2	Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	122
11		Bijlagen	127
	11.1	Deelnemersbestand	127
	11.2	Begrippenlijst	128
	11.3	Overzicht nevenfuncties bestuursleden	134

Bestuursverslag

1 Woord van de voorzitter

Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Particuliere Beveiliging is in 1990 door cao-partijen in de bedrijfstak particuliere beveiliging in het leven geroepen om uitvoering te geven aan de door hen vastgestelde pensioenregeling ten behoeven van werknemers, oud-werknemers en hun eventuele nabestaanden. De bedrijfstak bestaat uit wettelijk erkende particuliere beveiligingsbedrijven, particuliere alarmcentrales en particuliere geld- en waardetransportbedrijven. Het pensioenfonds is een verplichtgesteld bedrijfstakpensioenfonds.

Het pensioenfonds wil zich voortdurend verbeteren. Daartoe is in 2021 weer een aantal stappen gezet. Het bestuur van het pensioenfonds is een deskundig en competent bestuur. Dat geldt zowel voor de aansturing van operationele activiteiten als het toezicht daarop. In 2021 heeft het bestuur de Missie en Visie herijkt, en op basis daarvan een meerjarige strategie ontwikkeld die past bij de doelen en uitdagingen van het pensioenfonds. De strategie zal met name gericht zijn op een effectieve invoering van het nieuwe pensioenstelsel en een goede communicatie met deelnemers en andere stakeholders.

In de pensioenregeling is door werkgevers en werknemers een vast premievolume afgesproken. Voor 2021 heeft dat geleid tot een percentage waarmee pensioenen worden opgebouwd van 1,36%. Gegeven het afgesproken "premiebudget" wordt in 2022 die opbouw verlaagd naar 1,35% van de pensioengrondslag.

Hoewel aanzienlijk verbeterd, voldoet de financiële positie van het pensioenfonds nog steeds niet aan onze wensen. De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds was per 1 januari 2021 103,3% en was daarmee lager dan de vereiste dekkingsgraad. In verband hiermee heeft het pensioenfonds (conform de wettelijke termijn) een nieuw herstelplan ingediend. Aan het eind van 2021 is de beleidsdekkingsgraad gestegen naar 117,5%.

Het bestuur besloot om per 1 januari 2022 een toeslag te verlenen van 0,5%. Dit was mogelijk omdat de beleidsdekkingsgraad per 31 oktober zich boven de kritische grens van 110% bevond.

Het pensioenfonds voert voortdurend een beleid om haar eigen kosten, zowel die van het beheer van de pensioenen als de daaraan gekoppelde beleggingen, te beheersen. Toch zijn er in het verslagjaar kosten opgetreden die vooraf niet waren voorzien. De toename van de kosten is grotendeels verklaarbaar door wettelijke eisen, waaronder voorbereiding op doorvoeren van de Wet Toekomst Pensioen en ook toename van de eisen van toezichthouders zijn daarvan belangrijke redenen. Operationele samenwerking met andere organisaties en waar mogelijk schaalvergroting zijn manieren waarop wij de relatieve kosten willen beheersen om de kosten voor onze deelnemers laag te houden.

De inspanningen die fondsen doen om het nieuwe pensioencontract te implementeren brengen hoge kosten met zich mee. Samen met onze uitvoerders streven wij daarom naar standaardoplossingen, en goede en eenduidige communicatie, zodat de kosten en investeringen die met de implementatie gepaard gaan, beperkt kunnen worden.

Velen hebben het afgelopen jaar bijgedragen aan het goed functioneren van het pensioenfonds. Daarvoor willen wij iedereen, stakeholders en dienstverleners danken.

Met vriendelijke groet,
namens het bestuur,

J.C.A. Kestens
Onafhankelijk voorzitter

2 Kerncijfers (TKP)

2.1 Kerncijfers

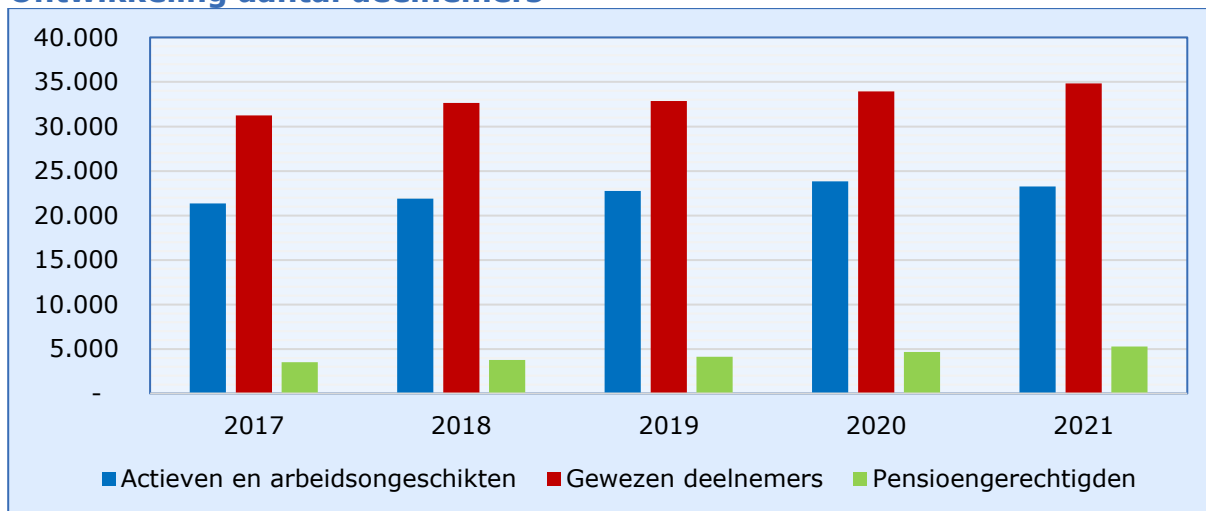
Bedragen x € 1.000	2021	2020	2019	2018	2017
Vermogen en solvabiliteit					
Aanwezig pensioenvermogen	2.595.287	2.436.544	2.078.608	1.588.241	1.517.596
Resultaat in het boekjaar	270.300	29.040	150.586	-45.262	98.473
Eigen vermogen	500.526	230.226	201.186	50.600	95.862
Minimaal vereist eigen vermogen	90.708	94.772	78.715	64.872	60.379
Vereist eigen vermogen	432.638	440.920	410.028	339.606	330.677
Technische voorzieningen	2.2094.761	2.206.318	1.877.422	1.537.641	1.421.734
Actuele dekkingsgraad	123,9%	110,4%	110,7%	103,3%	106,7%
Beleidsdekkingsgraad	117,5%	103,3%	106,3%	107,7%	104,4%
Minimaal vereiste dekkingsgraad	104,3%	104,3%	104,2%	104,2%	104,2%
Dekkingspositie	13,2%	-1,0%	2,1%	3,5%	0,2%
Vereiste dekkingsgraad	120,7%	120,0%	121,8%	122,1%	123,3%
Reservepositie	-3,2%	-16,7%	-15,5%	-14,4%	-18,9%
Beleggingen					
Belegd vermogen	2.569.210	2.410.100	2.055.170	1.568.302	1.500.905
Rendementspercentage	4,2%	14,4%	24,9%	0,93%	5,10%
Premies					
Feitelijke premie	79.700	76.742	78.206	73.409	68.074
Zuivere kostendekkende premie	102.228	88.237	88.322	83.431	84.412
Gedempte kostendekkende premie ¹	47.620	47.469	76.308	72.936	67.663
Premiedekkingsgraad	92,2%	105,1%	107,4%	107,8%	97,3%
Toeslagverlening					
Verleende toeslagen actieven	0,5%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Verleende toeslagen niet-actieven	0,5%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Z-score	1,03	0,11	0,51	0,51	0,44
Aantal aangesloten werkgevers	444	412	403	400	385
Beheerskosten					
Pensioenuitvoeringskosten (incl. projecten)	4.918	4.176	4.190	3.741	3.791
Pensioenbeheerskosten (in € per deelnemer)	172,31	146,93	155,82	145,72	152,39
Vermogensbeheerskosten	11.312	7.868	9.288	7.215	7.356
Vermogensbeheerskosten (% gem. belegd verm.)	0,47%	0,36%	0,49%	0,46%	0,52%

¹ Voor 2021, 2020 en 2019 betreft dit de ex ante (vooraf bepaalde) gedempte kostendekkende premie.

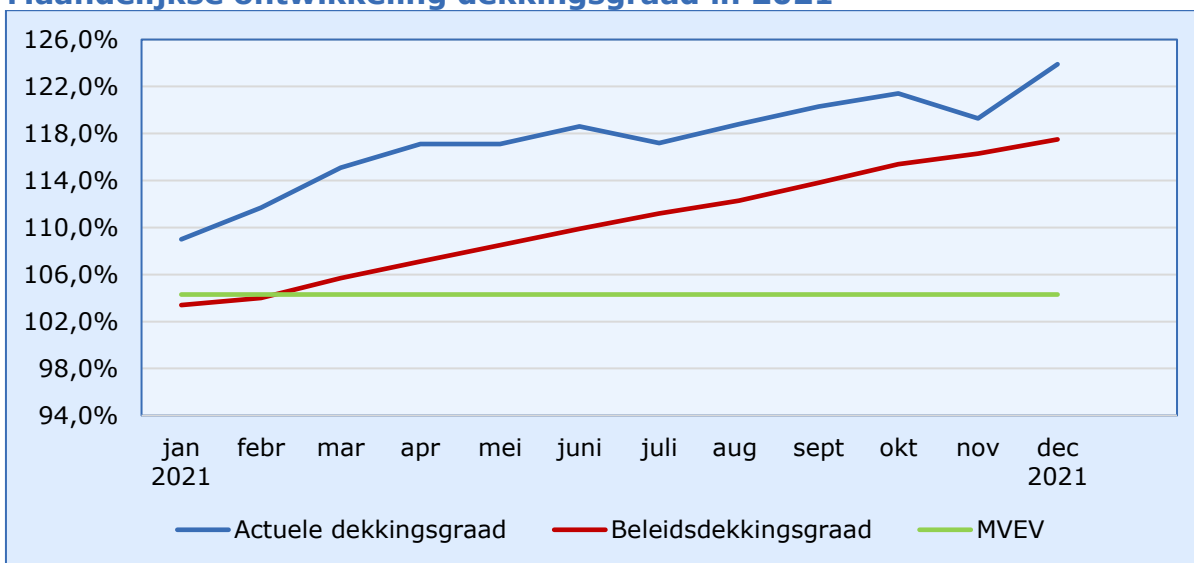
	2021	2020	2019	2018	2017
Aantallen deelnemers					
Actieven en arbeidsongeschikten	23.248	23.816	22.766	21.907	21.366
Gewezen deelnemers	34.831	33.949	32.876	32.628	31.233
<i>Pensioengerechtigden</i>					
– ouderdompensioen	3.891	3.361	2.933	2.674	2.470
– nabestaandenpensioen	1.272	1.163	1.073	963	892
– wezenpensioen	133	137	122	126	147
Totaal	63.375	62.426	59.770	58.298	56.108

2.2 Ontwikkeling kerncijfers in beeld

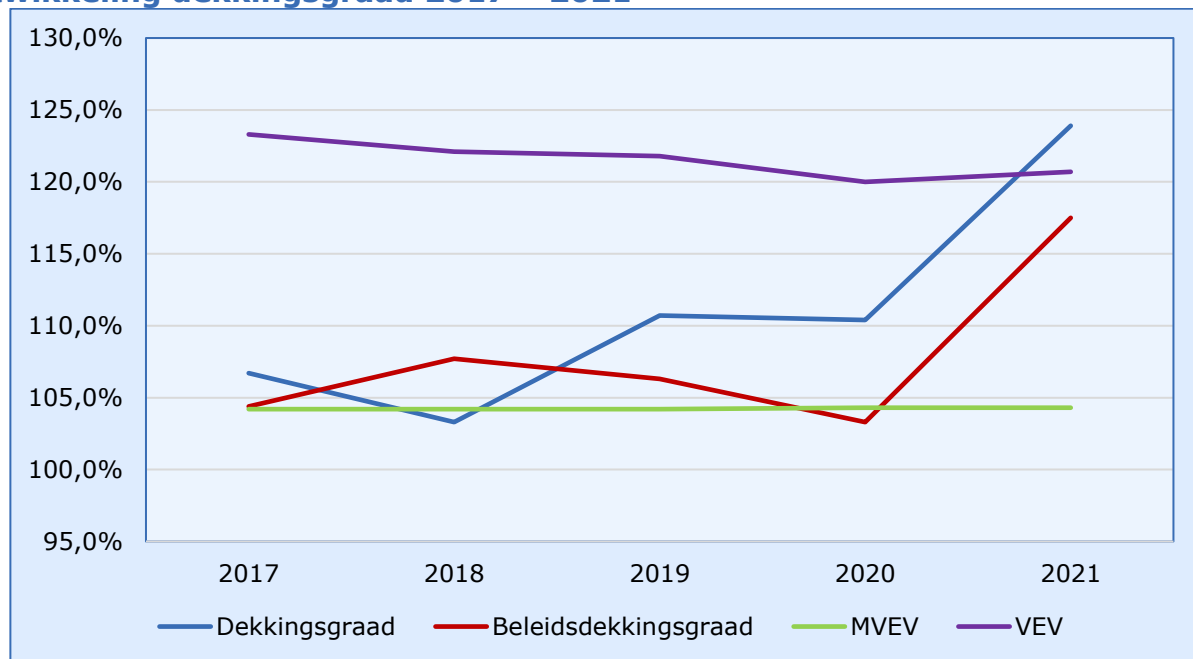
Ontwikkeling aantal deelnemers



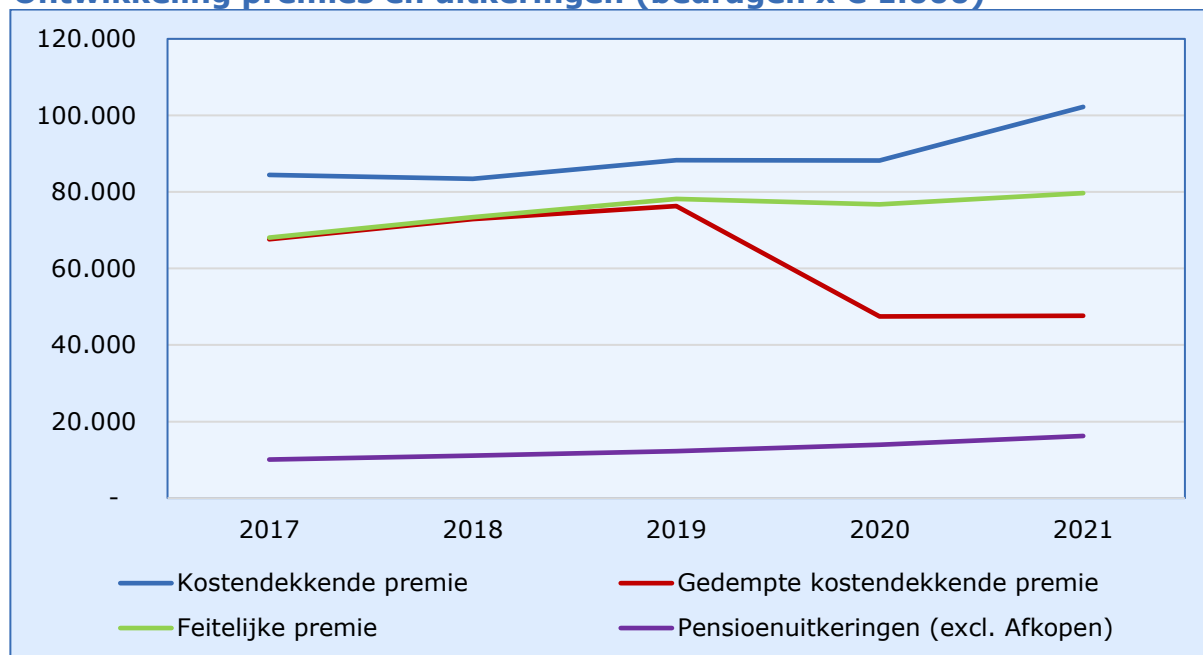
Maandelijkse ontwikkeling dekingsgraad in 2021



Ontwikkeling dekkinggraad 2017 – 2021

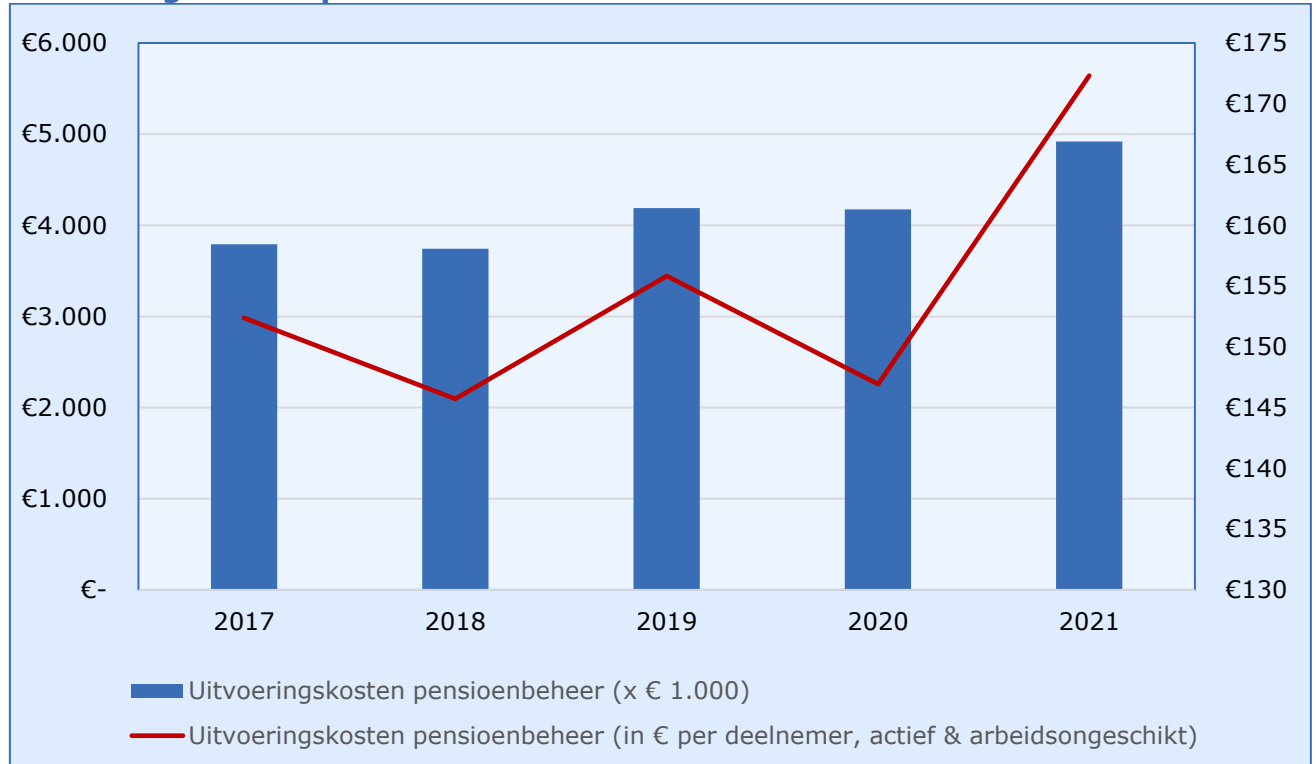


Ontwikkeling premies en uitkeringen (bedragen x € 1.000)²

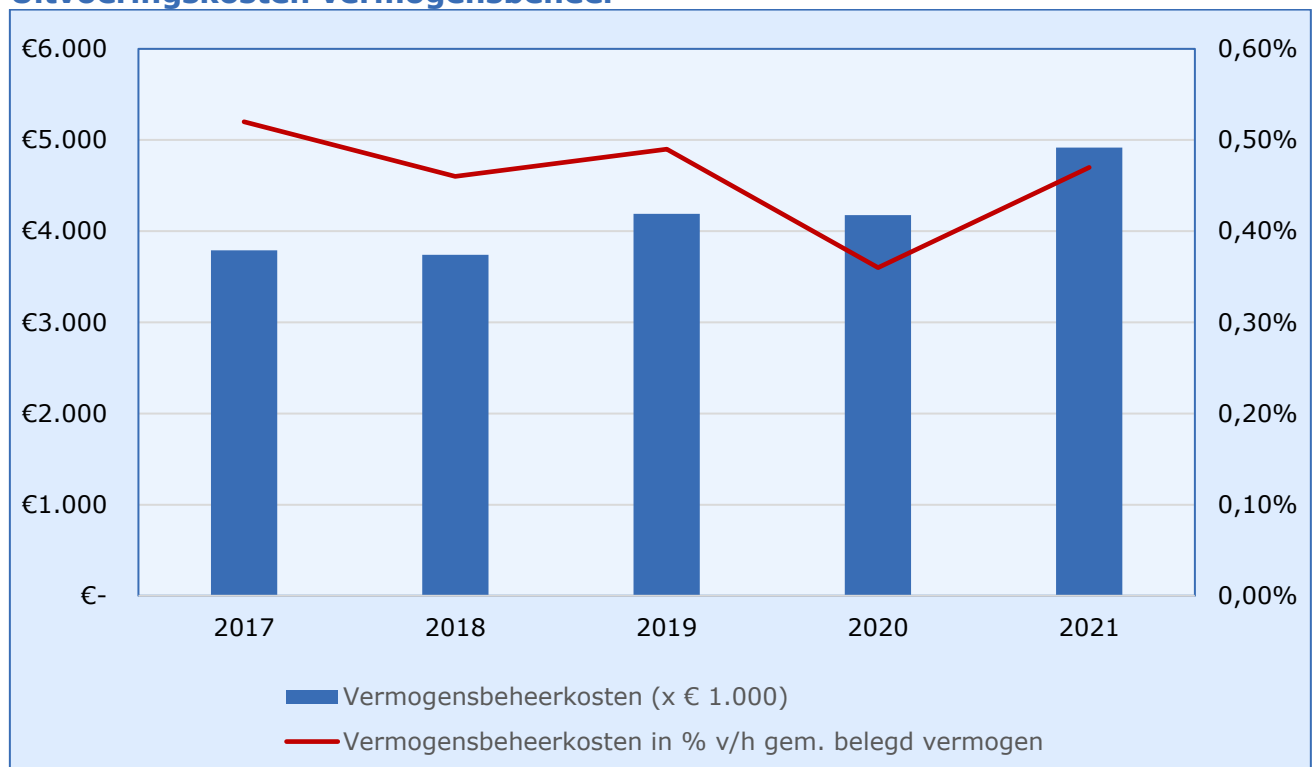


² De feitelijke premie betreft de premie die achteraf (ex post) is vastgesteld. De gedempte kostendeekkende premie betreft de vooraf (ex ante) berekende premie. Deze ex ante gedempte kostendeekkende premie wordt gebruikt bij de toets op kostendeekkendheid van de premie.

Uitvoeringskosten pensioenbeheer



Uitvoeringskosten vermogensbeheer



3 Besturing en naleving wetgeving

3.1 Algemeen

Stichting Bedrijfstakpensioenfondsen voor de Particuliere Beveiliging is opgericht op 1 juli 1990 en statutair gevestigd in Amsterdam. Het pensioenfonds is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel in Amsterdam onder nummer 41209638. De laatste statutenwijziging vond plaats op 15 december 2021. Het pensioenfonds is aangesloten bij de Pensioenfederatie.

3.1.1 Missie en visie en strategie

Periodiek wordt op basis van een interne en externe analyse gekeken of de Missie, Visie en Strategie van het pensioenfonds nog up-to-date zijn en worden deze, waar nodig, bijgesteld. In het najaar van 2021 is een aantal strategische sessies onder begeleiding van een externe partij gehouden waarna de Missie en Visie zijn geactualiseerd en de Strategie tot en met 2027 ('Roadmap') is opgesteld.

Missie – waar staan we voor?

Beveiligers beschermen elkaar via het pensioenfonds tegen financiële risico's van ouderdom en overlijden. Die bescherming is er ook bij langdurige ziekte omdat de pensioenopbouw wordt voortgezet. Pensioenfonds Particuliere Beveiliging is een fonds waar beveiligers zich thuis voelen: beveiligers, en zij die dat waren, weten dat hun belangen evenwichtig worden gewogen. We waken over de pensioenen van beveiligers, zoals sociale partners dat met ons hebben afgesproken.

Visie – waar gaan we voor?

Pensioenfonds voor de Particuliere Beveiliging is herkenbaar, service gericht, kostenbewust en heeft oog voor de omgeving. Die houding past bij de branche en de mensen die daarin werken. Het veilig beheren en laten groeien van de opgebouwde pensioenen staat voorop. We geven inzicht in de opgebouwde- en te bereiken pensioenen, zijn behulpzaam op de momenten die ertoe doen, handelen voorspelbaar en nemen alleen verantwoorde risico's.

Strategie

Het pensioenfondsbestuur heeft op 15 december 2021 de strategie voor de periode 2022 – 2027 vastgesteld. De eindrapportage met betrekking tot het afgeronde strategietraject is vastgesteld en door het bestuur vertaald in de Jaarplannen voor 2022. Jaarlijks vertaalt het bestuur de strategie vanuit de Roadmap in de jaarplannen voor het daaropvolgende jaar. Het bestuur neemt ook de 'Early warning signals', die kunnen duiden op een mogelijk gewenste strategiewijziging, mee in de jaarlijks op te stellen bestuurlijke agenda.

3.1.2 Het bestuur

Het bestuur is verantwoordelijk voor de realisatie van de doelstelling van het pensioenfonds, de strategie en (de uitvoering van) het beleid. De samenstelling van het uitvoerend bestuur in 2021 is als volgt:

Naam	Rol	Zittingstermijn
De heer mr. P. Priester (geboortejaar 1964)	Bestuurslid	Van 01-07-2018 tot 01-07-2022
Mevrouw ir. E.M.C. Eelens FRM CAIA (geboortejaar 1981)	Bestuurslid	Van 01-08-2018 tot 01-08-2022

Inmiddels heeft de bestuurlijke herbenoeming van de heer Priester en mevrouw Eelens plaatsgevonden. In 2022 worden deze herbenoemingen voorgelegd aan DNB.

De samenstelling van het niet-uitvoerend bestuur (NUB) in 2021 is als volgt:

Naam	Rol	Zittingstermijn
De heer drs. J.C.A. Kestens (geboortejaar 1950)	Voorzitter	Van 01-07-2018 tot 01-07-2022

Inmiddels heeft de bestuurlijke herbenoeming van de heer Kestens plaatsgevonden. In 2022 wordt zijn herbenoeming voorgelegd aan DNB.

Benoemd namens de werkgevers

Naam	Rol	Zittingstermijn
De heer T. Uittenbogaard (geboortejaar 1955)	Bestuurslid	Van 01-07-2017 tot 01-07-2021
De heer drs. R.J. de Vries (geboortejaar 1968)	Bestuurslid	Van 25-08-2020 tot 25-08-2024
De heer ir. M. Verbrugge (geboortejaar 1968)	Bestuurslid	Van 15-07-2021 tot 15-07-2025
De heer L.R. van Gelder (geboortejaar 1984)	Bestuurslid	Van 14-07-2021 tot 14-07-2025

Benoemd namens de deelnemers

Naam	Rol	Zittingstermijn
De heer C.A. van Loon (geboortejaar 1953)	Bestuurslid	van 01-07-2020 tot 01-07-2024
De heer ir. W.J. Boot (geboortejaar 1957)	Bestuurslid	van 28-12-2017 tot 28-12-2021

Benoemd namens de pensioengerechtigden

Naam	Rol	Zittingstermijn
De heer C. Lonsain (geboortejaar 1957)	Bestuurslid	Van 01-07-2018 tot 01-07-2022

De heer Uittenbogaard heeft - na twee zittingstermijnen - afscheid genomen als bestuurslid. Het bestuur is de heer Uittenbogaard zeer erkentelijk voor zijn verdiensten aan het pensioenfonds.

Per voornoemde datum ontstond dus een vacature in het bestuur van het pensioenfonds. Het pensioenfonds heeft begin 2021 een aspirant bestuurslid aangesteld in de persoon van de heer L.R. van Gelder, met het voornemen dat hij de heer Uittenbogaard opvolgt, mits DNB instemt met de voordracht tot bestuurder. Op 14 juli 2021 heeft DNB aangegeven geen bezwaar te hebben tegen de benoeming van de heer Van Gelder. Zowel in de procedure van herbenoemingen als de benoeming van de heer Van Gelder is het verantwoordingsorgaan gehoord over de door het bestuur gevoerde procedure.

De norm uit de Code Pensioenfondsen inzake diversiteit van het bestuur is dat in het bestuur en het verantwoordingsorgaan ten minste één lid onder de 40 jaar zitting neemt. In het verantwoordingsorgaan wordt niet aan deze norm voldaan. Het bestuur streeft naar diversificatie van leeftijd en geslacht. Bij de voordracht en/of de benoeming zijn diversiteit in de samenstelling naar leeftijd en geslacht en complementariteit in geschiktheid belangrijke uitgangspunten. Geschiktheid gaat daarbij voor diversiteit. In het bestuur is de heer Van Gelder, onder de 40 jaar.

3.1.3 Organen, portefeuilles en gerelateerde partijen

Verantwoordingsorgaan

Het verantwoordingsorgaan bestaat uit vijf leden: drie namens de deelnemers, één namens de gepensioneerden, één namens de werkgevers. Het verantwoordingsorgaan is op 31 december 2021 als volgt samengesteld:

Naam	Benoemd namens
De heer H.A. Dijksterhuis (geboortejaar 1975)	Werkgevers (voorzitter)
De heer M. Dost (geboortejaar 1964)	Deelnemers
De heer R.J.H.M. Schaars (geboortejaar 1965)	Deelnemers
De heer M. de Groot (geboortejaar 1976)	Pensioengerechtigden
De heer A. Hoogendoorn (geboortejaar 1960)	Deelnemers

Portefeuilles binnen het bestuursmodel

Het pensioenfonds stelt zich ten doel conform pensioenreglement en statuten de pensioenregeling uit te voeren die geldt voor werkgevers, werknemers, gewezen werknemers en hun nabestaanden in de bedrijfstak. Het bestuur heeft op basis van de opdrachtaanvaarding doelstellingen, risicohouding en beleidsuitgangspunten geformuleerd. Voor het zo optimaal mogelijk nastreven van de doelstellingen hanteert het pensioenfonds met ingang van 1 juli 2014 het Omgekeerd Gemengd Bestuursmodel. In 2018 is dit model geëvalueerd en met ingang van 1 januari 2019 concreter ingevuld door de Portefeuillestructuur toe passen, waarmee de tot dan toe opererende commissies kwamen te vervallen.

Binnen het governance-model worden vier specifieke portefeuilles gehanteerd. Dit zijn de portefeuilles:

1. Balansmanagement (vermogensbeheer & actuarieel/verslaglegging);
2. Risk & Compliance;
3. Pensioenzaken & Communicatie;
4. Governance.

De portefeuilles overleggen minimaal viermaal in een jaar. In ieder portefeuilleoverleg participeert steeds 1 uitvoerend bestuurder en participeren 2 niet-uitvoerende bestuurders. Waar wenselijk participeren externe onafhankelijke adviseurs in de portefeuille overleggen.

De portefeuilles hebben een duidelijk afgebakend mandaat dat is vastgelegd in jaarplannen, de beleidsbepalende beslissingen worden door het bestuur genomen (in de bestuursvergaderingen). Dit houdt in dat alle informatie en voorstellen vanuit een bepaalde portefeuille uiteindelijk op het hoogste aggregatieniveau worden besproken en dat beleid wordt vastgesteld tijdens een bestuursvergadering. Hierin vindt consultatie plaats tussen de niet-uitvoerende en de uitvoerende bestuurders.

De voorbereiding van de bespreking binnen het bestuur vindt plaats via de portefeuilles, via het overleg tussen de uitvoerend bestuurders onderling of het overleg tussen de uitvoerend bestuurders en de voorzitter of via het niet-uitvoerend bestuur.

Partijen

Pensioenbeheer

TKP Pensioen B.V.
Postbus 501
9700 AM Groningen

Custodian en beleggingsadministrateur

Caceis Investor Services
Postbus 24001
1000 DB Amsterdam

Beleggingsadviseur

Drs. H.A. Kempen
Kempen Management & Consultancy B.V.
Jacob van Lenneplaan 53
3743 AP Baarn

Adviserend actuaris

B. Weijers, AAG
Willis Towers Watson Netherlands B.V.
Prof. E.M. Meijerslaan 5
1183 AV Amstelveen

Certificerend actuaris

ir M.W. Heemskerk AAG
Mercer (Nederland) B.V.
Startbaan 6
1185 XR Amstelveen

Bestuursondersteuning

Montae & Partners B.V.
Verrijn Stuartlaan 1F
2288 EK Rijswijk

Fiduciair Manager

BMO Global Asset Management
Postbus 75471
1070 AL Amsterdam

Compliance officer

Mr. B. van Tilburg
HVG Law
Postbus 7925
1008 AC Amsterdam

Accountant

Drs. C.A. Harteveld, RA
Mazars Accountants N.V.
Eurogate II - Watermanweg 80
3067 GG Rotterdam

3.2 Bestuursaangelegenheden

3.2.1 Zelfevaluatie

In 2020 is het bestuur onder begeleiding van een externe persoon, de heer dr. J. Marsman een collectieve zelfevaluatie gestart. Mede door COVID-19 is deze zelfevaluatie in 2020 niet afgerond. Op 1 april 2021 heeft de slotbijeenkomst plaatsgevonden. Gezien de COVID-19 omstandigheden heeft de evaluatie via een video-call plaatsgevonden. Aan de hand van deze sessie zijn zowel individuele als collectieve verbeterpunten benoemd.

3.2.2 Intern toezicht (verslag niet-uitvoerend bestuur)

Samenvatting intern toezicht 2021

Het niet-uitvoerend bestuur heeft tot doel verantwoording af te leggen over het intern toezicht zoals vastgelegd in de artikelen 103 lid 4, 101a lid 4 en 104 lid 2 van de Pensioenwet. De interne toezichttaak kan kortweg als volgt worden samengevat:

Het niet-uitvoerend bestuur heeft tot taak toezicht te houden op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in het pensioenfonds. Het niet-uitvoerend bestuur is ten minste belast met het toezien op adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur en legt verantwoording af over de uitvoering van de taken en de uitoefening van de bevoegdheden aan het verantwoordingsorgaan en sociale partners en in het bestuursverslag. Het niet-uitvoerend bestuur staat het bestuur waarvan zij zelf deel uitmaakt met raad ter zijde.

Werkwijze en thema's

Gedurende het verslagjaar is gewerkt met portefeuillehouders binnen het niet-uitvoerend bestuur:

- Governance;
- Risk & Compliance;
- Balansmanagement;
- Pensioenzaken & Communicatie.

Het niet-uitvoerend bestuur toetst de kwaliteit van het intern toezicht aan de vier principes die het fundament vormen van de toezichtcode van de Vereniging Intern Toezichthouders Pensioensector (VITP):

1. De zorg voor het pensioen van de deelnemer is leidend voor het toezichthouden.
2. De toezichthouder is zich bewust van zijn verantwoordelijkheid als toezichthouder en gedraagt zich daarnaar.
3. Toezichthouders dragen zorg voor hun geschiktheid en de effectiviteit van hun werkzaamheden.
4. De toezichthouders leggen verantwoording af over en zijn aanspreekbaar op het gehouden toezicht.

Het niet-uitvoerend bestuur heeft in haar Toezichtverslag 2021 stilgestaan bij een negental thema's aan de hand van de indeling die de VITP hanteert. In het verslag is per thema benoemd:

- a. Waar hebben we toezicht op gehouden (wat hebben we gecheckt)?
- b. Welke normen hebben we daarbij gehanteerd (wanneer zijn we tevreden)?
- c. Wat zijn onze bevindingen: (waar zijn we tevreden over/is wat we aantreffen oké)?
- d. Wat zijn onze bevindingen: (waar liggen we wakker van/moeten we beter begrijpen)?

Het volledige verslag intern toezicht is te downloaden via de website van het pensioenfonds. Het niet-uitvoerend bestuur streeft naar continue verbetering. Hierna volgen daarom voor dit bestuursverslag samengevat de bevindingen van de door het niet-uitvoerend bestuur getoetste toezichtgebieden. Aan deze punten werkt het bestuur nadrukkelijk in 2022.

Het functioneren van de governance

Bevindingen

- Het functioneren van de governance heeft in brede zin bestuurlijke aandacht. Daarbij kwamen het functioneren van de voorzitter, het UB, NUB, VO en overige gremia in 2021 uitgebreid aan de orde. De governance van sleutelfunctiehouders is door het bestuur geëvalueerd. Het bestuur bleek over het algemeen tevreden over de invulling en heeft verbetermogelijkheden besproken. Daarbij werd ook de kostenontwikkeling als gevolg van de implementatie van IORP II nadrukkelijk betrokken.
- In 2021 besteedde het bestuur weinig tijd aan eigen ontwikkeling in kennis en vaardigheden. Ook is daar weinig sturing op.

Aanbevelingen/actiepunten

- Een goed werkende governance behoeft structurele aandacht.
- De werking van het bestuursmodel en de samenwerking/samenspel tussen UB/NUB/Voorzitter is beproefd in het proces rondom de herbenoemingen. Het bestuur zag in zijn geheel en in het NUB-deel, in haar rol als toezichthouder, in wat de kracht en zwaktes van dit model zijn. Het bestuur wordt aanbevolen alert te blijven op een zuivere rolverdeling.
- Het bestuur houdt voor ogen hoe belangrijk onderlinge samenwerking is alsmede "oog hebben voor elkaar".
- Het bestuur moet nadenken, hoe nog beter inzicht te krijgen in verdere verbetering van geschiktheid, specifiek reflecteren op de ontwikkeling van kennis en vaardigheden. Daarmee kan het opleidingsplan beter gericht worden.

Het functioneren van het bestuur

Bevindingen

- Beeldbellen bood meer efficiency, daartegenover staat wel vermindering aan onderlinge discussie. Bij de strategiediscussie was dit op sommige momenten een nadeel.
- Individuele gesprekken vonden plaats naar aanleiding van de gezamenlijke zelfevaluatie.
- Tijdig anticiperen op de Wet Toekomst Pensioenen is van groot belang. Hiervoor is een regieorganisatie opgetuigd.
- Inmiddels is ingericht dat de opinie van sleutelhouder actuarieel indien vereist altijd bijgevoegd zal zijn bij de bestuur stukken ten behoeve van besluitvorming.

Aanbevelingen/actiepunten

- De ICT-transitie bij pensioenadministrateur TKP is een belangrijk traject. Tot heden hebben wij een goed beeld bij hoe TKP dit oppakt en hoe de fondsen worden geïnformeerd. Het bestuur dient hierop uiterst alert te blijven.
- Door Covid schoof de zelfevaluatie in tijd op. Het bestuur is aanbevolen om de tweejaarlijkse balans van individuele en gezamenlijke (zelf)evaluatie te blijven aanhouden.

Het beleid van het bestuur

Bevindingen

- In 2021 besteedde het bestuur uitgebreid aandacht aan (het herijken) van de missie, visie en strategie (opstellen van de strategische 'Roadmap'). Daarbij werd ook de Wet Toekomst Pensioen behandeld.
- Vooruitlopend op het project Wet Toekomst Pensioen startte het bestuur met de uitvoering van 'need to have's' en het maken van een risicoanalyse in verband met Wet Toekomst Pensioen.

Aanbevelingen/actiepunten

- Uitvoering van de strategie levert voor het bestuur een uitdagende hoeveelheid plannen op die het pensioenfonds klaar moeten maken voor de toekomst. Ambities dienen voortdurend te worden getoetst op haalbaarheid en draagvlak bij stakeholders.
- Op korte termijn zal een begin gemaakt moeten worden met het project Wet Toekomst Pensioen, waaronder een aantal fundamentele discussies rondom invaarmodellen.

Algemene gang van zaken in het pensioenfonds inclusief specifiek de financiën

Bevindingen

- De algemene conclusie voor 2021 is dat bestaande structuren, inrichting en afspraken op een goede manier zijn ingericht en dat deze functioneren. Het bestuur bleek in staat om wendbaar te zijn als omstandigheden wijzigen en om extra inspanning te leveren als dit nodig is. De (wijzigende) omstandigheden rondom covid-19 maatregelen bleken een extra uitdaging. Vergaderingen vonden zowel offline, online als hybride plaats.

- De Plan-Do-Check-Act cyclus rondom vaststelling jaarplannen 2022 is bijna rond.
- De inzet om zorgvuldig met de kosten om te gaan werpt vruchten af: de kosten per deelnemer en van vermogensbeheer zijn in verslagjaar 2021 lager dan het voorgaande jaar.
- De financiële positie ontwikkelt zich goed maar is nog niet op het gewenste niveau. Alle processen en vereisten met betrekking tot vermogensbeheer zijn op orde.
- Beheersmaatregelen in verband met berichtgeving vanuit PGGM om een alternatief te zoeken voor een aantal beleggingscategorieën waarin het nu is belegd, om deze risico's te mitigeren, zijn tijdig en juist genomen. Het heeft de volle bestuurs aandacht en dat is goed.
- Duurzaamheid, Environmental, Social & Governance (ESG): het fonds heeft uitgesproken om de ambitie "volgend te zijn" te verlaten.

Aanbevelingen/actiepunten

- Gebleken is dat de verschillende vormen van vergaderingen hun eigen voor- en nadelen hebben. Waardoor het belangrijk blijft om (binnen de omstandigheden) steeds te wegen wat de beste bespreekvorm is voor de zaken die voorliggen.
- Kostenbewustzijn en kostenbeheersing blijven een constant aandachtspunt voor het bestuur. Onderzoek naar besparingen en vooral synergie mogelijkheden blijft nodig.
- Verbinding tussen bestuurlijke structuren en stakeholders kunnen verder worden uitgebouwd. In de strategiesessies is hierover gesproken, een eerste aanzet is al gemaakt in de jaarplannen voor 2022.
- Het fonds is financieel nog niet op een niveau boven het Vereist Eigen Vermogen. Het is dus zaak dat het bestuur als gevolg hiervan extra aandacht heeft ten aanzien van het (beleggings)beleid.
- Het laatste element in Plan-Do-Check-Act cyclus, namelijk het adresseren van acties naar aanleiding van de aanbevelingen, de opvolging en afwikkeling daarvan verdient nog aandacht.
- In 2022 moet nog nadere invulling gegeven worden aan de ESG-ambities op middellange en lange termijn.

Het risicomanagement

Bevindingen

- De structurele risicobeheersing is op orde en functioneert naar behoren. De 'three lines of defence' zijn doeltreffend en goed geïntegreerd in de organisatiestructuur en de besluitvormingsprocessen. Integraliteit blijkt uit de structurele behandeling van risicomanagement in ieder bestuurlijk gremium, van voorleggers bij bestuur stukken tot rapportages.
- Ook bij de Wet Toekomst Pensioenen heeft risicomanagement een prioriteit en is een risicoanalyse uitgevoerd. Het bestuur heeft voldoende aandacht besteed aan de invoering van de Wet Toekomst Pensioenen.
- Bij het bepalen van de strategie van het fonds kwam het risicomanagement eveneens in ruime mate aan de orde.
- Het vermogensbeheer heeft binnen haar mandaten en bandbreedtes geopereerd.
- Dat het fonds kon in 2022 een indexatie van 0,5% doorvoeren. Actuarieel onderbouwd zijn opslagen is gewijzigd waarbij voldoende prudent is gehandeld.
- In de zomer bleek dat Caceis niet aan haar rapportageverplichtingen kon voldoen. Te laat werd binnen de volle breedte van het bestuur dit probleem signaleerd en besproken.
- Duidelijker moet zijn of, en in welke fase het gehele bestuur betrokken is bij contractverlenging en/of aanpassing met uitbestede partners.

Aanbevelingen/actiepunten

- Een enkel bestuurslid volgde in 2021 scholing om de kennis bij bestuursleden over het risicomanagement en de daarbij aan de orde zijnde specifieke risico's voor het fonds te vergroten. Meer scholingsactiviteiten staan nu gepland voor 2022. Dat is acceptabel uit oogpunt van toezicht maar betekent wel dat dit in 2022 opgepakt moet worden.
- Sociale partners en het fondsbestuur voelden in 2021 een andere urgentie en daaruit voortvloeiende en gevoelde noodzaak tot actie ten aanzien van Wet Toekomst Pensioenen. Daarover is goed en constructief overleg gaande maar dat leidde in 2021 nog niet de gewenste resultaten. Aanbevolen wordt sociale partners aan te moedigen tijdig te handelen inzake de Wet Toekomst Pensioenen.
- Het bestuur ontvangt een hoeveelheid aan (kwalitatief goede) rapportages. Aanbeveling is om nog eens kritisch na te gaan of en hoe de doelgerichtheid van het gebruik van de rapportages verbeterd kan worden.
- Risico van geen premie-wel recht manifesteert zich mogelijk bij afroepkrachten. Het verdient het aanbeveling om de regeling in dit licht te onderzoeken. Het bestuur is hiermee gestart.

- Het bestuur wordt aanbevolen voor de – in het algemeen – bestuurlijk luwe zomerperiode alert te blijven dat operationele issues die ook dan kunnen spelen bestuurlijk aandacht houden.
- Aanbevolen wordt het contractenregister minimaal jaarlijks in het bestuur te bespreken.

De evenwichtige belangenafweging

Bevindingen

- Evenwichtige belangenafweging is goed geborgd in het proces en bestuurlijk ook uitgevoerd. Ten opzichte van voorgaande jaren zijn hier goede stappen gezet.

Aanbevelingen/actiepunten

- Bij de implementatie van de Wet Toekomst Pensioenen zal evenwichtige belangenafweging, kwalitatief en kwantitatief extra aandacht behoeven. Een aandachtspunt is het invaarbesluit.

Transparante en begrijpelijke communicatie

Bevindingen

- De aangepaste website is naar het oordeel van het NUB navigatie-technisch klantvriendelijk.
- De correspondentie met deelnemers neemt het B1-taalniveau in acht. Dat is goed en een aanmoediging om daarmee door te gaan.

Aanbeveling/actiepunten

- De juridische check van een tekst wil nog wel eens dominant zijn waardoor teksten uiteindelijk toch ingewikkelder worden dan beoogd. Aanbevolen wordt om in publieke teksten vooral te kijken naar begrijpelijkheid en daarbij te verwijzen naar de officiële teksten die juridisch geborgd zijn.

Naleving Code Pensioenfondsen

Bevindingen

- Het bestuur geeft aan zich aan de Code Pensioenfondsen 2018 te houden, met in acht neming van uitgebreide opmerkingen over norm 33 aangaande de diversiteit in verschillende geledingen.
- Daarin maakt het bestuur melding over een stappenplan om tot de gewenste diversiteit te komen.
- Alles overziend merkt het NUB op dat het bestuur in voldoende mate de Code Pensioenfondsen naleeft.

Aanbeveling/actiepunten

- Het NUB merkt op dat dit stappenplan niet vastligt. Wel ziet het NUB dat het bestuur zich inspant om tot een meer diverse samenstelling van de verschillende geledingen te komen, al beseft het NUB tegelijk dat deze inspanningen ook geïntensiveerd zouden kunnen worden.
- De (herhaalde) aanbeveling werk te blijven maken van een meer divers bestuur.

Cultuur en gedrag

Bevindingen

- Iedere bestuurder, en ook de portefeuillehouders en de adviseurs vermogensbeheer en actuair, durven te vragen c.q. issues te bediscussieren.
- Na iedere bestuursvergadering heeft een "eigen" eindevaluatie door een bestuurslid, al gaf digitaal vergaderen een beperking op de non-verbale kant van de waarneming.
- In de rol van NUB en UB (verder) is gegroeid. NUB-ers stellen kritische vragen en UB-ers doen de operationele toelichting.

Aanbevelingen/actiepunten

- Niet alle betrokkenen bij het fonds hebben de compliance-uitvraag (tijdig) ingevuld. Niet bij alle bestuursleden heeft tijdig de IT-compliance check plaatsgevonden. Het is ook een verantwoordelijkheid van de bestuurder zelf om ervoor te zorgen dat deze check plaatsvindt. Het bestuur wordt dan ook gevraagd scherp te blijven en elkaar daarin wederzijds scherp te houden op de uitvoering van haar eigen beleid ten aanzien van compliance en IT.
- Beloningsvraagstukken dienen professioneler te worden aangepakt.

Opvolging eerdere aanbevelingen intern toezicht

Het bestuur heeft de aanbevelingen van het intern toezicht adequaat opgevolgd. Resterende acties zijn in het toezichtplan 2021 opgenomen.

3.2.3 Verslag auditcommissie

Conform het omgekeerd gemengd bestuursmodel heeft het bestuur ter ondersteuning van de interne toezichtfunctie een externe auditcommissie ingesteld. In voorjaar 2020 is het reglement van de auditcommissie aangepast om het adviserende karakter van de auditcommissie te verduidelijken (zie jaarverslag 2020). De niet-uitvoerende bestuursleden benoemen en ontslaan de leden van de auditcommissie.

In 2021 bestond de auditcommissie uit twee onafhankelijke leden: mevrouw H. Peters (aandachtsgebied vermogensbeheer) en mevrouw S.G. van der Lecq (aandachtsgebied governance). In het verslagjaar heeft mevrouw Van der Lecq contacten met de voorzitter en de respectievelijke niet-uitvoerende bestuursleden gehad. Op het gebied van vermogensbeheer is er schriftelijk zeer summier contact geweest tussen mevrouw Peters en de betreffende niet-uitvoerende bestuursleden. Vanwege de COVID-19 maatregelen gebeurde dit meestal via videovergaderingen. Daarnaast heeft de auditcommissie onderling informeel afgestemd over bevindingen en acties.

Vanuit het aandachtsgebied governance is onder andere geadviseerd over:

- Verbeteringen in de verslaglegging over het interne toezicht.
- Concretiseren toezichtplannen van de niet-uitvoerend bestuur-portefeuilles.
- Doorontwikkeling deskundigheidsbevordering niet-uitvoerend bestuurders.

Vanuit het aandachtsgebied vermogensbeheer is er vanuit de auditcommissie gewezen op mogelijke knelpunten die zich op het gebied van vermogensbeheer voordeden.

Terugkijkend op het verslagjaar vonden de contacten die er waren, in een positieve sfeer plaats, maar namen zij in frequentie af. Begin Q3 heeft mevrouw Peters laten weten dat zij met ingang van 1 januari 2022 niet langer beschikbaar was voor de auditcommissie. In najaar 2021 is de auditcommissie meegedeeld dat het bestuur bij DNB een verzoek om dispensatie van de auditcommissie heeft ingediend. Ten tijde van de afsluiting van dit verslag heeft DNB laten weten dat men het verzoek niet inwilligt. In verband met het vertrek van mevrouw Peters eind 2021 is 2022 gestart met een vacature. Het bestuur heeft inmiddels tot acties besloten die borgen dat de bezetting van de auditcommissie weer op de juiste sterkte komt.

3.2.4 Geschiktheid van het bestuur

In 2021 is op initiatief van de portefeuille Governance een aanpassing gedaan in het aantal competenties waarover een bestuurslid dient te beschikken. Het bestuurslid geeft zelf aan of en in welke mate hij beschikt over een bepaalde competentie. Diverse bestuursleden hebben aangegeven gebruik te maken van collegiale toetsing. In de toekomst wordt beoordeeld of een dergelijke toetsing door een externe partij moet plaatsvinden.

3.2.5 Beloningsbeleid

Het bestuur heeft in 2021 het beloningsbeleid aangepast. De hoogte van de beloning is niet aangepast maar de hoeveelheid gemiddeld te besteden uren voor de onafhankelijk voorzitter en het uitvoerend bestuur is verhoogd. Deze wijziging gaat in per 1 januari 2022, waarbij voor de genoemde tijdsbesteding wordt uitgegaan van een einddatum van de implementatie Wet Toekomst Pensioenen: 31 december 2026. Het verantwoordingsorgaan heeft een positief advies gegeven op het aangepaste beloningsbeleid. In mei 2021 heeft de belastingdienst aangegeven dat op de vergoeding aan bestuursleden (in het algemeen) geen BTW meer behoeft te worden vergoed. Dit heeft geleid tot lagere kosten voor het pensioenfonds. Het beloningsbeleid is in te zien via de website van het pensioenfonds.

3.2.6 Vergaderdata, studie/beleidsdagen en overige bijeenkomsten

Het bestuur heeft in 2021 negen keer vergaderd. Acht keer kwam het bestuur bijeen voor een reguliere vergadering, daarnaast vond in mei een studiedag plaats. Het bestuur heeft in de laatste drie bestuursvergaderingen nadrukkelijk aandacht besteed aan het opstellen van de strategie voor de periode 2022 – 2027 een bestuurlijke workshop scenariodenken gehouden en heeft een sessie over de ALM plaatsgevonden. Een aantal bestuursleden heeft individuele opleidingen gevolgd. Het overzicht met deze opleidingen maakt onderdeel uit van het geschiktheidsplan van het pensioenfonds.

3.2.7 Actuariële en bedrijfstechnische nota

In december 2021 is de Abtn van het pensioenfonds meest recentelijk geactualiseerd. Daarbij is ook opvolging gegeven aan de aanbevelingen van de certificerend actuaris uit de jaarwerkcyclus 2020.

De certificerend actuaris constateerde dat de methode voor vaststelling KDP, inclusief vaststelling dempingsrendement, duidelijk kom worden vastgelegd. De verwachte rendementscurve (nominaal en reëel), de gehanteerde strategische beleggingsmix en de gehanteerde kredietverdeling zijn tevens opgenomen in de bijlagen van de Abtn.

Hiernaast zijn de volgende aanpassingen doorgevoerd:

- Het duidelijker beschrijven van het moment van vaststellen van de toeslagverlening.
- Het opbouwpercentage dat jaarlijks wordt vastgesteld uit hoofde van de CDC-regeling.
- De opslag administratiekosten is gewijzigd naar 3%.
- De PVI-opslag is gewijzigd naar 8,5% inclusief risicokoopsom.
- De invalideringskansen zijn aangepast om deze in lijn te brengen met de aangepaste PVI-opslag.
- De parameters en kerncijfers zijn geactualiseerd:
 - o Het maximum pensioengevend salaris en de maximum pensioengrondslag.
 - o De kerncijfers voor de arbeidsongeschikte G4S-deelnemers (het maximum salaris in de basisregeling en het maximum salaris in de excedentregeling).
- De paragraaf Beleggingsbeleid is geactualiseerd, zodat deze in lijn is met het Beleggingsbeleid van het pensioenfonds.
- Bijlage 7A – Risicobeheersing is geactualiseerd, deze is in lijn gebracht met het beleid van het pensioenfonds.

3.2.8 Wet- en regelgeving - relevante ontwikkelingen

Implementatie Wet waardeoverdracht klein pensioen

Per 1 januari 2019 is de Wet waardeoverdracht kleine pensioen ingegaan. Deze wet maakt automatische waardeoverdracht van kleine pensioenen naar de nieuwe pensioenuitvoerder van de deelnemer mogelijk. Hele kleine pensioenen (maximaal € 2 bruto per jaar) die ontstaan vanaf 2019 vervallen automatisch. Het bestuur heeft daaromtrent een aantal besluiten genomen, waarin de eerste vanaf 2019 zijn ingegaan.

Automatische waardeoverdracht klein pensioen

Het pensioenfonds gaat automatische uitgaande waardeoverdrachten van kleine pensioenen uitvoeren. Dit geldt zowel voor de kleine pensioenen die vanaf 2018 (zijn) ontstaan als de kleine pensioenen die vóór 2018 zijn ontstaan. Het bestuur heeft dit besluit genomen, omdat de kans op een periodieke uitkering vanaf pensioendatum, en daarmee het behoud van de pensioenbestemming, groter is wanneer kleine pensioenen worden samengevoegd. Ook is gekeken naar de kosten van een automatische uitgaande waardeoverdracht in vergelijking met de kosten die worden gemaakt wanneer het kleine pensioen niet wordt overgedragen.

In 2020 is de administrateur gestart met uitvoeren van de automatische waardeoverdrachten die vanaf 2018 (zijn) ontstaan. De kleine pensioenen, ontstaan vóór 1 januari 2018, worden planmatig overgedragen conform de wetgeving. Voor een ordentelijke overdracht van die kleine pensioenen hebben de pensioenkoepels in overleg met alle pensioenuitvoerders een plan voor een gefaseerde overdracht gemaakt. Het plan heeft een startdatum van 1 april 2021 en wordt door de minister van SZW vastgesteld en in de Staatscourant gepubliceerd. Daarmee heeft het plan een wettelijke basis en moeten alle pensioenuitvoerders de planning volgen. Voor het pensioenfonds is de planning februari 2022. Inmiddels is duidelijk dat deze datum niet wordt gehaald. De reden hiervan is dat de huidige wetgeving alleen ruimte biedt voor de automatische overdracht van de kleine pensioenen die ontstaan zijn door een individuele beëindiging. Kleine pensioenen die ontstaan zijn door een collectieve beëindiging (zoals door een wijziging van pensioenuitvoerder door de werkgever) mogen niet automatisch worden overgedragen. Pensioenuitvoerders die de kleine pensioenen willen overdragen moeten dus in hun administratie momenteel een onderscheid kunnen maken tussen de twee vormen van beëindiging van het deelnemerschap. De minister van SZW heeft op verzoek uit het pensioenveld een wetswijziging in voorbereiding waarbij het niet meer relevant is of een klein pensioen is ontstaan door individuele of collectieve beëindiging, voor de vraag of die automatisch mag worden overgedragen. Bij het opstellen van de planning heeft de Pensioenfederatie er rekening mee gehouden dat deze wetswijziging op 1 januari 2022 van kracht zou worden. Deze datum is niet gehaald. De verwachte inwerkingtreding is nu 1 april. Om deze reden is de planning aangepast. De afwikkeling vindt pas naar verwachting plaats in de periode mei-december 2023.

Pensioenakkoord

Een zeer belangrijk aandachtspunt voor het bestuur de komende jaren is de implementatie van de Wet Toekomst pensioen. Het bestuur beseft dat de komende jaren veel op hen afkomt.

Het bestuur heeft in 2021 in overleg met sociale partners een projectorganisatie en – plan Implementatie Wet Toekomst Pensioenen (WTP) opgesteld, inclusief vaststelling van het daarbij behorend budget en de benodigde resources (o.a. een externe projectleider) voor de periode 2021 en 2022. Onderdeel van de aanpak is de inrichting van een Bestuurlijke Regiegroep. Het project ressorteert onder de aansturing van de fondsvoorzitter en wordt via de Bestuurlijke Regiegroep bestuurd. Twee niet-uitvoerend bestuurders hebben specifiek dit onderwerp als aandachtsgebied, de WTP is als belangrijk onderwerp opgenomen in het Intern Toezichtsplan van het niet-uitvoerend bestuur. Alle betrokken stakeholders ontvangen maandelijks de rapportage van de Bestuurlijke Regiegroep.

Het bestuur organiseerde in 2021 met het verantwoordingsorgaan een studiebijeenkomst over de WTP. Geregeld en actief wordt het verantwoordingsorgaan geïnformeerd over de ontwikkelingen. In de planning is eveneens opgenomen wanneer het verantwoordingsorgaan in de toekomst gevraagd wordt een advies uit te brengen.

Datakwaliteit

In 2021 heeft het bestuur een Datakwaliteitsbeleid vastgesteld dat inmiddels is geïmplementeerd. Onder meer door met pensioenuitvoerder een normenkader vast te leggen. Het bestuur is van mening dat een goede beheersing van data essentieel is voor het pensioenfonds. Tekortkomingen in de datakwaliteit zouden kunnen leiden tot foutief vastgestelde pensioenuitkeringen, inefficiënte processen, onjuiste rapportages en extra kosten en daarmee tot financiële schade of reputatieschade. Adequate en aantoonbare beheersing van de datakwaliteit zorgt voor transparantie naar deelnemers en toezichthouders en draagt bij aan een goede reputatie, robuustheid van de pensioenuitvoering, compliance, kostenbeheersing en kan een versneller zijn voor innovatie.

Daarbij draagt de focus van het bestuur op de vereiste datakwaliteit ook bij aan een soepele overgang naar het nieuwe pensioenstelsel. Wanneer in de overgang naar een nieuw pensioencontract het verzoek tot invaren vanuit sociale partners van de reeds opgebouwde pensioenaanspraken en -rechten aan het fondsbestuur wordt gedaan, is reeds een belangrijke randvoorwaarde voorbereid. Een optimale datakwaliteit zal helpen mogelijke geschillen met (oud)deelnemers en pensioengerechtigden te voorkomen.

3.2.9 Vooruitblik 2022

In 2022 zal voor het pensioenfonds op basis van wetgeving en eisen van toezichthouders een stevig jaar worden. Het belangrijkste voor ons is implementatie van de gevolgen van de Wet Toekomst Pensioenen.

De keuzes die gemaakt moeten worden zijn op zichzelf ingewikkeld. Sociale partners hebben daarin een bepalende rol, die veel van hen vraagt. Dat geldt ook voor het verantwoordingsorgaan met zijn adviserende rol. Voor het pensioenfonds betekent het dat stakeholders goed gefaciliteerd en ondersteund moeten worden. Bij keuzemogelijkheden hebben sociale partners en het pensioenfonds een gedeelde voorkeur voor standaard oplossingen, waardoor veranderkosten beperkt worden. Op basis van voorbereidingen die in 2021 begonnen, moet het komend jaar het project goed op stoom komen om, volgens planning, in 2025 klaar te zijn.

De particuliere beveiligingssector blijft volop in ontwikkeling. Enerzijds wijzigt de wijze van beveiligen zich: daarom is verzocht bedrijven met een 'VTC-vergunning', de Video Toezicht Centrales, onder werkingssfeer van de verplichtstelling te brengen. Anderzijds is de arbeidsmarkt continu aan verandering onderhevig, ook in de particuliere beveiligingsbranche. Flexibele arbeid voorziet ook in deze branche in een behoefte van zowel de werkgevers als werknemers. Dergelijke ontwikkelingen leiden tot de vraag of er nog onderscheid kan worden gemaakt in de vorm van arbeidsovereenkomsten. Daarom is vanuit het pensioenfonds het verzoek aan sociale partners gedaan om ook degenen die krachtens een afroepcontract kunnen worden opgeroepen voor het verrichten van losse ongeregelde diensten oproepkrachten onder de verplichtstelling te brengen. Sociale partners hebben inmiddels aan het bestuur bevestigd dat de verplichtstelling zoals hierboven vermeld, wordt aangepast. Het streven is de aanpassing uiterlijk 1 januari 2023 geëffectueerd te hebben.

De crisis als gevolg van het conflict in de Oekraïne zal onze aandacht houden. Onze verwachting is echter dat de financiële gevolgen beperkt zullen zijn.

Als ieder jaar zal de zich immer uitbreidende wet- en regelgeving weer een stevig beroep doen op ons zogenaamde "governance budget". Voor een middelgroot pensioenfonds, met relatief sobere regeling, is dat vergelijkenderwijs een zware last.

Ondanks de turbulentie in het pensioendomein, blijft onze belangrijkste doelstelling de dienstverlening aan onze deelnemers en werkgever te continueren en waar mogelijk verder te verbeteren. Het in 2022 uit te voeren Risicobereidheidsonderzoek biedt daarvoor goede handvatten.

3.3 Hoofdpunten pensioenregeling

Pensioensysteem

De pensioenregeling is een middelloonregeling gebaseerd op een CDC (collectieve beschikbare premieregeling) waarbij het maximale opbouwpercentage 1,875% bedraagt. Het beschikbare budget is op basis van het premievolume 2018 door sociale partners vastgesteld op 12,3% van de loonsom. Het opbouwpercentage voor 2021 is vastgesteld op 1,36%, de pensioenpremie bedraagt in 2021 34,1% van de pensioengrondslag. Voor 2022 is het opbouwpercentage vastgesteld op 1,35%.

Toetredingsleeftijd

Een werknemer die in dienst is bij een werkgever die is aangesloten bij het pensioenfonds, neemt verplicht deel aan de pensioenregeling. De deelname gaat in op de eerste dag van de maand waarin de werknemer 21 jaar wordt. Afroepkrachten zijn uitgesloten van deelname aan de pensioenregeling.

Pensioenleeftijd

De pensioenleeftijd in 2021 is 67 jaar. Ondanks dat door de overheid de fiscale pensioenleeftijd in 2018 is verhoogd naar 68 jaar hebben sociale partners de pensioenleeftijd niet gewijzigd.

Belanghebbenden

Het pensioenfonds kent de volgende belanghebbenden:

- actieven deelnemers en arbeidsongeschikten;
- gewezen deelnemers;
- pensioengerechtigden (zowel nabestaanden als wezen);
- werkgevers.

Pensioengrondslag

De grondslag voor het pensioen is een tot een jaarbedrag herleid salaris tot een maximum van € 58.311 (in het jaar 2021) verminderd met een franchise van € 20.938 (in het jaar 2021). Hiermee komt de maximale pensioengrondslag voor 2021 op € 37.373. Onder pensioengevend salaris wordt verstaan het op de datum van vaststelling van de pensioengrondslag voor de deelnemer geldende basissalaris vermeerderd met de daarover berekende vakantietoelage zoals in het pensioenreglement omschreven.

Opbouwpercentage ouderdomspensioen

In 2021 wordt 1,36% van de pensioengrondslag opgebouwd aan ouderdomspensioen.

Partnerpensioen

Het partnerpensioen bedraagt 70% van het opgebouwde ouderdomspensioen. Dit wordt voor deelnemers nog vermeerderd met 70% van het ouderdomspensioen dat zij nog had kunnen opbouwen tot de pensioendatum. Voor dit deel van het partnerpensioen wordt uitgegaan van een opbouwpercentage voor het ouderdomspensioen van 1,875%.

Wezenpensioen

Het wezenpensioen bedraagt 14% van het opgebouwde ouderdomspensioen. Dit wordt voor deelnemers nog vermeerderd met 14% van het ouderdomspensioen dat zij nog hadden kunnen opbouwen tot de pensioendatum. Voor dit deel van het wezenpensioen wordt uitgegaan van een opbouwpercentage voor het ouderdomspensioen van 1,875%. Het wezenpensioen wordt uitgekeerd tot 18 jaar of tot 27 jaar voor studerende kinderen. Als beide ouders zijn overleden, wordt het wezenpensioen verdubbeld.

Premie

De premie in 2021 bedraagt 34,1% van de pensioengrondslag. De aangesloten werkgever is de premie voor de in zijn dienst zijnde deelnemers verschuldigd aan het pensioenfonds. Van de premie komt 40% voor rekening van de deelnemer.

Premievrijstelling

Als een deelnemer een WIA- of WAO-uitkering ontvangt, voorziet het reglement (onder voorwaarden) in een premievrije opbouw. Voor de voortzetting van de pensioenopbouw is over dit inkomensgedeelte geen bijdrage verschuldigd.

In de communicatie over de pensioenregeling wordt nadrukkelijk aandacht besteed aan het beschikbare budget, de daling of stijging van het opbouwpercentage en het risico dat deelnemers lopen in verband met een pensioenopbouw die over de jaren heen fluctueert.

Uitvoeringsreglement

Aangesloten werkgevers zijn naast de bepalingen in het pensioenreglement tevens gebonden aan de bepalingen in het uitvoeringsreglement. In dit reglement zijn onder andere afspraken vastgelegd over:

- De wijze van vaststelling van de premie.
- De betaling van de premie.
- De verplichting tot informatieverstrekking door de werkgever.
- Procedure bij niet nakomen betalingsverplichting.

3.4 Informatie over toezicht door AFM en DNB

AFM

De AFM is als toezichthouder belast met het bevorderen van een zorgvuldige financiële dienstverlening aan consumenten, waaronder het bewaken van de informatie die pensioenfondsverschaffers ten aanzien van juistheid en begrijpelijkheid.

Contact met de AFM

Er is in 2021 correspondentie met de AFM geweest over de volgende onderwerpen:

- Op 10 maart 2021 gaf de AFM aan het pensioenfonds per brief terugkoppeling over het sector brede onderzoek informatieverstrekking opbouwverlaging aan deelnemers. Dit onderzoek hield de AFM in 2020. Gemeld werd dat het pensioenfonds het pensioenreglement niet actief beschikbaar stelde. Het pensioenfonds heeft dit beschikbaar op de website, maar vermeldde in 2020 niet in een brief aan de deelnemers dat de mogelijkheid bestaat om het gewijzigde reglement op te vragen. Inmiddels vermeldt het pensioenfonds dit wel.
- De AFM hield in 2020 een sector breed onderzoek naar de wijze waarop pensioenfonds uitvoeringskosten tonen in hun jaarverslagen. Het pensioenfonds ontving op 31 maart 2021 een brief over de wijze waarop uitvoeringskosten zijn getoond in het bestuursverslag 2019. Naar aanleiding daarvan is dit onderdeel in het bestuursverslag 2020 aangepast en wordt in het voorliggende verslag ook op de gewenste wijze vermeld.
- Op 1 april 2021 stuurde de AFM het pensioenfonds ter informatie de toelichting op de opzet van de AFM Toelichtingsrapportage 2020.
- Op 9 september 2021 stuurde de AFM het pensioenfonds ter informatie een brief waarmee werd aangekondigd dat de AFM een onderzoek is gestart naar de klachtenprocedures van pensioenfonds.

DNB

DNB is als toezichthouder belast met het prudentieel toezicht. Dit toezicht richt zich op de financiële stevigheid van financiële ondernemingen. Doel is bij te dragen aan de stabiliteit van de financiële sector. Het pensioenfonds legt daarom structureel alle wijzigingen in statuten, reglementen, Abtn en de jaarstukken voor aan DNB. Verder informeert het pensioenfonds DNB met de voorgeschreven rapportages periodiek over de financiële situatie van het pensioenfonds.

Er is reguliere correspondentie met de toezichthouder geweest in 2021. Zo ontving het pensioenfonds van DNB verschillende algemene brieven over op dat moment actuele thema's voor pensioenfondsen. Dit waren onder andere de toezichtthema's 2021, instructiebrieven over het indienen van het herstelplan, de Abtn en de haalbaarheidstoets. Specifieke brieven die het pensioenfonds ontving, zijn de toezichtonderwerpen voor het pensioenfonds, goedkeuringsbrieven na het herbenoemen van twee bestuursleden en het benoemen van een bestuurslid. Tevens is het akkoord ontvangen op het door het pensioenfonds ingediende herstelplan 2021. DNB heeft tevens de vragenlijst niet-financiële risico's toegezonden die door het bestuur tijdig is ingezonden.

Het bestuur ontving informatie over de gewijzigde toezichtmethodiek 'ATM' van DNB. Op 14 september 2021 vond een kennismakingsgesprek plaats tussen toezichthouder mevrouw K. Halma en een delegatie van het bestuur. Mevrouw Halma nam daarmee de toezichttaak over van mevrouw J. Gerla. Op 8 februari 2022 vond tussen mevrouw Halma en een bestuursdelegatie een eerste inhoudelijk gesprek plaats waarin DNB haar risicobeeld deelde, op basis van de 'ATM' toezichtsmethodiek. Het bestuur heeft op 13 oktober 2021 een verzoek tot ontheffing voor een auditcommissie bij DNB ingediend. Wijzigingen van fondsdocumenten als het pensioenreglement en de Abtn zijn gemeld aan DNB.

Geen sancties AFM of DNB

In 2021 zijn aan het pensioenfonds geen dwangsommen of boetes opgelegd door AFM en/of DNB. Er zijn door DNB geen aanwijzingen aan het pensioenfonds gegeven, noch is een bewindvoerder aangesteld of is bevoegdheidsuitoefening van organen van het pensioenfonds gebonden aan toestemming van DNB.

Onderzoeken vanuit DNB

In 2021 heeft geen fondsspecifiek onderzoek vanuit DNB plaatsgevonden.

3.5 Communicatie

Communicatiebeleidsplan 2021-2023

Pensioenfonds Particuliere Beveiliging heeft voor de jaren 2021 t/m 2023 een Communicatiebeleidsplan opgesteld. De daarin opgenomen communicatiebeleidsdoelen betreffen een stip op de horizon. Het geeft aan waar het bestuur van Pensioenfonds Particuliere Beveiliging op de lange termijn wil zijn en welke communicatiestrategie zij kiest om de lange-termijndoelen zo efficiënt mogelijk te halen.

In het vierde kwartaal van 2021 heeft het bestuur een aantal strategiesessies gehouden ten behoeve van het bepalen van de strategie voor het pensioenfonds voor de jaren 2022-2027. Op basis van een aantal uitkomsten van deze strategiebepaling is het Communicatiebeleidsplan 2021-2023 herijkt.

Nieuw pensioenstelsel

In het kader van het nieuwe pensioenstelsel heeft Pensioenfonds Particuliere Beveiliging op haar website een aparte themapagina 'nieuw pensioenstelsel' aangemaakt. Deelnemers worden geïnformeerd over de planning en over de veranderingen door het nieuwe pensioenstelsel waaronder keuzebegeleiding van de deelnemers. Verder geeft het uitvoerend bestuurslid Pensioenzaken & Communicatie door middel van een vlog uitleg over het nieuwe stelsel. De themapagina wordt continue geactualiseerd.

Digitale Dienstverlening Deelnemers

Pensioenfonds Particuliere Beveiliging heeft eind 2021 een nieuwe deelnemerswebsite (www.beveiligingspensioen.nl) gelanceerd. Via de Digitale Dienstverlening Deelnemers hebben deelnemers beter inzicht in hun persoonlijke situatie. Via de pensioenplanner kunnen deelnemers zelf eenvoudig online pensioen aanvragen, uitrekenen hoeveel pensioen zij later krijgen, of bijvoorbeeld nagaan wat het betekent als zij eerder met pensioen gaan. Ook kunnen deelnemers hun gegevens controleren en waar nodig aanpassen dan wel aanvullen. Naast digitale dienstverlening biedt het pensioenfonds ook de mogelijkheid om via pensioenconsulenten te worden ondersteund.

Vlogs en video's

Om deelnemers ook visueel te bereiken heeft een aantal bestuursleden van het pensioenfonds een vlog opgenomen. Onderwerpen die in de vlogs aan bod komen zijn; maatschappelijk verantwoord beleggen, de totstandkoming van de pensioenregeling en het nieuwe pensioenstelsel. De vlogs staan op de website van het pensioenfonds. Daarnaast zijn op de website video's beschikbaar waarin deelnemers uitleg krijgen over bijvoorbeeld de opbouw van het pensioen en het nabestaandenpensioen.

Werkgeverspanel

In 2019 is gestart met de inzet van een pensioenconsulent. Het pensioenfonds heeft regionale bijeenkomsten en spreekuren georganiseerd om werkgevers en werknemers inzicht in (het persoonlijke) pensioen te geven. In 2020 zijn deze bijeenkomsten en spreekuren in verband met COVID-19 stopgezet. Om werkgevers van heldere informatie te voorzien, heeft het pensioenfonds in 2021 een Werkgeverspanel opgezet. Werkgevers worden uitgenodigd aan dit panel deel te nemen om over verschillende pensioenonderwerpen mee te denken. Dit is ook in het belang van de werknemers van de werkgevers. Er hebben in 2021 twee panelbijeenkomsten plaatsgevonden. In 2022 wordt naast het Werkgeverspanel ook een Deelnemerspanel opgezet.

Verkort Jaarverslag

Ook dit jaar stelt Pensioenfonds Particuliere Beveiliging naast het Jaarverslag tevens een Verkort Jaarverslag beschikbaar. In deze verkorte versie geeft het pensioenfonds een beeld van de belangrijkste cijfers en feiten van 2021.

3.6 Goed Pensioenfondsbestuur en Code Pensioenfonds

In 2021 heeft het bestuur zich met inachtneming van het onderstaande aan de Code Pensioenfonds 2018 gehouden. Over deze code dient in het bestuursverslag van 2021 gerapporteerd te worden. Het bestuur heeft geconstateerd dat norm 33 "In zowel het bestuur als in het VO of het BO is er ten minste één vrouw en één man" niet geheel wordt nageleefd. Uitsluitend in het bestuur zitten zowel mensen van boven als van onder de 40 jaar, zoals toegelicht in paragraaf 3.1.2 van het bestuursverslag. In het bestuur zit een vrouw die tevens van niet-Nederlandse afkomst is. In het VO zit geen vrouw. Er zitten in het verantwoordingsorgaan geen mensen onder de 40 jaar. Het bestuur is van mening dat het bewustzijn inzake diversiteit binnen het bestuur in voldoende mate aanwezig is. Daarnaast wil het bestuur diversiteit binnen de fondsorganen bevorderen. Bij een vacature wordt bij de voordragende en verkiesbare partij het belang van diversiteit onder de aandacht gebracht. De vereiste kwaliteit is een randvoorwaarde die niet opzijgezet wordt vanwege diversiteit.

Ondanks het pas-toe-of-leg-uit karakter van de Code Pensioenfonds zijn er bepalingen die altijd een toelichting veronderstellen. Deze normen worden hieronder genoemd, met een verwijzing naar de toelichting in het jaarverslag.

Rapportagenorm	Voldoet het pensioenfonds aan de norm?	Vindplaats toelichting jaarverslag of website
Norm 5 Het bestuur legt verantwoording af over het beleid dat het voert, de gerealiseerde uitkomsten van dit beleid en de beleidskeuzes die het eventueel voor de toekomst maakt. Het bestuur weegt daarbij de verschillende belangen af van de groepen die bij het pensioenfonds betrokken zijn. Ook geeft het bestuur inzicht in de risico's van de belanghebbenden op korte en lange termijn, gerelateerd aan het overeengekomen ambitieniveau.	Ja	Het bestuur beschrijft in het bestuursverslag bij de betreffende beleidsonderwerpen het beleid dat het in 2021 voerde, de gerealiseerde uitkomsten van dat beleid en de beleidskeuzes die het bestuur maakte.
Norm 31 De samenstelling van pensioenfondsorganen is wat betreft geschiktheid, complementariteit, diversiteit, afspiegeling van belanghebbenden en continuïteit, vastgelegd in beleid. Zowel bij de aanvang van een termijn, als ook tussentijds bij de zelfevaluatie vindt een check plaats.	Ja	Het bestuur rapporteert in het bestuursverslag over de samenstelling van pensioenfondsorganen en de geschiktheid van de leden en over diversiteit.
Norm 33 In zowel het bestuur als in het verantwoordingsorgaan of het BO is er tenminste één vrouw en één man. Er zitten zowel mensen van boven als van onder de 40 jaar in. Het bestuur stelt een stappenplan op om diversiteit in het bestuur te bevorderen.	Nee	In het bestuursverslag rapporteert het bestuur over de diverse samenstelling van pensioenfondsorganen, de doelen ten aanzien van diversiteit en de stappen voor het bevorderen van diversiteit.
Norm 47 Het intern toezicht betreft deze Code bij de uitoefening van zijn taak.	Ja	De niet uitvoerende bestuursleden betrekken de Code bij de uitoefening van hun taak en rapporteren hierover in hun rapportage.
Norm 58 Het bestuur geeft publiekelijk inzicht in missie, visie en strategie.	Ja	In het bestuursverslag beschrijft het bestuur de missie, visie en strategie van het pensioenfonds.
Norm 62 Het bestuur legt zijn overwegingen omtrent verantwoord beleggen vast en zorgt ervoor dat deze beschikbaar zijn voor belanghebbenden.	Ja	Het bestuur licht in hoofdstuk 'beleggingen' de overwegingen toe om maatschappelijk verantwoord te beleggen.

Norm 64 Het bestuur rapporteert in het jaarverslag over de naleving van de interne gedragscode (zoals bedoeld in de normen 15 en 16) en deze Code, net als over de evaluatie van het functioneren van het bestuur.	Ja	In het bestuursverslag rapporteert het bestuur over de naleving van de integriteitregeling en over de evaluatie van het functioneren van het bestuur.
Norm 65 Het bestuur zorgt voor een adequate klachten- en geschillenprocedure die voor belanghebbenden eenvoudig toegankelijk is. In het jaarverslag rapporteert het bestuur over de afhandeling van klachten en de veranderingen in regelingen of processen die daaruit voortvloeien.	Ja	In het bestuursverslag wordt gerapporteerd over de behandeling van klachten en geschillen.

3.7 Gedragscode en nevenfuncties

3.7.1 Compliance officer

Sinds 2018 wordt de rol van compliance officer ingevuld door HVG Law. Het bestuur heeft in de bestuursvergaderingen van de rapportages van de compliance officer kennisgenomen. Met de compliance officer vindt tevens op kwartaalbasis afstemming plaats via het Vervullersoverleg. Met ingang van 1 januari 2022 heeft het pensioenfonds een nieuwe compliance officer. Het bestuur heeft een contract gesloten met Maatschap Trivu, onder verantwoording van de heer H. Pullen.

3.7.2 Naleving gedragscode

In haar rol als compliance officer organiseert HVG Law tweejaarlijks een uitvraag inzake de naleving van de Gedragscode van Pensioenfonds Particuliere Beveiliging. De compliance officer heeft over het jaar 2021 de bevindingen inzake de beoordeling van de naleving van de gedragsregels door de Verbonden Personen aan het bestuur gerapporteerd. Verbonden personen zijn:

- a. leden van het bestuur;
- b. leden van het verantwoordingsorgaan en de auditcommissie;
- c. de externe leden van Portefeuille-overleggen en de externe beleggingsadviseur, alsmede leden van overige organen en externe adviseurs die niet onder het voorgaande vallen;
- d. bestuursondersteuner(s);
- e. sleutelfunctiehouders en sleutelfunctie vervullers.

Het bestuur kan andere (groepen van) personen als verbonden persoon aanwijzen. Medewerkers van uitbestedingspartners zijn geen verbonden personen, tenzij deze op basis van bovengenoemd lid d van dit artikel wel als zodanig door het bestuur zijn aangewezen.

In paragraaf 8.1 is het verslag naar aanleiding van de rapportages van de compliance officer opgenomen.

3.7.3 Nevenfuncties

Jaarlijks worden de hoofd- en nevenfuncties van alle Verbonden Personen in kaart gebracht. Nieuwe nevenfuncties moeten door betrokkenen worden gemeld. Bij het aangaan van contracten met derden wordt in kaart gebracht welke mogelijke tegenstrijdige belangen gepaard kunnen gaan met de opgegeven hoofd- en nevenfuncties. Op grond van de Gedragscode is het aanvaarden van alle nevenfuncties onderworpen aan de goedkeuring van het bestuur en dient dit gemeld te worden aan de compliance officer.

In bijlage 11.3 is een overzicht van de nevenfuncties van de bestuursleden opgenomen.

3.8 Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens Pensioenfondsen

De Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens Pensioenfondsen is opgesteld door de Pensioenfederatie (hierna: de Gedragslijn) en heeft een dwingend karakter voor de pensioenfondsen welke als lid zijn aangesloten bij de Pensioenfederatie. Met deze gedragslijn laten pensioenfondsen zien op welke manier zij gegevens van (gewezen) deelnemers, pensioengerechtigden of andere aanspraakgerechtigden beheren. De pensioenfondsen rapporteren voor het eerst per 1 januari 2020 over de naleving van de gedragslijn. Als lid van de Pensioenfederatie legt pensioenfonds Particuliere Beveiliging middels dit jaarverslag verantwoording af over de toepassing van de normen uit de gedragslijn gedurende geheel 2021. Voor zover er mogelijk normen niet (volledig) zijn toegepast wordt dit gemotiveerd toegelicht. De toepassing van de Gedragslijn is vastgelegd in alle privacy documenten. Naleving hiervan is in de (uitbestedings)processen geborgd. De Functionaris Gegevensbescherming van het pensioenfonds ziet hier ook actief op toe.

Daarnaast heeft bij alle kritische uitbestedingspartijen van pensioenfonds Particuliere Beveiliging de uitvraag plaatsgevonden naar de naleving van de Gedragslijn. Hierbij is ook gekeken naar de beschikbare assurance rapportages en is gebruik gemaakt van uitvragen en overleggen met de uitbestedingspartijen van het pensioenfonds die tevens als verwerker zijn geclassificeerd. De uitbestedingspartijen hebben verklaard de normen van de Gedragslijn na te leven, aanvullend op de geldende AVG-normen. Een uitbestedingspartij heeft verklaard een eigen beleid te hanteren dat minimaal 'gelijkwaardig' is aan de Gedragslijn. Op basis van deze uitkomsten is vastgesteld dat aan de normen van de Gedragslijn is voldaan. Pensioenfonds Particuliere Beveiliging verklaart zich in 2021 aan de Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens door pensioenfondsen te hebben gehouden.

3.9 Geschillencommissie

Vanaf 2017 maakt het pensioenfonds gebruik van een eigen (onafhankelijke) geschillencommissie. In 2021 zijn er geen geschillen aan de geschillencommissie voorgelegd.

3.10 Statuten

De statuten van het pensioenfonds zijn op 15 december 2021 gewijzigd. De statuten zijn in lijn gebracht met de Wet Bestuur en Toezicht. Deze wet is per 1 januari 2021 in werking getreden.

4 Financiële positie en beleid in 2021

4.1 Financiële opzet en positie

Het resultaat in boekjaar 2021 bedraagt € 270.300 positief. Het positieve resultaat wordt veroorzaakt door de stijging van de rentetermijnstructuur (RTS), waardoor de technische voorziening van het pensioenfonds is gedaald. Ook het behaalde positieve rendement op de beleggingen van 4,2% heeft bijgedragen aan het positieve resultaat.

Dekkingsgraad

De dekkingsgraad is een belangrijke maatstaf voor de financiële positie van een pensioenfonds. Het geeft het pensioenvermogen als percentage van de contante waarde van de pensioenverplichtingen weer. De dekkingsgraad kan wijzigen door diverse factoren, zoals de ontwikkeling van het beleggingsresultaat, verzekeringstechnische ontwikkelingen en de ontwikkeling van de rentetermijnstructuur. De beleidsdekkingsgraad wordt berekend als het gemiddelde van de twaalf maanddekkingsgraden naar de meest actuele inzichten.

Ontwikkeling dekkingsgraad

De actuele dekkingsgraad is gestegen van 110,4% ultimo 2020 naar 123,9% per 31 december 2021. Het onderstaande verloop van de actuele dekkingsgraad laat zien welke componenten de meeste invloed hebben gehad op de ontwikkeling van de dekkingsgraad.

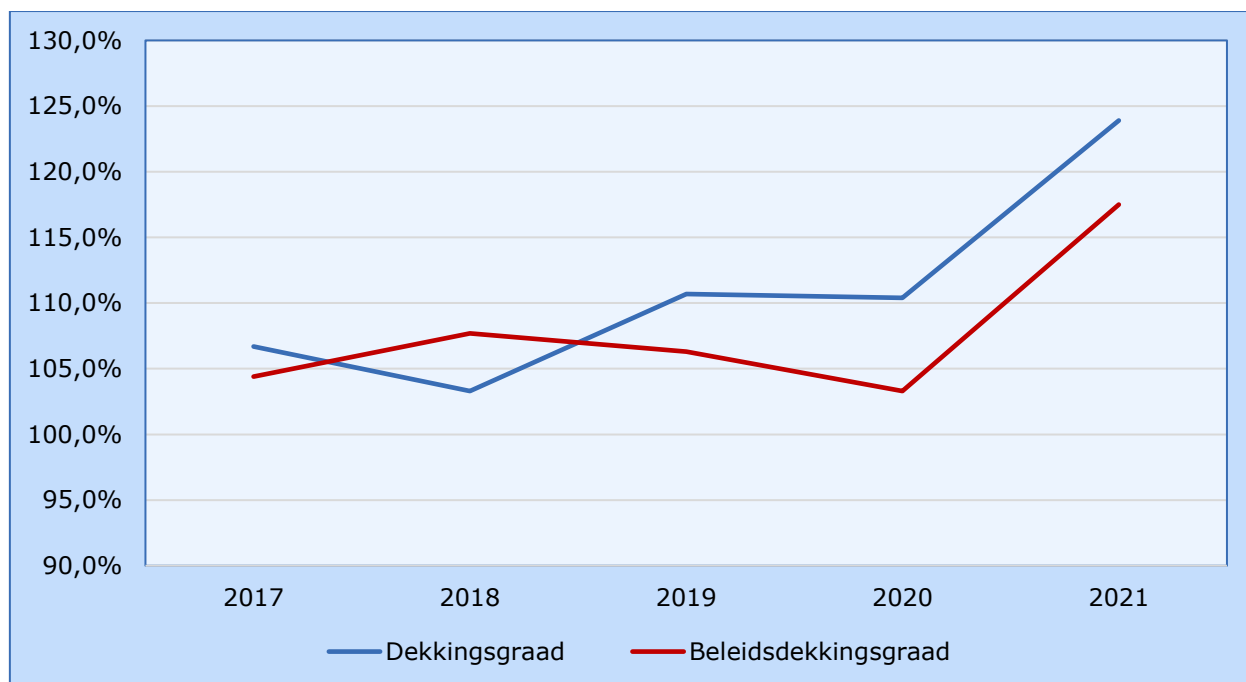
De ontwikkeling van de actuele dekkingsgraad van het pensioenfonds gedurende het jaar wordt hieronder weergegeven:

	2021	2020
	%	%
Dekkingsgraad 1 januari	110,4	110,7
Effect beleggingsresultaat	5,0	16,3
Effect wijziging rentetermijnstructuur	8,6	-16,6
Effect premies	-0,6	-0,3
Effect uitkeringen	0,1	0,1
Effect toeslagverlening	-0,5	0,0
Effect incidentele mutaties	1,0	3,1
Effect overige oorzaken	-0,1	-2,9
Dekkingsgraad 31 december	123,9	110,4

Beleidsdekkingsgraad

Het bestuur neemt toekomstige beslissingen op basis van de beleidsdekkingsgraad ultimo 2021 van 117,5% in vergelijking met 103,3% ultimo 2020 en niet op de actuele dekkingsgraad, maar verliest daarbij niet de actualiteit uit het oog.

Een overzicht met het verloop van de (actuele) dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad in de afgelopen 5 jaar wordt in de volgende grafiek getoond:



Herstelplan

Indien de beleidsdekkingsgraad van een pensioenfonds lager is dan de dekkingsgraad horend bij het vereist eigen vermogen (VEV) dient een herstelplan bij DNB te worden ingediend. Het pensioenfonds heeft op 16 maart 2021 een actualisatie van het herstelplan ingediend bij DNB. In dit herstelplan werd voor 2021 een stijging van de actuele dekkingsgraad verwacht naar 114,2% en een stijging van de beleidsdekkingsgraad naar 112,5%.

Door de stijging van de rente en hogere beleggingsrendementen dan verwacht, is de actuele dekkingsgraad van 2021 hoger uitgekomen, namelijk op 123,9%. De beleidsdekkingsgraad is ook hoger geëindigd op 117,5%.

DNB heeft op 27 januari 2022 laten weten dat voor het pensioenfonds geen geactualiseerd herstelplan ingediend hoefde te worden. Waar eerder de beleidsdekkingsgraad leidend was voor een herstelplan, heeft DNB besloten dat ondanks het feit dat er wettelijk gezien een tekort is, geen herstelplan ingediend hoeft te worden als de ingediende feitelijke dekkingsgraad per 31 december 2021 (123,4%) hoger is dan de dekkingsgraad behorend bij het vereist vermogen (120,5%).

Haalbaarheidstoets

Met een haalbaarheidstoets controleert het pensioenfonds of de afgesproken ambities worden gerealiseerd, of het premiebeleid voldoende realistisch en haalbaar is en of het pensioenfonds voldoende herstelcapaciteit heeft. Het pensioenfonds voert een "jaarlijkse haalbaarheidstoets" uit.

Het pensioenfonds stelt de volgende drie ondergrenzen vast:

1. De ondergrens voor het verwachte pensioenresultaat vanuit de situatie dat precies aan de vereisten van het vereist eigen vermogen wordt voldaan: 100%.
2. De ondergrens voor het verwachte pensioenresultaat vanuit de feitelijke financiële positie van het pensioenfonds op de berekeningsdatum: 90%.
3. De maximale afwijking van het pensioenresultaat in het slechtweersscenario vanuit de feitelijke financiële situatie van het pensioenfonds op de berekeningsdatum: 50%.

Het pensioenfonds heeft in 2021 de verplichte haalbaarheidstoets uitgevoerd en de resultaten hiervan gerapporteerd aan DNB. Hierbij een overzicht van de resultaten:

	Risicohouding (lange termijn)	2020	2021	
Toetsing – verwacht pensioenresultaat	Ondergrens / maximale afwijking	Resultaat	Resultaat	Voldaan?
<u>Vanuit feitelijke financiële positie</u>				
Mediaan	90%	98%	97%	Ja
Slechtweersscenario		<u>66%</u>	<u>66%</u>	
Relatieve afwijking t.o.v. mediaan	50%	32%	31%	Ja

Beleidsuitgangspunten

Voor toepassing binnen ALM-studies heeft het bestuur, tezamen met sociale partners, in 2020 de volgende beleidsuitgangspunten gedefinieerd, uitgaande van een startdekkingsgraad van 104,3% en een horizon van 15 jaar:

Beleidsuitgangspunten	Norm
Toeslagrealisatie (% van maatstaf)	Minimaal 30%
Jaarlijkse kans op verlaging	Maximaal 8%
Omvang verlaging (zonder uitsmeren) (gemiddelde van scenario's met verlaging)	Maximaal 10%
Omvang verlaging (zonder uitsmeren) (1 ^e percentiel)	Maximaal 45%

Periodiek worden de beleidsuitgangspunten, het ambitieniveau en de risicohouding met sociale partners geëvalueerd.

4.2 Beleid en beleidskeuzes

Het reglementaire premiepercentage is 34,1%. In het jaar 2012 is het pensioenfonds overgestapt naar een gedempte kostendeekkende premie. Het bestuur is zich ervan bewust dat de dempingsmethode gedurende langere tijd gehanteerd dient te worden. DNB heeft per brief ingestemd met de overstap naar een gedempte kostendeekkende premie. Mede uit het oogpunt van evenwichtige belangenbehartiging heeft het bestuur (in samenspraak met sociale partners) vanaf 2016 gekozen voor een rentedemping, waarbij 60 rentetermijnstructuren zijn gemiddeld. Vanaf 2020 is overgestapt op de methode op basis van verwacht rendement met een afslag voor indexatie.

De toetsing van de kostendeekkendheid van de premie wordt uitgevoerd op basis van ex ante cijfers, dus op basis van de vooraf verwachte premie en de vooraf vastgestelde gedempte kostendeekkende premie.

De gedempte kostendeekkende premie voor het verslagjaar bedraagt vooraf bepaald (ex ante) € 47.620³ en achteraf vastgesteld (ex post) € 51.557. De samenstelling van de vooraf bepaalde en achteraf vastgestelde gedempte kostendeekkende premies is als volgt:

	Ex ante	Ex post
Actuarieel benodigd	25.546	27.939
Solvabiliteitsopslag	5.033	5.582
Opslag voor uitvoeringskosten	4.745	4.953
Premie voorwaardelijke onderdelen	12.296	13.083
Totaal	47.620	51.557

De zuivere kostendeekkende premie (zonder demping toe te passen) bedroeg in het verslagjaar € 102.228. De samenstelling van de zuivere kostendeekkende premie is als volgt:

Actuarieel benodigd	81.076
Solvabiliteitsopslag	16.199
Opslag voor uitvoeringskosten	4.953
Totaal	102.228

De vooraf verwachte premie is € 47.620. Deze premie wordt gebruikt voor de toetsing van de kostendeekkendheid van de premie met de vooraf bepaalde (ex ante) gedempte kostendeekkende premie. De feitelijke premie (ex post) bedraagt € 79.700 (2020: € 76.742).

4.3 Toeslagbeleid

De toeslag op de pensioenaanspraken van de (ex-)deelnemers en van de ingegane pensioenen is voorwaardelijk. Er bestaat geen recht op jaarlijkse toeslag. Of er toeslag wordt verleend en in welke mate is afhankelijk van de financiële middelen van het pensioenfonds en van het oordeel van het bestuur en de actuaris over de financiële positie van het pensioenfonds. In het verleden verleende toeslagen geven geen zekerheid over toeslagen in de toekomst.

Het bestuur heeft de volgende toeslagmatrix (geldend vanaf 1 juli 2015) vastgesteld:

- Ondergrens voor voorwaardelijke toeslagverlening 110% (wettelijk).
- De bovengrens voor voorwaardelijke toeslagverlening vast te stellen conform de FTK-systematiek (wettelijk).
- Inhaaltoeslagen toestaan vanaf een beleidsdekkingsgraad hoger dan de bovengrens.

Bij het toekennen van toeslagen kijkt het bestuur ook naar de economische situatie en kan worden afgeweken van het toeslagbeleid.

³ Genoemde bedragen zijn x € 1.000.

Hieronder een overzicht met de toegekende en gemiste toeslagen vanaf 2006 voor de actieve deelnemers. Hun toeslagverlening volgde tot 1 januari 2020 de loonontwikkeling en vanaf 1 januari 2020 de prijsontwikkeling:

Datum toeslag	Maatstaf	Toegekend	Gemist
1 januari 2006	1,15%	1,15%	0,00%
1 januari 2007	1,25%	1,25%	0,00%
1 januari 2008	3,10%	3,10%	0,00%
1 januari 2009	3,25%	0,00%	3,25%
1 januari 2010	3,10%	0,90%	2,20%
1 januari 2011	0,00%	0,00%	0,00%
1 januari 2012	2,30%	0,00%	2,30%
1 januari 2013	0,00%	0,00%	0,00%
1 januari 2014	0,00%	0,00%	0,00%
1 januari 2015	1,50%	0,00%	1,50%
1 januari 2016	1,50%	0,00%	1,50%
1 januari 2017	2,50%	0,00%	2,50%
1 januari 2018	0,00%	0,00%	0,00%
1 januari 2019	1,50%	0,00%	1,50%
1 januari 2020	1,03%	0,00%	1,03%
1 januari 2021	1,97%	0,00%	1,97%
1 januari 2022	1,21%	0,50%	0,71%

Hieronder een overzicht met de toegekende en gemiste toeslagen vanaf 2006 voor de niet-actieve deelnemers en gepensioneerden, waarvan het dienstverband op of na 1 januari 2004 is beëindigd:

Datum toeslag	Maatstaf (prijsindex)	Toegekend	Gemist
1 januari 2006	1,02%	1,02%	0,00%
1 januari 2007	1,65%	1,65%	0,00%
1 januari 2008	1,25%	1,25%	0,00%
1 januari 2009	1,91%	0,00%	1,91%
1 januari 2010	1,44%	0,45%	0,99%
1 januari 2011	0,67%	0,00%	0,67%
1 januari 2012	1,90%	0,00%	1,90%
1 januari 2013	2,05%	0,00%	2,05%
1 januari 2014	1,59%	0,00%	1,59%
1 januari 2015	0,99%	0,00%	0,99%
1 januari 2016	0,00%	0,00%	0,00%
1 januari 2017	0,52%	0,00%	0,52%
1 januari 2018	1,59%	0,00%	1,59%
1 januari 2019	1,27%	0,00%	1,27%
1 januari 2020	1,03%	0,00%	1,03%
1 januari 2021	1,97%	0,00%	1,97%
1 januari 2022	1,21%	0,50%	0,71%

Hieronder een overzicht met de toegekende en gemiste toeslagen vanaf 2006 voor de niet-actieve deelnemers en gepensioneerden, waarvan het dienstverband vóór 1 januari 2004 is beëindigd:

Datum toeslag	Maatstaf (loonindex, vanaf 2021 prijsindex)	Toegekend	Gemist
1 januari 2006	1,15%	1,15%	0,00%
1 januari 2007	1,25%	1,25%	0,00%
1 januari 2008	3,10%	3,10%	0,00%
1 januari 2009	3,25%	0,00%	3,25%
1 januari 2010	3,10%	0,90%	2,20%
1 januari 2011	0,00%	0,00%	0,00%
1 januari 2012	2,30%	0,00%	2,30%
1 januari 2013	0,00%	0,00%	0,00%
1 januari 2014	0,00%	0,00%	0,00%
1 januari 2015	1,50%	0,00%	1,50%
1 januari 2016	1,50%	0,00%	1,50%
1 januari 2017	2,50%	0,00%	2,50%
1 januari 2018	0,00%	0,00%	0,00%
1 januari 2019	1,50%	0,00%	1,50%
1 januari 2020	4,52%	0,00%	4,52%
1 januari 2021	1,97%	0,00%	1,97%
1 januari 2022	1,21%	0,50%	0,71%

4.4 Uitvoering pensioenregeling

De taak van het pensioenfonds is het uitvoeren van de pensioenregeling die sociale partners hebben bepaald. Om invulling te geven aan deze taak heeft het pensioenfonds ten behoeve van de uitvoering van de pensioenregeling een pensioenreglement opgesteld. De uitvoering van de pensioen- en werkgeversadministratie is uitbesteed aan TKP. In deze paragraaf wordt ingegaan op de kosten van de uitvoering, de klachten- en geschillenregeling, de incidentenregeling en het communicatiebeleid.

4.4.1 Uitbestedingsbeleid

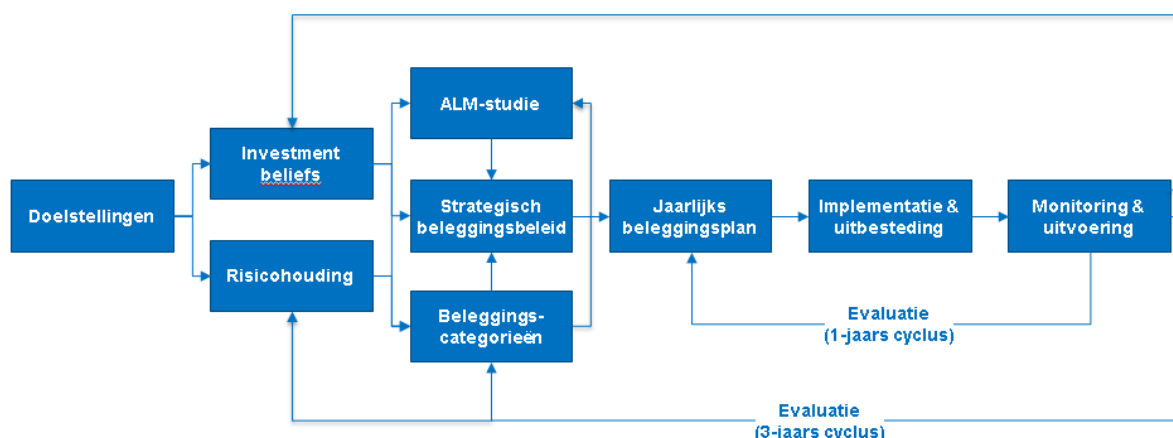
Het pensioenfondsbestuur heeft een uitbestedingsbeleid opgesteld. Hierbij de uitgangspunten die meest recentelijk per eind 2020 zijn vastgesteld:

- Het bestuur blijft eindverantwoordelijk voor de uitbestede activiteiten of processen.
- Het bestuur behoudt volledige zeggenschap over de uitbestede activiteiten of processen.
- Het bestuur leeft het uitbestedingsbeleid na, zoals dat door het bestuur is opgesteld conform de wettelijke eisen en op basis van de richtlijnen van DNB.
- Het beleid voldoet aan de van toepassing zijnde wet- en regelgeving.
- Het bestuur selecteert onafhankelijke uitvoerders op basis van kwaliteit, prijs en marktconformiteit.
- Het bestuur van het pensioenfonds zorgt voor voldoende countervailing power binnen het bestuur zelf of huurt indien noodzakelijk countervailing power in.
- Bij de keuze van de uitvoerder wordt rekening gehouden met toekomstige ontwikkelingen van het pensioenfonds.
- De uitkomst van het selectieproces wordt waar relevant getoetst door een extern adviesbureau, c.q. het proces kan worden uitbesteed aan een extern adviesbureau.
- Het bestuur voert periodiek een controle uit op de marktconformiteit van de uitbestede acties en processen.
- Het bestuur voert periodiek een controle uit op (het proces van) de datakwaliteit van de uitbestede processen.

- Het uitbestedingsbeleid wordt minimaal elke twee jaar door het bestuur geëvalueerd en is laatstelijk updatet vastgesteld in november 2019.
- Er dienen afspraken te worden gemaakt over de wijze waarop een overeenkomst wordt beëindigd, en over de wijze waarop wordt gewaarborgd dat het pensioenfonds de werkzaamheden na beëindiging van een overeenkomst weer zelf kan uitvoeren of door een andere derde kan laten uitvoeren.
- Het bestuur voert jaarlijks evaluatiegesprekken met de uitbestedingspartijen. Bij het afscheid van een uitbestedingspartij wordt een exitgesprek gevoerd.
- Bij het uitbesteden van activiteiten worden minimaal twee offertes opgevraagd.
- Het bestuur onderschrijft het IMVB-convenant Pensioenfondsen. Hiermee draagt het pensioenfonds bij aan het realiseren van de doelstellingen van het convenant.

4.4.2 Beleggingsbeleid

Het pensioenfonds doorloopt voor de totstandkoming en uitvoering van het strategisch beleggingsbeleid onderstaande beleggingscyclus:



In lijn met de prudent person regel, sluit het strategisch beleggingsbeleid aan bij de doelstellingen, Investment Beliefs en risicohouding van het pensioenfonds:

Doelstellingen

De voornaamste financiële doelstellingen van het pensioenfonds zijn:

- Het waarborgen van de opbouw van de pensioenaanspraken overeenkomstig de in het reglement vastgelegde bepalingen.
- Het minimaliseren van de kansen op een dekkings- en reservetekort, alsmede van de mate van dekkings- en reservetekort.
- Het maximaliseren van het beleggingsrendement (binnen de risicokaders) om de nagestreefde toeslagen te realiseren.

De doelstelling van het beleggingsbeleid (in samenhang met bovenstaande doelstellingen) is:

Het op lange termijn realiseren van een zo hoog mogelijk rendement uitgaande van de strategische asset allocatie bij een acceptabel risico, rekening houdend met en passend bij de verplichtingenstructuur van het pensioenfonds.

Investment Beliefs

Ten aanzien van de gestelde doelen heeft het bestuur Investment Beliefs geformuleerd die - tezamen met de 'prudent person' regel - het kader vormen waarbinnen het beleggingsbeleid wordt uitgevoerd. Het pensioenfonds heeft haar Investment Beliefs in 2020 geactualiseerd.

De Investment Beliefs van het pensioenfonds zijn als volgt:

1. Ambitieniveau en pensioenverplichtingen zijn leidend

De beleggingsportefeuille dient zodanig ingericht te worden dat het rendements-/risicoprofiel op lange termijn zo goed mogelijk aansluit bij het ambitieniveau, de risicobereidheid en de onderhavige verplichtingen van het pensioenfonds.

2. Wij hanteren de strategische vermogensallocatie, inclusief afdekkingsstrategieën, als de meest bepalende beleggingsbeslissing voor het rendement en het risico van de portefeuille

3. Diversificatie of spreiding verbetert de verhouding tussen rendement en risico

Het bestuur is van mening dat spreiding over meerdere beleggingscategorieën en risicobronnen bijdraagt aan een stabiele ontwikkeling van de dekkingsgraad. Diversificatie is dan ook een uitgangspunt bij de inrichting van de portefeuille. Hierbij kijkt het bestuur wel kritisch naar de verwachte diversificatievoordelen. Sommige beleggingscategorieën lijken diversificatievoordeel op te leveren, maar zijn in de praktijk sterk afhankelijk van bestaande risicobronnen in de portefeuille. Daarnaast kunnen correlaties oplopen in extreme situaties, waardoor diversificatievoordelen verminderen.

4. Beleggingsrisico wordt beloond

Risicomangement is geïntegreerd in het beleggingsproces: risico en rendement kunnen niet los van elkaar worden gezien. Er zijn beleggingscategorieën te vinden waarmee, door het nemen van risico, een risicopremie verdiend kan worden. Voor elke beleggingscategorie wordt de afweging gemaakt of tegenover het risico in verwachting een adequate vergoeding staat. Pensioenfonds Particuliere Beveiliging verwacht dat onder andere de risicofactoren aandelen, krediet en illiquiditeit op lange termijn worden beloond met een passend rendement.

5. Rente- en valutarisico worden in hoge mate als onbeloond gezien

Het pensioenfonds gelooft dat rente- en valutabewegingen niet te voorspellen zijn. Vanwege het belang dat wordt gehecht aan risicobeheersing worden deze risico's strategisch afgedekt, waarbij de mate van afdekking afhangt van de specifieke eigenschappen van het risico ten aanzien van verplichtingen en dekkingsgraad en de mogelijkheden om de afdekking efficiënt en beheerst uit te voeren.

6. Individuele beleggingscategorieën moeten voldoende omvang hebben om een materiële bijdrage te kunnen leveren aan de portefeuille en om de toename van complexiteit van de portefeuille te kunnen verantwoorden

7. Passief beheer

Er bestaan inefficiënties in financiële markten, maar het is onzeker of het pensioenfonds hier de voordelen van kan realiseren. Dit komt door de hogere kosten en de twijfel of strategieën die hierop inspelen houdbaar zijn voor de langere termijn. Om deze reden is passief beleggen⁴ het uitgangspunt.

⁴ Hiermee wordt bedoeld beleggen met als doelstelling het halen van een vergelijkbaar rendement als de relevante index. Hierbij worden geen eigen actieve keuzes voor beleggingstitels gemaakt. Doelstelling is tevens de transactiekosten zo laag mogelijk te houden.

8. Maatschappelijk verantwoord beleggen loont

De wereld en daarmee het pensioenfonds is gebaat bij een samenleving, waarin met respect wordt omgegaan met mens en milieu en waarin voldoende aandacht wordt gegeven aan het goed besturen van ondernemingen en andere instituties. Het pensioenfonds is ervan overtuigd dat verantwoord beleggen bijdraagt aan verantwoorde, stabiele en goede beleggingsresultaten en dat het tevens uitdrukking geeft aan de maatschappelijke betrokkenheid van het pensioenfonds.

9. Uitbesteding van delen van het beleggingsproces is noodzakelijk om voor elk onderdeel in het proces de gepaste kennis en expertise in huis te halen

10. Kostenbewustzijn is essentieel bij het inrichten van een beleggingsportefeuille. Verwachte opbrengsten zijn onzeker, maar kosten merendeels niet

Risicohouding

De risicohouding van het pensioenfonds voldoet aan de prudent person regel en komt tot uitdrukking in de door het pensioenfonds gekozen grenzen in het kader van de haalbaarheidstoets. Voor de korte termijn vertaalt dit zich in de hoogte van het vereist eigen vermogen en de bijbehorende bandbreedte.

Voor toepassing binnen de in 2020 uitgevoerde ALM-studie zijn de volgende kritische grenzen gedefinieerd:

- Dekkingsgraad: 104,3%.
- VEV-bandbreedte: 119,0% - 125,0%.
- Toeslagerealisatie: min 30%, jaarlijkse kortingskans: maximaal 8%, omvang korting: maximaal 10%, omvang korting (1e percentiel): 45%.

Voor toepassing binnen de haalbaarheidstoets zijn de volgende grenzen gedefinieerd:

- Ondergrens voor het verwachte pensioenresultaat startend vanuit het vereiste vermogen: 100%.
- Ondergrens voor het verwachte pensioenresultaat startend vanuit de feitelijke financiële positie: 90%.
- Maximale afwijking bij slechtweersscenario: 50%.

Als de pijngrenzen worden overschreden treedt het pensioenfondsbestuur in overleg met cao-partijen.

Risicohouding korte termijn (tot 3 jaar)

De mate waarin beleggingsrisico's worden gelopen komt terug in het vereist eigen vermogen (VEV), zijnde de omvang van het eigen vermogen waarover een pensioenfonds, gegeven een bepaald risicoprofiel, zou moeten beschikken. Op basis van de uitgangssituatie van 1 januari 2015 is de risicohouding op korte termijn geformuleerd als een bandbreedte voor het strategische VEV ter grootte van 119,0% - 125,0%. Zodra het strategische VEV buiten deze bandbreedte komt, of dreigt te komen, wordt het risicoprofiel van het pensioenfonds, in overleg met cao-partijen heroverwogen. Daarnaast wordt gekeken naar het feitelijke VEV, welke binnen dezelfde bandbreedte van +/- 3% om het strategische VEV moet bewegen. Zodra het feitelijke VEV buiten deze bandbreedtes treedt dan wordt dit besproken met de uitvoerend bestuurders en vervolgens in het bestuur.

Het pensioenfonds brengt op basis van het VEV de financiële risico's in kaart met behulp van de voor het VEV voorgeschreven wegingsmethode. Hieruit blijkt dat het renterisico en marktrisico's de belangrijkste risico's voor het pensioenfonds zijn. Het renterisico wordt deels afgedekt (60%) evenals het valutarisico. Het marktrisico wordt voor zover mogelijk beperkt door voldoende spreiding in de beleggingsportefeuille aan te brengen.

Strategisch beleggingsbeleid en doorvertaling

Het strategisch beleggingsbeleid wordt ten minste iedere drie jaar geëvalueerd en gedocumenteerd. Het strategisch beleggingsbeleid is tot stand gekomen op basis van de in 2020 uitgevoerde ALM-studie met als input de doelstellingen en ambitie, de Investment Beliefs ten aanzien van risicobronnen, de evaluatie van beleggingscategorieën, de risicohouding van het pensioenfonds en de verwachte rendementen.

De voornaamste uitkomsten van deze ALM-studie zijn:

- Het handhaven van de bestaande match/return-verdeling (35/65%) en niveau van de renteafdekking (60%).
- Het verhogen van de allocatie naar particuliere hypotheekten ten laste van het volledig afbouwen van de grondstoffen-allocatie.
- Het volledig afbouwen van de allocatie naar beursgenoteerd vastgoed ten gunste van de andere beleggingscategorieën in de returnportefeuille.

Het beleggingsplan betreft een jaarlijkse vertaling hiervan met concrete en gedetailleerde normgewichten en bandbreedtes per beleggingscategorie.

Implementatie & uitbesteding vloeit voort uit het beleggingsplan. Er zijn afspraken gemaakt met de fiduciair manager en de vermogensbeheerders via Investment Management Agreements (IMA's) en SLA's. Ten behoeve van de monitoring worden diverse rapportages ontvangen van de relevante partijen. Op een aantal specifieke onderdelen is beleid geformuleerd, namelijk over manager selectie en monitoring, tegenpartijen en securities lending.

4.4.3 Uitvoeringskosten

Het pensioenfonds probeert volledige inzage in de kosten te geven, waarbij de aanbevelingen van de Pensioenfederatie gevolgd worden. De kosten pensioenbeheer worden gerapporteerd in euro per deelnemer. Het aantal deelnemers is het totaal van het aantal actieve deelnemers en gepensioneerden ultimo 2021. Alle bedragen in deze paragraaf zijn in € 1.000, tenzij anders aangegeven.

	2021	2020
Pensioenuitvoeringskosten		
Totaal pensioenuitvoeringskosten incl. projectkosten	4.918	4.176
Totaal pensioenuitvoeringskosten excl. projectkosten	4.608	4.176
Kosten pensioenbeheer incl. projectkosten per deelnemer (x € 1,-)	172,31	146,93
Kosten pensioenbeheer excl. projectkosten per deelnemer (x € 1,-)	161,44	146,93
Vermogensbeheerkosten		
Totaal vermogensbeheerkosten	11.312	7.868
Totaal beheerskosten	7.683	6.419
Totaal transactiekosten	3.629	1.448
Totaal vermogensbeheerkosten (in % van het gem. belegd verm.)	0,47%	0,36%
Totaal beheerskosten (in % van het gem. belegd verm.)	0,32%	0,29%
Totaal transactiekosten (in % van het gem. belegd verm.)	0,15%	0,07%

4.4.3.1 Toelichting pensioenuitvoeringskosten

De kosten pensioenbeheer bestaan uit de volgende componenten:

- Kosten deelnemer.
- Kosten werkgever.
- Kosten bestuur en financieel beheer.
- Kosten projecten.

De kosten deelnemer hebben betrekking op alle werkzaamheden die de administratie van het pensioenfonds verricht om de pensioenaanspraken te administreren, de uitkeringen van de pensioengerechtigden te verzorgen en alle deelnemers en pensioengerechtigden te informeren. Te denken valt hierbij aan het verwerken van waardeoverdrachten, het afkopen van kleine pensioenen, het toekennen van pensioenen en de communicatie met alle doelgroepen (helpdesk, website, pensioenplanner, nieuwsbrief, Uniform Pensioenoverzicht, pensioen 1-2-3, enzovoorts).

De kosten werkgever hebben betrekking op alle activiteiten die voortvloeien uit het beheer van het bestand van aangesloten werkgevers, de aanlevering en verwerking van de werknemersgegevens, het opleggen en innen van de pensioenpremies en het onderhouden van de contacten met die werkgevers.

De kosten bestuur en financieel beheer hebben betrekking op de bestuurlijke kosten (bestuur, verantwoordingsorgaan en auditcommissie), het voeren van het secretariaat, het opstellen van het jaarverslag en het samenstellen van financiële rapportages, de kosten van het wettelijk toezicht (DNB, AFM) en de advies- en controlekosten (actuaris, accountant, aan derden uitbestede activiteiten).

De projectkosten in 2021 zijn gemaakt in het kader van de Wet Toekomst Pensioenen.

De algemene kosten betreffen kosten die niet direct toegerekend kunnen worden aan de pensioenuitvoering of vermogensbeheer. Deze kosten betreffen kosten voor Bestuur en commissies, externe adviseurs en toezichthouders. De algemene kosten worden verdeeld over pensioenuitvoeringskosten en vermogensbeheerkosten. De verhouding van deze verdeling wordt ieder jaar vastgesteld door het Bestuur. Deze toerekening van kosten is niet op de jaarrekening van toepassing. In de jaarrekening worden deze toegerekende kosten onder pensioenuitvoeringskosten verantwoord.

In de volgende tabel is een specificatie opgenomen van de kosten pensioenbeheer die het pensioenfonds in het verslagjaar heeft gemaakt. Tevens worden ter vergelijking de kosten van 2020 weergegeven.

	Bedrag 2021	Bedrag 2020
Kosten werknemer		
Administratie, communicatie en uitvoering	2.528	2.320
Kosten werkgever		
Administratie, communicatie en uitvoering	396	244
Kosten bestuur en financieel beheer		
Ondersteuning en financiële administratie	809	748
Toezichtkosten		
DNB	116	119
AFM	19	1
Verantwoordingsorgaan	28	27
Advies- en controlekosten		
Actuaris	141	171
Accountant en compliance	78	70
Pensioenfederatie	35	33
Kosten bestuur en vergaderingen	248	265
Diverse adviseurs	135	95
Overige kosten	75	81
Projectkosten	310	-
Totaal pensioenuitvoeringskosten incl. projectkosten	4.918	4.176
Totaal pensioenuitvoeringskosten excl. projectkosten	4.608	4.176
Toerekening algemene kosten aan kosten vermogensbeheer		
Kosten accountant/adviseur	148	125
Kosten bestuursondersteuning	204	200
Kosten bestuur	277	292
Overige kosten	86	76
Totaal toegerekend aan kosten vermogensbeheer	714	692
Totaal pensioenbeheerskosten in de jaarrekening	5.633	4.868
Actieve deelnemers	23.248	23.768
Pensioengerechtigden	5.296	4.654
Totaal aantal deelnemers	28.544	28.422
Pensioenbeheerskosten incl. projectkosten in euro per deelnemer	172,31	146,93
Pensioenbeheerskosten excl. projectkosten in euro per deelnemer	161,44	146,93

De totale pensioenuitvoeringskosten van 2021 komen uit op € 5.633, dit is een stijging ten opzichte van 2020 met € 765. Deze stijging wordt met name veroorzaakt door de projectkosten in 2021 van € 310, die gemaakt zijn in het kader van de Wet Toekomst Pensioenen. Daarnaast zijn, als gevolg van hogere deelnemersaantallen de kosten werknemer met € 208 en de kosten werkgever met € 152 gestegen. De overige kostensoorten zijn in totaliteit met € 95 toegenomen.

Oordeel bestuur over de pensioenuitvoeringskosten per deelnemer

Het bestuur heeft conform de Aanbevelingen uitvoeringskosten (De Pensioenfederatie) beoordeeld of de pensioenbeheerkosten passend zijn in relatie tot het serviceniveau, complexiteit van het pensioenfonds en de pensioenregelingen, de communicatiestrategie van het pensioenfonds en de waardeoverdrachten. Het bestuur oordeelt dat dit het geval is.

Het bestuur heeft in december 2020 voor de eerste maal besloten een benchmarkvergelijking te laten uitvoeren. Dit verliep via het Institutioneel Benchmarking Instituut (IBI) over het jaar 2019. De resultaten daarvan zijn in 2021 in het bestuur behandeld. Een belangrijke conclusie daaruit was dat de deelnemerskosten voor pensioenbeheer in 2020 op basis van de definitie van de Pensioenfederatie iets onder het gemiddelde van de peergroep lagen. Het bestuur heeft op basis van het genoemde onderzoek geconcludeerd dat de kosten voor pensioenuitvoering in lijn lagen met de peergroep.

Over 2020 heeft het bestuur een vergelijking gehanteerd op basis van het benchmarkingrapport opgesteld door LCP. Het gemiddelde van de kosten voor pensioenuitvoering per deelnemer lag tussen 2018 en 2020 op € 149,-. De Peergroup van pensioenfonds waarmee het pensioenfonds kan worden vergeleken, toonde over de genoemde periode een bedrag van € 192,- aan uitvoeringskosten.

Het bestuur vindt de uitvoeringskosten van € 172,- per deelnemer over 2021 acceptabel. Op basis van de vergelijking in de LCP benchmark zijn deze kosten in lijn met, zelfs lager dan die van vergelijkbare pensioenfonds. Daarnaast is het bestuur van mening dat de kosten passen bij de dienstverlening die het pensioenfonds biedt aan zijn stakeholders. De toename van de kosten ten opzichte van 2020 is verklaarbaar door onder andere projectkosten en gestegen kosten bij uitbestede partijen (indexatie). Echter deze toename is niet wenselijk in de zin dat het bestuur een stabiliserende of zelfs dalende trend in de kosten wil bewerkstelligen. Gezien de wettelijke ontwikkelingen (Wet Toekomst Pensioenen) zal dit in het verslagjaar 2022 een uitdaging vormen. Hierop wordt in de paragraaf Vooruitblik 2022 nader ingegaan.

4.4.3.2 Toelichting Vermogensbeheerkosten

Het inzicht in en de beheersing van kosten van vermogensbeheer in de pensioensector heeft grote aandacht gekregen. Het beleid is gericht op het verhogen van inzicht, om de kosten nog beter te kunnen beheersen en te reduceren, met behoud van rendement. Het pensioenfonds volgt in de presentatie van de kosten van vermogensbeheer de "Aanbevelingen uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie" zoals gepubliceerd in november 2011 en de "Nadere uitwerking kosten vermogensbeheer herziene versie met aanvullingen van de Pensioenfederatie" zoals gepubliceerd in februari 2016.

2021	Beheer- kosten	Performance gerelateerde kosten	Transactiekosten		Totaal
			Transactiekosten excl. aan- verkoopkosten	Aan- en verkoopkosten	
Kosten per beleggingscategorie					
Vastgoed	842	928	26	1.476	3.272
Aandelen	443	0	0	223	666
Alternatieve beleggingen	544	119	370	64	1.097
Vastrentende waarden	1.037	0	246	777	2.060
Hedgefonds	0	0	0	0	0
Commodities	36	0	0	139	175
Overige beleggingen					
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën excl. overlay	2.902	1.047	642	2.679	7.270
Kosten overlay beleggingen	-		309	-	309
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën incl. overlay	2.902		951	2.679	7.579
Overige vermogensbeheerkosten					
Kosten vermogensbeheer pensioenfonds en bestuursond.	714				714
Fiduciair beheer	2.121				2.121
Bewaarloon	116				116
Advieskosten vermogensbeheer	130				130
Overige kosten	655				655
Totaal overige vermogensbeheerkosten	3.736				3.736
Totaal kosten vermogensbeheer	6.638	1.047			11.315

		Transactiekosten			Totaal
2020	Beheer- kosten	Performance gerelateerde kosten	Transactiekosten excl. aan- verkoopkosten	Aan- en verkoopkosten	
Kosten per beleggingscategorie					
Vastgoed	804	248	29	20	1.101
Aandelen	382	0	0	114	495
Alternatieve beleggingen	422	128	112	-7	655
Vastrentende waarden	598	0	166	181	945
Hedgefonds	0	0	0	0	0
Commodities	102	0	0	192	294
Overige beleggingen	1	0	0	0	3
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën excl. overlay	2.309	376	307	501	3.493
Kosten overlay beleggingen	-	-	640	-	640
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën incl. overlay	2.309	376	947	501	4.133
Overige vermogensbeheerkosten					
Kosten vermogensbeheer pensioenfondsen en bestuursond.	692				692
Fiduciair beheer	2.016				2.016
Bewaarloon	90				90
Advieskosten vermogensbeheer	133				133
Overige kosten	803				803
Totaal overige vermogensbeheerkosten	3.734				3.734
Totaal kosten vermogensbeheer	6.043				7.868

Toelichting op vermogensbeheerkosten

Op totaalniveau zijn de kosten ruim 56% gestegen (+€ 3.444). Dit terwijl de beleggingsportefeuille van het pensioenfonds veel minder hard in waarde toenam (ca 10%). De beheerkosten (+€ 593) stijgen in lijn met de portefeuille. De stijging van de kosten komt dan vooral vanuit de transactiekosten (+€ 2.181) en de performance gerelateerde kosten (+€ 671).

Hieronder is een toelichting per categorie opgenomen:

- De aan/verkoopkosten zijn voor de categorie Vastgoed fors toegenomen. Dit laat zich vooral verklaren door de verkoop van de totale Beursgenoteerd vastgoedportefeuille in het tweede kwartaal van 2021. Deze categorie is niet langer vertegenwoordigd in het strategisch beleggingsbeleid.
- Ook voor de categorie Vastrentende waarden namen de aan/verkoopkosten fors toe. Dit komt doordat de verkochte allocaties in Beursgenoteerd vastgoed en Grondstoffen (deels) zijn aangewend voor de aankoop van vastrentende waarden. De opbrengsten van het Beursgenoteerd vastgoed zijn pro rata verdeeld over de liquide return categorieën, de opbrengst van de Grondstoffen is volledig aangewend voor particuliere hypotheeklen.
- De kosten voor alternatieve beleggingen zijn in 2021 vooral gestegen vanwege de goede prestaties van de managers.

- De beheerkosten van de vastrentende waarden zijn in 2021 fors toegenomen ten opzichte van een jaar eerder. Dit komt mede door het aanzienlijk uitbreiden van de allocatie naar particuliere hypotheke (van ca € 15 miljoen naar ca € 155 miljoen per eind 2021).
- De beheerkosten voor Grondstoffen zijn fors afgenomen, dit vanwege de verkoop van de gehele allocatie gedurende 2021. Als transactiekosten zijn opgenomen de kosten voor aankoop van beleggingen door het pensioenfonds (zoals acquisitiekosten, in- en uitstapvergoedingen van beleggingsfondsen of bijvoorbeeld aandelen in een discretionair mandaat). Aan- en verkoopkosten zijn de directe aan- en verkoopkosten van beleggingstitels binnen een beleggingsfonds (waarbij eventuele in- en uitstapvergoedingen worden verrekend). Voor de mandaten bij BMO (waaronder rente en valuta overlay) en SSGA zijn alle transactiekosten als transactiekosten verantwoord. Voor de beleggingsfondsen bij PGGM, NN IP en BlackRock zijn de transactiekosten binnen de beleggingsfondsen als aan- en verkoopkosten verantwoord.
- Conform de aanbeveling Pensioenfederatie wordt voor alle categorieën waarbij in een fonds wordt belegd een volledige look through van transactiekosten toegepast. Bij look through is een correctie gemaakt voor de in- en uitstapvergoedingen bij beleggingsfondsen, door het pro rata deel van deze opbrengsten te verdisconteren met de in- en uitstapvergoedingen die door het pensioenfonds zijn betaald. Daarnaast is het pro rata deel van de transactiekosten in een beleggingsfonds aan het pensioenfonds toegerekend.
- De kosten vermogensbeheer pensioenfonds en bestuursondersteuning & de advieskosten waren in 2021 hoger dan in 2020 door indexering van de tarieven.
- De kosten voor fiduciair beheer waren in 2021 licht hoger dan in 2020 door indexering van het tarief.
- De post bewaarloon en overige kosten bevat kosten voor aanvullende dienstverlening (zoals rapportages, compliance monitoring, bankdiensten, belastingterugvordering) door CACEIS. De kosten van CACEIS zijn gestegen vanwege het grotere aantal transacties. Verder zijn onder overige kosten de aanvullende kosten opgenomen van het Euro Liquidity Funds van BMO en van het beleggingsfonds voor grondstoffen van NN IP (zoals AIFMD depository kosten, belastingen en accountant). Deze kosten zijn ongeveer gedaald, wat zich laat verklaren door de verkoop van de Grondstoffen allocatie.

In 2021 zijn de totale kosten van het vermogensbeheer € 11.312, wat gesplitst kan worden in € 7.683 beheerkosten (inclusief de performance gerelateerde kosten) en € 3.629 aan transactiekosten.

Met een gemiddeld belegd vermogen over 2021 van € 2.421.882 komen de totale kosten vermogensbeheer uit op 0,47% (2020: 0,36%), waarvan 0,32% beheerkosten (2020: 0,29%) en 0,15% transactiekosten (2020: 0,07%) van het gemiddeld belegd vermogen.

Bruto en netto rendement

Het brutorendement van de beleggingsportefeuille bedroeg 4,2% over 2021, versus een benchmarkrendement van 2,6%. Dit betekent dat het pensioenfonds een 'outperformance' had van 1,57%-punt. Na beheerkosten (32bp) blijft er voor het pensioenfonds nog steeds een outperformance over van 1,25%-punt.

Het gekozen strategisch beleggingsbeleid

Het pensioenfonds heeft eind 2020 een ALM-studie gedaan. Volgend uit deze studie is een tweetal wijzigingen doorgevoerd in de strategische portefeuille:

1. Het verkopen van de allocatie naar Grondstoffen;
2. Het verkopen van de allocatie naar Beursgenoteerd vastgoed.

Zoals hierboven onder "toelichting vermogensbeheerkosten" reeds beschreven hebben deze wijzigingen oplopende transactiekosten tot gevolg gehad. Daarnaast is de allocatie naar particuliere hypotheke fors verhoogd, een dergelijke illiquide beleggingscategorie brengt hogere kosten met zich mee dan doorsnee liquide beleggingscategorieën.

Rendement op langere termijn en risico

Het pensioenfonds is een passieve belegger en heeft de beleggingsportefeuille dan ook (grotendeels) als zodanig ingericht. De strategische portefeuille is een uitvloeisel van de pensioenambities alsook de beleggingsovertuigingen van het pensioenfonds. Het pensioenfonds monitort periodiek of de economische uitgangspunten zoals gehanteerd in de ALM-studie nog actueel zijn en of met de huidige strategische portefeuille invulling kan worden gegeven aan de risicohouding (pensioenambities) van het pensioenfonds. Als uit deze periodieke monitoring blijkt dat de strategische portefeuille onvoldoende toereikend is en/of de economische uitgangspunten zoals gehanteerd in de ALM-studie niet langer actueel zijn onderneemt het bestuur van het pensioenfonds, in overleg met de sociale partners, verdere actie.

Prestatie gerelateerde vergoedingen.

Het pensioenfonds betaalt een prestatievergoeding voor de beleggingen in zowel Infrastructuur als Privaat vastgoed. De totale prestatievergoeding bedraagt over 2021 ruim € 1.000.000 versus een bedrag van € 347.000 over 2020. Een hogere prestatievergoeding betekent dan ook dat de performance van deze twee categorieën over 2021 significant hoger is geweest dan in het jaar waarin de Coronapandemie uitbrak (2020).

Benchmarking

Het bestuur heeft in december 2020 voor de eerste maal besloten een benchmarkvergelijking te laten uitvoeren. Dit verliep via het Institutioneel Benchmarking Instituut (IBI) over het jaar 2019. De resultaten daarvan zijn in 2021 in het bestuur behandeld. Het bestuur heeft op basis van het genoemde onderzoek geconcludeerd dat de kosten voor het vermogensbeheer in lijn lagen met de peergroup.

LCP heeft op verzoek van het bestuur van het pensioenfonds een benchmarkonderzoek uitgevoerd naar de door het pensioenfonds gemaakte uitvoeringskosten. Dit benchmarkonderzoek heeft betrekking op de door het pensioenfonds gemaakte kosten over het jaar 2020 in vergelijking met een peergroup van 60 (vergelijkbare) pensioenfondsen. Over de periode 2018-2020 bedragen de gemiddelde vermogensbeheerkosten (exclusief transactiekosten) 0,32% van het belegde vermogen. Dit percentage is exact gelijk aan de vermogensbeheerkosten gemaakt door het pensioenfonds over het jaar 2021.

De vermogensbeheerkosten zijn over de gemeten periode (2018-2020) lager dan de mediaan binnen de peergroup (Het merendeel van de fondsen uit de peergroup rapporteert hogere vermogensbeheerkosten).

Voor wat betreft de transactiekosten geldt dat het driejaarsgemiddelde van het pensioenfonds (0,11%) boven het gemiddelde van de peergroup (0,08%) ligt. De transactiekosten van het pensioenfonds zijn over de gemeten periode (2018-2020) hoger dan de mediaan binnen de peergroup (Het merendeel van de fondsen uit de peergroup rapporteert lagere transactiekosten).

Oordeel bestuur over de kosten van vermogensbeheer

Het bestuur heeft conform de "Aanbevelingen uitvoeringskosten (De Pensioenfederatie)" beoordeeld of de vermogensbeheerkosten in relatie tot de assetallocatie en de benchmarkkosten en het rendement op lange termijn en het benchmarkrendement passend zijn. Het bestuur oordeelt dat dit het geval is, waarbij het bestuur zich heeft gebaseerd op de vergelijking met andere pensioenfondsen die zijn opgenomen in het benchmarkingrapport 2020 van LCP. Het bestuur concludeert dat de door het pensioenfonds gemaakte vermogensbeheerkosten in lijn zijn met wat in de markt gebruikelijk is, kijkend naar zowel de strategische allocatie alsook de omvang van het belegde pensioenvermogen.

4.4.4 Klokkenluiders- en Incidentenregeling

Het pensioenfonds beschikt over een Klokkenluiders- en Incidentenregeling. Deze bevat een procedure voor interne en externe meldingen van Incidenten en (potentiële) Misstanden (onregelmatigheden) en de afhandeling daarvan. De regeling bevat waarborgen voor de bescherming van de melder of de klokkenluider volgens deze regeling die te goeder trouw melding maakt van incidenten en (potentiële) misstanden. Het bestuur bevordert dat de dienstverleners van het pensioenfonds een Klokkenluiders- en Incidentenregeling hebben. In 2021 hebben zich geen datalekken voorgedaan. Bij pensioenadministrateur TKP hebben zich in 2021 vijf operationele incidenten voorgedaan waarover is gerapporteerd en die zijn vastgelegd in het Incidentenregister. Deze zijn naar behoren opgelost.

4.4.5 Klachten

Een klacht of een geschil is elke uiting van ontevredenheid over de uitvoering van de pensioenregeling, de bejegening of over een genomen besluit van het Pensioenfonds onafhankelijk van plaats, tijd of manier van uiten.

Aantal klachten en geschillen	2021	2020
Aantallen klachten	83	26
Aantallen geschillen	3	0

Klachten

In 2021 zijn 4 bezwaren op nota's en 80 klachten ontvangen en afgehandeld. Van het totaal aantal klachten en bezwaren dat is ontvangen in 2021, zijn er 23 afkomstig van deelnemers en 57 van werkgevers.

De stijging van het aantal klachten wordt met name veroorzaakt door de toename van de telefonische klachten, die direct worden opgelost. In 2020 waren in totaal 13 telefonische klachten ontvangen, in 2021 is dit aantal gestegen naar 48.

Daarnaast is het aantal klachten van de werkgevers ten opzichte van 2020 gestegen met 19 klachten.

Klachten	Aantallen:	
Klachten in behandeling 1 januari 2021:	1	
Ingediende klachten:	83	
Waarvan behandeld als klacht		79
Waarvan normaal in behandeling genomen door pensioenfonds		79
Waarvan behandeld door de Ombudsman Pensioenen		0
Afgehandeld in 2021:	83	
In behandeling 31 december 2021:	1	

Geschillen

In 2021 zijn er 3 geschillen voorgekomen, hiervan zijn 2 ook meegenomen als klacht. De reden hiervan is dat er naast ongenoegen over de uitvoering van de regeling, ook ontevredenheid over de dienstverlening is geuit.

Geschillen	Aantallen:	
Geschillen in behandeling 1 januari 2021:	0	
Ingediende geschillen:	3	
Waarvan behandeld als geschil		3
Waarvan normaal in behandeling genomen door pensioenfonds		3
Waarvan behandeld door de Ombudsman Pensioenen		0
Afgehandeld in 2021:	3	
In behandeling 31 december 2021:	0	

4.5 Actuariële analyse

Analyse van het resultaat⁵

In de volgende tabel staat een analyse van het actuariële resultaat. Hierbij worden de actuariële uitgangspunten van het pensioenfonds vergeleken met de werkelijke actuariële ontwikkelingen over het verslagjaar. De bedragen kunnen afwijken van de bedragen in de jaarrekening, die boekhoudkundig zijn bepaald.

Bedragen	2021	2020
Resultaat op beleggingen	107.987	303.716
Resultaat op wijziging RTS	158.596	-331.475
Resultaat op premie	-6.923	829
Resultaat op toeslagverlening	-10.185	0
Resultaat op waardeoverdrachten	-327	526
Resultaat op kosten	42	3
Resultaat op uitkeringen	-33	-221
Resultaat op kanssystemen	2.842	5.210
Resultaat op overige (incidentele) mutaties technische voorzieningen	18.439	50.705
Resultaat op andere oorzaken	-138	-253
Totaal saldo van baten en lasten	270.300	29.040

Beleggingen

Onder beleggingsrendementen worden verstaan:

- Alle directe en indirecte beleggingsopbrengsten inclusief kosten van het vermogensbeheer.
- De rentelasten over vreemd vermogen, achtergestelde leningen en rekening courantverhoudingen met andere partijen.
- De benodigde interesttoevoeging aan de technische voorzieningen. Deze wordt vastgesteld aan de hand van de eerstejaars spot rate uit de door DNB gepubliceerde RTS per jaareinde van het vorige verslagjaar.

Het resultaat op beleggingen in het boekjaar bedraagt € 107.987. Dit bedrag bestaat uit het behaalde beleggingsresultaat (€ 96.111) en benodigde interest (€ 11.876). Het rendement op de beleggingen draagt in 2021 derhalve positief bij aan de dekkingsgraad.

⁵ Genoemde bedragen zijn x € 1.000

Wijziging rentetermijnstructuur (RTS)

De mutatie van € 158.596 van de technische voorzieningen voor risico pensioenfondsen door de wijziging RTS in het boekjaar, betreft de mutatie als gevolg van het verschil tussen de ultimo 2020 RTS-curve (oude UFR-methode) van € 187.131 en de ultimo 2021 RTS-curve (75% oude en 25% nieuwe UFR-methode) van negatief € 28.535.

De stijging van de rente zorgt voor een daling van de technische voorziening. Dit levert een positieve bijdrage aan het resultaat in het boekjaar.

Premie

Het resultaat op premie wordt vastgesteld door de totaal ontvangen premie af te zetten tegen de actuair benodigde premie.

Om het resultaat op premie correct vast te stellen wordt de saldering van alle baten en lasten in verband met premie afgezet tegen de mutatie van de technische voorzieningen als gevolg van inkoop van aanspraken.

De lasten in verband met premie bestaan uit de volgende onderdelen:

- Het deel van de ontvangen premie dat bestemd is voor dekking van de directe uitvoeringskosten in het verslagjaar.
- Het deel van de ontvangen premie dat bestemd is voor dekking van de toekomstige uitvoeringskosten horend bij de inkoop van nieuwe pensioenaanspraken in het verslagjaar.

De mutatie van de TV in verband met premie bestaat uit de volgende onderdelen:

- De inkoop van nieuwe aanspraken, exclusief opslag voor toekomstige uitvoeringskosten.
- De overlijdensrisicokoopsom voor nog niet gefinancierd verzekerd nabestaandenpensioen.
- De risicokoopsom voor arbeidsongeschiktheid.

Het resultaat op premie bedraagt € -6.923.

Kanssystemen

Aan het vaststellen van de technische voorzieningen liggen kanssystemen ten grondslag. De belangrijkste zijn sterfte en arbeidsongeschiktheid.

Toeslagverlening

Het bestuur heeft, op basis van de financiële positie, besloten om per 1 januari 2022 een toeslag te verlenen van 0,5% aan de actieve en inactieve deelnemers van het pensioenfonds.

Overige (incidentele) mutaties technische voorzieningen

Een aanpassing van de actuariële grondslagen of methoden in het verslagjaar leidt tot nieuwe eisen ten aanzien van de prudentie van de grondslagen. Indien grondslagen wijzigen wordt dit resultaat hier vermeld.

In 2021 is de opslag voor excassokosten verlaagd van 4% naar 3%. Deze wijziging heeft een verlagend effect op de technische voorziening met € 20.111. Daarnaast is de PVI-opslag verhoogd van 7% naar 8,5%. Dit heeft een verhogend effect op de technische voorziening met € 1.871. Per saldo geeft dit een positief resultaat van € 18.240.

Met ingang van 2022 is het opbouwpercentage van de toekomstige opbouw van de arbeidsongeschikten verlaagd van 1,36% naar 1,35%. Deze aanpassing heeft geleid tot een daling van de technische voorzieningen met € 199 en draagt daarmee ook positief bij aan het resultaat boekjaar.

Andere oorzaken

Dit zijn overige actuariële resultaten die ontstaan doordat de feitelijke uitkomsten afwijken van hetgeen actuair verondersteld is. Deze resultaten zijn niet toe te wijzen aan één van de eerdergenoemde categorieën.

Kostendekkende premie

De kostendekkende premie bestaat uit een actuariel benodigde premie voor de pensioenopbouw en de risicodekkingen voor overlijden en arbeidsongeschiktheid, een solvabiliteitsopslag, de opslag voor uitvoeringskosten en de opslag voor toeslagverlening en reservetekort.

De kostendekkende premie is berekend op basis van de rentetermijnstructuur per 31 december 2020. De gedempte kostendekkende premie is gebaseerd op het gemiddelde van 60 gepubliceerde rentetermijnstructuren (voor 2021: 31 oktober 2015 t/m 30 september 2020).

Voor de toetsing van de premie is de vooraf bepaalde (ex ante) gedempte kostendekkende premie gehanteerd. In de volgende tabel is een overzicht opgenomen van de kostendekkende premie, de ex ante en de ex post gedempte premie en de feitelijke premie.

Premiecomponent	Kosten-dekkende premie	Gedempte Premie (ex post)	Gedempte Premie (ex ante)	Feitelijke Premie (ex post)
Inkoop onvoorwaardelijke opbouw	71.119	24.223	22.032	
Risicopremie overlijden	1.935	984	1.015	
Risicopremie arbeidsongeschiktheid	5.177	1.763	1.613	
Opslag toekomstige uitvoeringskosten	2.845	969	886	
Opslag uitvoeringskosten	4.953	4.953	4.745	
Solvabiliteitsopslag	16.199	5.582	5.033	
Premie voorwaardelijke onderdelen	0	13.083	12.296	
Ontvangen premie				79.700
Afrekening vorig jaar				236
Totale premie	102.228	51.557	47.620	79.936

De premie voor 2021 wordt getoetst aan de hand van de voorschriften van het FTK en wel op basis van de ex ante berekende premies. Het uitgangspunt is dat de verwachte (ex ante) feitelijke premie (de beschikbare premie) van € 75.982, minimaal gelijk is aan de ex ante gedempte kostendekkende premie (de benodigde premie) van € 47.620. Op basis van deze ex ante opstelling is de premie kostendekkend.

De in het boekjaar ontvangen premie bedraagt € 79.936. Hiervan heeft € 236 betrekking op pensioenopbouw over voorgaande boekjaren. De feitelijke premie bedraagt hierdoor € 79.700.

Achteraf (ex post) bekeken bedraagt de gedempte kostendekkende premie € 51.557 en de feitelijke premie (exclusief de premie voorgaande boekjaren) € 79.700. Ook op basis van de achteraf berekende bedragen is de feitelijke premie dus kostendekkend.

De verschillen tussen zowel de ex post feitelijke premie en de ex ante verwachte premie en de ex post gedempte kostendekkende premie en de ex ante gedempte kostendekkende premie worden verklaard door mutaties in het deelnemersbestand van het pensioenfonds.

5 Risicoverslaglegging

Het pensioenfonds beschikt over een risicomanagementbeleid. Hierin is op hoofdlijnen beschreven hoe het pensioenfonds risico's beheerst en welke kaders hiervoor bij het pensioenfonds en bij alle uitbestedingspartners worden gehanteerd. In het beleid zijn de uitgangspunten opgenomen en wordt beschreven op welke wijze het pensioenfonds invulling geeft aan de risico-governance en aan het risicomanagementraamwerk.

5.1 Governance

Het pensioenfonds werkt volgens het 'three lines model', een methode binnen het risicomanagement die eraan bijdraagt dat de belangrijkste risico's goed beheerst worden zodat de organisatie in control is. De governancestructuur van het pensioenfonds is zodanig ingericht dat de onafhankelijkheid van de tweede lijn respectievelijk derde lijn ten opzichte van de eerste respectievelijk eerste en tweede lijn is gewaarborgd. Dit wordt onderstaand nader toegelicht.

In de risico-governance is het uitvoerend bestuur eerste lijn verantwoordelijk. Vanuit die verantwoordelijkheid bestaat de rol van het uitvoerende bestuur uit:

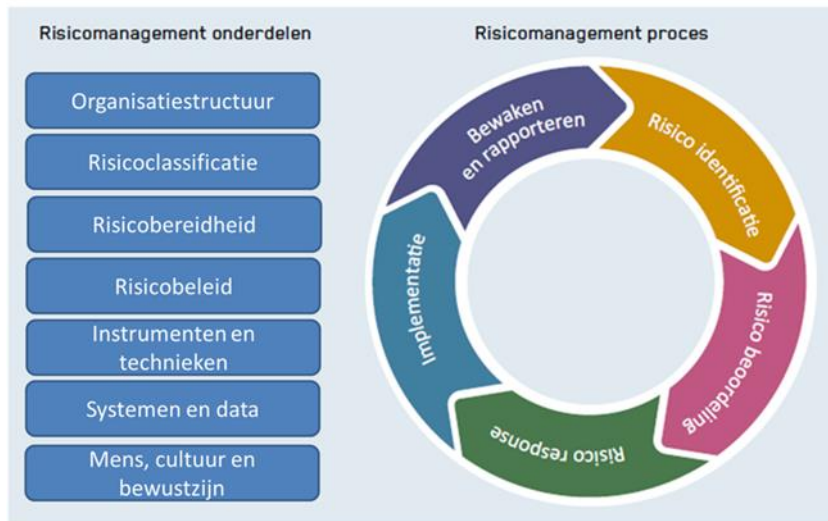
- Implementeren in de dagelijkse bedrijfsvoering en de prioritering van het management van het integraal risicomanagementraamwerk;
- Uitvoeren van het risicomanagementproces bestaande uit het identificeren en beoordelen van risico's, het vaststellen en implementeren van risicobeheersmaatregelen en bewaken en rapporteren van de risico's en de genomen beheersmaatregelen, rekening houdend met de uniformiteit waaronder de risicobereidheid;
- Rapporteren aan zowel het bestuur als andere interne en externe belanghebbenden over de risico's waaraan het pensioenfonds is blootgesteld;
- Waarborgen van risicobewustzijn, integriteit, ethisch gedrag en het verkondigen van het belang van risicomanagement.

De sleutelfunctiehouder risicobeheer is tweede-lijn verantwoordelijk en ondersteunt het bestuur bij de vaststelling of alle risico's afdoende worden beheerst en geeft gevraagd en ongevraagd zijn risico-opinie ten aanzien van door het bestuur te nemen besluiten. Dat blijkt uit het periodiek vaststellen of de diverse risicorapportages zijn ontvangen, zijn behandeld en of hiervan een zichtbare beoordeling is geweest (is vastgelegd). De sleutelfunctiehouder risicobeheer stelt op kwartaalbasis een eigen risicorapportage op met daarin onder meer een eigen oordeel over risicobeheersing van het pensioenfonds.

Andere tweede-lijnfuncties zijn de sleutelfunctiehouder actuariael, de compliance officer en de functionaris gegevensbescherming.

De sleutelfunctiehouder interne audit is derde-lijn verantwoordelijk. Hij/zij ondersteunt en adviseert de eerste en tweede lijn en bewaakt of de eerste en tweede lijn hun verantwoordelijkheden ook daadwerkelijk nemen.

5.2 Risicomanagementraamwerk



Risicomanagementonderdelen

Het raamwerk bestaat uit zeven risicomanagementonderdelen:

1. Het risicobeheer is doeltreffend en goed geïntegreerd in de organisatiestructuur en de besluitvormingsprocessen;
2. Het pensioenfonds stelt strategieën, processen en rapportageprocedures vast die noodzakelijk zijn voor het regelmatig onderkennen, meten, bewaken en beheren van de risico's en het rapporteren hierover;
3. Het pensioenfonds heeft haar risicobereidheid gedefinieerd en heeft daaraan meetbare prestatie-indicatoren gekoppeld;
4. Het pensioenfonds draagt zorg voor de uitvoering van het beleid, evalueert het beleid ten minste driejaarlijks en past het beleid bij belangrijke wijzigingen onverwijld aan;
5. Het pensioenfonds heeft de instrumenten en technieken benoemd ter concrete en praktische ondersteuning van de uitvoering van het risicoproces;
6. Het pensioenfonds beschikt over systemen en data voor het vastleggen, opslaan en analyseren van kwantitatieve en kwalitatieve risicodata;
7. Het pensioenfonds besteedt aandacht aan mensen, cultuur en bewustzijn als essentieel onderdeel van adequaat risicomanagement.

Risicomanagementproces

Voor het borgen van kwaliteit wordt gewerkt met een cyclus voor het beheer van de verschillende onderdelen van het raamwerk. Voor een eenduidige benadering van de beheersing van risico's binnen het pensioenfonds is daartoe een risicomanagementproces gedefinieerd, bestaande uit de volgende onderdelen:

- Risico-identificatie: het op basis van de strategie en doelstellingen identificeren van de potentiële risico's die de realisatie van de strategie en doelstellingen kunnen belemmeren.
- Risicobeoordeling: het analyseren, beoordelen en mogelijk kwantificeren van de (oorzaken van de) risico's.
- Risicoresponse: het bepalen van de maatregelen om met het risico om te gaan, waarbij opties zijn:
 - risicovermijding (stoppen met activiteiten);
 - risico-acceptatie (geen maatregelen);
 - risicobeheersing (beheersingsmaatregelen / controls); of
 - risico delen (herverzekeren).
- Implementatie: het daadwerkelijk inrichten, implementeren en verankeren van de maatregelen.
- Bewaken & rapporteren: het gedurende het gehele risicomanagementproces bewaken en verantwoording afleggen over de kwaliteit en voortgang.

Eigenrisicobeoordeling

Een wezenlijk onderdeel van het risicomanagementraamwerk is de eigenrisicobeoordeling (ERB). De ERB is een instrument voor het pensioenfonds om inzicht te krijgen in de samenhang tussen de strategie, de materiële risico's die het pensioenfonds kunnen bedreigen, de mogelijke gevolgen hiervan voor de financiële positie van het pensioenfonds en de pensioenaanspraken en pensioenrechten. De ERB geeft inzicht in de effectiviteit van het risicobeheer inclusief de (feitelijke) beheersmaatregelen. Dit inzicht is van essentieel belang voor de vormgeving van het risicobeheer van het pensioenfonds. Het pensioenfonds voert tenminste driejaarlijks een reguliere ERB uit. Deze frequentie is geënt op de (strategische) beleidscyclus van het pensioenfonds, zodat de ERB een onderbouwing is voor strategische beleidsbesluiten. Eind 2020 heeft het bestuur de eindrapportage ERB vastgesteld van de driejaarlijkse reguliere ERB.

Naast de driejaarlijkse reguliere ERB zijn er twee soorten omstandigheden die om een tussentijdse actualisatie van (een deel van) de ERB vragen:

- a. Een significante wijziging in het risicoprofiel (bijvoorbeeld een significante wijziging in de risicohouding).
- b. Een strategisch besluit met een materiële impact op het risicoprofiel.

In 2019 heeft het bestuur een eerste ERB uitgevoerd als onderdeel van het strategische besluit om over te gaan tot opdrachtaanvaarding van de per 1 januari 2020 te wijzigen pensioenregeling naar een pensioenregeling met de CDC-karakter.

Het pensioenfondsbestuur heeft op 15 december 2021 de strategie voor de periode 2022 – 2027 vastgesteld. Een tussentijdse actualisatie van de ERB op basis van de strategie 2022 – 2027 is niet noodzakelijk. Jaarlijks vertaalt het bestuur de strategie vanuit de Roadmap in de jaarplannen voor het daaropvolgende jaar. Voor risicomanagement vindt deze vertaling zijn weerslag in het IRM jaarplan.

IRM-jaarplan

In het IRM-jaarplan worden de thema's vastgelegd en ingepland, waarbij expliciet aandacht zal worden besteed aan de daarmee gepaard gaande risico's. De belangrijkste risico-gerelateerde thema's in 2021 waren:

- mogelijke risico's die gepaard gaan met de introductie van het Pensioenakkoord;
- verdere uitwerking en invulling van het MVB-beleid (inclusief IMVB);
- onderzoek naar de toegevoegde waarde van een integraal LDI-mandaat;
- onderzoek naar de toegevoegde waarde van nieuwe asset-classes;
- ondersteuning van de financiële zelfredzaamheid van werknemers/deelnemers;
- cyberrisico en datakwaliteit;
- zelfevaluatie en geschiktheid en competentiemeting van het bestuur;
- evaluatie van de samenwerking tussen bestuur en overige fondsorganen.

Daarnaast zijn in 2021 de analyses van het verzekeringstechnisch risico, het omgevingsrisico, het uitbestedingsrisico en het integriteitsrisico integraal herijkt.

In 2022 zal het bestuur aandacht geven aan de mogelijke risico's die gepaard gaan met de introductie van het Pensioenakkoord in relatie tot:

- a. Omgeving: de relatie met sociale partners, verantwoordingsorgaan, (gewezen) deelnemers, pensioengerechtigden, werkgevers en toezichthouders;
- b. Operationeel: de bestuurlijke besluitvormingsprocessen en de ondersteuning daarbij vanuit adviseurs;
- c. Uitbesteding: de relatie met de partijen waaraan werkzaamheden zijn uitbesteed;
- d. Juridisch: de implementatie van wet- en regelgeving en de verankering daarvan in beleid.

Daarnaast wordt risico-gerelateerde aandacht gegeven aan inflatie en (de resistentie van) de huidige portefeuille(verdeling), de mogelijke transitie van de PGGM-fondsen, de interne migraties en veranderingen bij CACEIS, cybercrime en het borgen van de juistheid en volledigheid van data (specifiek met het oog op een mogelijk toekomstig invaarbesluit).

In 2022 zijn integrale herijkingen gepland van het matching-/renterisicoanalyse, het marktrisico en het IT-risico.

5.3 Risicobeoordeling

Voor het identificeren van risico's zijn de door DNB gedefinieerde FIRM-risicocategorieën als uitgangspunt gebruikt. Het pensioenfonds onderscheidt de volgende hoofd risico-categorieën:

- Matching-/renterisico
- Marktrisico
- Kredietrisico
- Verzekeringstechnisch risico
- Omgevingsrisico
- Operationeel risico
- Uitbestedingsrisico
- IT-risico
- Integriteitsrisico
- Juridisch risico

De eerste vier categorieën zijn financieel van aard, de overige zijn niet-financieel. De hoofdcategorieën zijn verder onder te verdelen naar deelrisico's.

Risico's worden kwantitatief en kwalitatief (aan de hand van vooraf in het risicomanagementbeleid vastgestelde referentieschalen) beoordeeld op basis van de waarschijnlijkheid van het optreden van het risico (kans) en de impact daarvan op het behalen van de doelstellingen.

De analyse van de financiële risico's is gemaakt op basis van UFR. Indien deze op basis van marktrente wordt gemaakt, zouden de risico's groter zijn. Bovendien zijn de analyses gemaakt op geïsoleerde risico's waarbij in samenhang het cumulatieve risico nog aanzienlijk is.

Bij de risicoanalyse wordt onderscheid gemaakt tussen het bruto risico, het netto risico en de risicotolerantie (als weergave van de risicobereidheid).

Het bruto risico is het risico zonder rekening te houden met eventuele beheersmaatregelen die het bestuur treft om de waarschijnlijkheid en/of impact te beperken. Het bruto risico is afhankelijk van de context waarbinnen het pensioenfonds opereert en de doelstellingen. Het netto risico is het risico dat overblijft nadat is gereageerd op de bruto risico's. Indien het netto risico vanuit de risicobereidheid (nog) niet acceptabel is, worden aanvullende acties gedefinieerd om tot de risicotolerantie te komen.

Rente-/matchingrisico

Het renterisico is het risico dat voortvloeit uit:

1. het niet gematcht zijn van activa en passiva (inclusief off-balanceposten) dan wel
2. inkomsten en uitgaven in termen van rentevoet, rente typische looptijden, basisvaluta, liquiditeit typische looptijden en
3. de gevoeligheid voor ontwikkeling in prijspeil.

Het matchingrisico is nader onderverdeeld in rente-, valuta-, liquiditeit- en inflatierisico. Deze risico's zijn met name extern gedreven.

Het strategisch afdekkingsbeleid ten aanzien van de nominale verplichtingen is afhankelijk van de rente. Het afdekkingsbeleid wordt periodiek getoetst aan de hand van een ALM-studie. Het pensioenfonds kiest bewust om een gedeelte van het renterisico, mede gelet op de samenstelling van het deelnemersbestand, niet af te dekken om herstelcapaciteit te behouden. De rente-overlay wordt uitgevoerd door middel van rentederivaten, hoofdzakelijk renteswaps, staatsobligaties en bedrijfsobligaties. Via maand- en kwartaalrapportages wordt door de vermogensbeheerder verantwoording afgelegd over de rentehedge. Aan de orde komen onder meer: hedgeratio, de rentegevoeligheid van de totale verplichtingen, de hedge per bucket en het ex post hedge percentage.

Het valutarisico wordt afgedekt door de exposure naar vreemde valuta van een aantal beleggingscategorieën af te dekken met vooraf vastgelegde afdekkingspercentages. Voor het afdekken van valuta exposure kan gebruik worden gemaakt van instrumenten met een maximale looptijd van 2 jaar: spot-transacties en forwards. Per kwartaal vindt rapportage door de vermogensbeheerder plaats over hedgeratio en norm.

In het kader van Central Clearing wordt op dagbasis de benodigde cash voor derivaten gemonitord en worden de derivatenposities dagelijks direct afgerekend. In de kwartaalrapportage is een liquiditeitstoets in stress per ultimo kwartaal opgenomen.

De beleggingsportefeuille bevat categorieën waarbij bewust wordt gestreefd naar het beperken van het inflatierisico. Het pensioenfonds belegt daarnaast gedeeltelijk in risicovolle beleggingen mede vanuit inflatiematching oogpunt. Het inflatierisico ligt voor een belangrijk deel bij de pensioengerechtigden, gewezen deelnemers en deelnemers via het voorwaardelijke toeslagbeleid van het pensioenfonds. Het bestuur beslist jaarlijks in hoeverre pensioenaanspraken en pensioenrechten worden aangepast.

Per 31 december 2021 bevinden alle netto risico's zich binnen de door het bestuur vastgestelde risicotolerantie.

Marktrisico

Het marktrisico is het risico ten gevolge van het blootstaan aan wijzigingen in marktprijzen van verhandelbare financiële instrumenten binnen een handelsportefeuille. Voor pensioenfonds geldt dat het marktrisico alleen betrekking heeft op de niet-rentedragende activa.

Dit risico is nader onderverdeeld in prijsvolatiliteit, marktliquiditeit en concentratie en correlatie. Deze risico's zijn met name extern gedreven.

Het pensioenfonds kiest voor spreiding in de beleggingsportefeuille qua risicoprofiel van de achterliggende beleggingen in relatie tot de verplichtingen van het pensioenfonds. Beleggen in risicovollere producten wordt bewust gedaan in de veronderstelling dat daar een hoger rendement tegenover staat.

Keuzes met betrekking tot de asset allocatie worden gemaakt op basis van een ALM-studie. Er wordt voor elk jaar een beleggingsplan vastgesteld. Voor bestaande categorieën wordt ten minste één keer per drie jaar een investment case behandeld. Eventuele opname van nieuwe categorieën gebeurt eveneens middels een investment case. Opname van een nieuwe beleggingscategorie en herziening of beëindiging van bestaande categorieën worden door het bestuur besloten. Hierbij geldt het principe "discretionair waar het kan" (ook gelet op transparantie) waarbij kosten en proportionaliteit worden meegewogen.

Compliance-statements bevatten een overzicht met eventuele overtredingen op mandaten en/of beleggingsrichtlijnen door de vermogensbeheerders zelf. Daarnaast vindt controle van de beleggingsrichtlijnen plaats door de onafhankelijke beleggingsadministrateur CACEIS.

BMO rapporteert per kwartaal de risico-inschattingen aangaande balansrisico, allocatierisico en concentratierisico. Daarnaast rapporteert BMO per kwartaal over de wijze van uitvoering van de mandaten door de onderliggende managers. Afspraken over spreiding in sectoren en geografische gebieden zijn vastgelegd in de mandaten en worden op maandbasis getoetst door CACEIS.

Derivaten mogen gebruikt worden om op efficiënte wijze een marktpositie in te nemen of af te dekken, maar niet om te speculeren. Het pensioenfonds maakt gebruik van Central Clearing. Om te allen tijde te kunnen voldoen aan hieruit volgende onderpand verplichting is een kredietfaciliteit bij de bewaarder ingericht. Beheer van liquide middelen vindt op dag basis plaats. Per kwartaal wordt hierover gerapporteerd.

In het kader van het prudent person beginsel zorgt het bestuur op advies van de beleggingscommissie voor een beheerste blootstelling aan minder liquide producten. In de jaarlijkse toetsing wordt hieraan door de certificerend actuaaris aandacht besteed.

Het bestuur past een maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid (MVB-beleid) toe. Dit beleid bestaat uit engagement, corporate governance en het uitsluiten van ondernemingen van het belegbaar universum. Het verantwoord beleggingsbeleid wordt vormgegeven binnen de geselecteerde beleggingsfondsen en de discretionaire mandaten. Bij de selectie en evaluatie van (externe) beheerders worden duurzaamheidscriteria door de fiduciair meegenomen. (Externe) beheerders moeten ESG-criteria in hun beleggingsbeslissingen meenemen bij (semi-) actieve strategieën. Tot slot wordt van (externe) (semi-) actieve portefeuillebeheerders verwacht dat zij MVB-beleid handhaven en naleven en hierover in hun rapportage verantwoording afleggen. Het pensioenfonds rapporteert over MVB in het jaarverslag, via de website en schenkt er aandacht aan in de nieuwsbrieven.

Per 31 december 2021 bevinden alle netto risico's zich binnen de door het bestuur vastgestelde risicotolerantie.

Kredietrisico

Het risico dat een tegenpartij contractuele of andere overeengekomen verplichtingen (waaronder verstrekte kredieten, leningen, vorderingen, ontvangen garanties) niet nakomt al dan niet als gevolg van het aan beperkingen onderhevig zijn van buitenlandse betalingen.

Dit risico is nader onderverdeeld in default probability en loss given default. Deze risico's zijn met name extern gedreven.

Het pensioenfonds let scherp op kredietwaardigheid en liquiditeit en stuurt op creditratings.

Met betrekking tot onderpand zijn duidelijke afspraken gemaakt en vindt spreiding over meerdere tegenpartijen plaats. Monitoring van het tegenpartijrisico geschiedt dagelijks en de fiduciair heeft de verplichting afwijkende zaken te rapporteren aan het pensioenfonds. Op kwartaalbasis wordt een rapportage geleverd met posities per tegenpartij. Het pensioenfonds heeft kennisgenomen van en maakt gebruik van het beleid van de fiduciair op dit punt.

Het pensioenfonds maakt gebruik van Central Clearing, waarbij het tegenpartijrisico door het Clearing House wordt gedragen. Beheer van liquide middelen vindt op dag basis plaats. Per kwartaal wordt hierover gerapporteerd.

CACEIS treedt als tegenpartij op voor het uitlenen van effecten. Hiertoe zijn specifieke afspraken gemaakt over kwaliteit en spreiding van het onderpand. Naast rapportages van CACEIS zelf zorgt het pensioenfonds op reguliere basis voor controle van die afspraken.

Per 31 december 2021 bevinden alle netto risico's zich binnen de door het bestuur vastgestelde risicotolerantie.

Verzekeringstechnisch risico

Het risico dat uitkeringen (nu dan wel in de toekomst) niet gefinancierd kunnen worden vanuit premie- en/of beleggingsinkomsten als gevolg van onjuiste en/of onvolledige (technische) aannames en grondslagen bij de ontwikkeling en premiestelling van het product.

Dit risico is nader onderverdeeld in sterfte, arbeidsongeschiktheidsrisico en concentratie en correlatie. Deze risico's zijn met name extern gedreven.

De belangrijkste risico's voor het pensioenfonds zijn de levensverwachting en arbeidsongeschiktheid. Wanneer ontwikkelingen op deze gebieden nopen tot aanpassing van de grondslagen zal het pensioenfonds hiertoe direct overgaan. De adviserend actuaris ondersteunt bij de vaststelling van de actuariële grondslagen.

Jaarlijks doet de waarmede actuaris verslag via een certificeringsrapport over de financiële positie van het pensioenfonds. Het actuariële rapport wordt opgesteld door TKP Pensioen. Op basis hiervan monitort het bestuur het verzekeringstechnisch risico.

Per 31 december 2021 bevinden alle netto risico's zich binnen de door het bestuur vastgestelde risicotolerantie.

Omgevingsrisico

Het omgevingsrisico is het risico als gevolg van buiten de instelling of groep komende veranderingen op het gebied van concurrentieverhoudingen, belanghebbenden, reputatie en ondernemingsklimaat.

Dit risico is nader onderverdeeld in concurrentie, afhankelijkheid en reputatie. Deze risico's zijn met name extern gedreven.

Het pensioenfonds volgt ontwikkelingen in de nabije omgeving van het pensioenfonds op de voet. Dit betreft met name ontwikkelingen bij aangesloten werkgevers, media-aandacht voor pensioen in algemene zin en media-aandacht voor het pensioenfonds in het bijzonder. Het pensioenfonds bewaakt in hoeverre wordt voldaan aan het representativiteitscriterium. De beleggingsprestaties van het pensioenfonds worden jaarlijks getoetst met behulp van de Z-score en performancetoets.

Het bestuur beheerst dit risico door een naar haar mening voorzichtig beleid te voeren en flexibel te reageren op ontwikkelingen. Het bestuur bewaakt dat beleidsbeslissingen onafhankelijk en vrij van belangenverstrengeling worden genomen.

Communicatie en engagement zijn belangrijke instrumenten voor het pensioenfonds in de beheersing van het omgevingsrisico. Het pensioenfonds stelt eenmaal per drie jaar een communicatiebeleidsplan op. Vanuit het communicatiebeleidsplan wordt jaarlijks een voorstel voor een jaarplan met een begroting ontwikkeld dat door het bestuur wordt vastgesteld. Het bestuur informeert de aangesloten werkgevers, de deelnemers en de pensioengerechtigden via de website en het jaarverslag over het beleid. Het pensioenfonds heeft bij haar beleggingsbeleid aandacht voor corporate governance en duurzaamheid. Bij het nemen van beleggingsbeslissingen wordt rekening gehouden met ongewenste elementen als wapenproductie, schending van mensenrechten en het bevorderen van strafbare of moreel verwerpelijke gedragingen. Het pensioenfonds onthoudt zich van transacties in dergelijke beleggingsfondsen en/of heeft BMO de opdracht gegeven de dialoog aan te gaan met dergelijke beleggingsfondsen.

Per 31 december 2021 bevinden alle netto risico's zich binnen de door het bestuur vastgestelde risicotolerantie.

Operationeel risico

Een operationeel risico is een risico dat samenhangt met ondoelmatige of onvoldoende doeltreffende procesinrichting of procesuitvoering. Dit risico is nader onderverdeeld in (pre)acceptatie/transactie, verwerking, uitkering / betaling / settlement, informatie, productontwikkeling, kosten en personeel. Deze risico's zijn met name intern gedreven.

De tekenbevoegdheden van het pensioenfonds zijn vastgelegd middels inschrijving bij de Kamer van Koophandel. In de tussen het pensioenfonds en de externe uitvoerders gesloten overeenkomsten zijn afspraken opgenomen over betalingsverkeer en volmachten.

Het bestuur kan haar bevoegdheden delegeren aan één of meer door het bestuur al dan niet uit zijn midden aangewezen portefeuilles, adviseurs of uitbestedingspartners. Deze gedelegeerde bevoegdheden worden echter uitgeoefend onder toezicht en verantwoordelijkheid van het bestuur. De commissie, adviseur of uitbestedingspartner legt voor de uitoefening van haar taken verantwoording af aan het voltallige bestuur. Dit gebeurt aan de hand van de notulen van een commissievergadering en notities danwel presentaties met adviezen voor het bestuur.

Bij het nemen van bestuursbesluiten wordt altijd in ogenschouw genomen of er door het besluit mogelijk sprake is van benadeling van derden. Iedere vergadering toetst het bestuur of agendapunten worden besproken waarbij sprake kan zijn van belangenverstrengeling. Daarnaast wordt iedere bestuursvergadering als apart agendapunt "nevenfuncties/giften" besproken.

Het pensioenfonds kent een verplicht gestelde pensioenregeling voor werkgevers en hun werknemers als omschreven in de verplichtstelling.

Het pensioenfonds voert de door werkgevers en werknemers overeengekomen pensioenregeling uit. De bepalingen liggen vast in het pensioenreglement en het uitvoeringsreglement. Het bestuur bewaakt ontwikkelingen in wet- en regelgeving, die van invloed zijn op de reglementen. Relevante wijzigingen in wet- en regelgeving worden afgestemd met werkgevers- en werknemersvertegenwoordigers en de uitvoerders aan wie activiteiten zijn uitbesteed.

Het pensioenfonds beschikt over een uitbestedingsbeleid, waarin het proces rondom uitbestedingen is vastgelegd alsmede de eisen die daarbij aan een uitvoerder worden gesteld. Het uitbestedingsbeleid wordt elke twee jaar door het bestuur geëvalueerd.

Het bestuur kan afhankelijk van het (meerjarig) resultaat de kostenopslagen in premie en voorziening pensioenverplichtingen aanpassen. Om de werkelijke kosten te bewaken wordt jaarlijks een begroting opgesteld en vindt elk kwartaal een beoordeling plaats of de kosten binnen de begroting blijven. Afwijkingen van de begroting zijn slechts mogelijk indien onderbouwd en door het bestuur geaccordeerd. In de tussen het pensioenfonds en de externe uitvoerders gesloten overeenkomsten zijn afspraken opgenomen over tarieven, kosten en vergoedingen.

Het bestuur heeft een geschiktheidsplan opgesteld. In het geschiktheidsplan wordt uiteengezet welke deskundigheden, competenties en professioneel gedrag van het bestuur worden verwacht en welke mogelijkheden daartoe worden aangereikt. (Nieuwe) bestuursleden volgen, indien noodzakelijk, een pensioenopleiding. Daarnaast heeft het bestuur minimaal eens per jaar een studiedag en is sprake van een zelfevaluatie door het bestuur. Het pensioenfonds heeft een gedragscode ingesteld voor het bestuur en het verantwoordingsorgaan en al degenen die voor, namens of in opdracht van het pensioenfonds werken en alle door het bestuur aan te wijzen betrokkenen, ter voorkoming van conflicten tussen het belang van het pensioenfonds en de privébelangen van betrokkenen alsmede ter voorkoming van het gebruik van vertrouwelijke informatie van het pensioenfonds voor privédoeleinden. De bij de gedragscode behorende verklaring wordt jaarlijks ondertekend. Een externe compliance officer toetst of het bestuur de gedragscode naleeft. Het pensioenfonds brengt twee keer per jaar de hoofd- en nevenfuncties in kaart en nieuwe nevenfuncties moeten door betrokkenen worden gemeld. Bij het aangaan van contracten met derden wordt in kaart gebracht welke mogelijke tegenstrijdige belangen gepaard kunnen gaan met de opgegeven hoofd- en nevenfuncties. Het bestuur heeft daarnaast een klokkenluidersregeling en een incidentenregeling. Het pensioenfonds beschikt over een klachten- en geschillenprocedure en -commissie.

Per 31 december 2021 bevinden alle netto risico's zich binnen de door het bestuur vastgestelde risicotolerantie.

Uitbestedingsrisico

Het risico dat de continuïteit, integriteit en/of kwaliteit van de aan derden (al dan niet binnen een groep, al dan niet aan de sponsor) uitbestede werkzaamheden dan wel door deze derden ter beschikking gestelde apparatuur en personeel worden geschaad.

Dit risico is per externe uitvoerder nader onderverdeeld in continuïteit, integriteit, kwaliteit en IT. Deze risico's zijn met name extern gedreven.

Het uitbestedingsrisico vormt een zeer belangrijk aandachtsgebied voor het pensioenfonds. Zowel het pensioenbeheer (aan TKP en Montae & Partners B.V.) als het vermogensbeheer (aan BMO en CACEIS) zijn uitbesteed. Dit risico vormt als het ware de keerzijde van met name het operationeel risico, het IT-risico en het integriteitsrisico van het pensioenfonds zelf; het pensioenfonds laat zich regelmatig informeren over de wijze waarop de externe uitvoerders deze risico's beheersen.

Het pensioenfonds heeft een uitbestedingsbeleid inclusief selectie- en evaluatieproces opgesteld en heeft commissies ingesteld die onder meer belast zijn met de voorbereiding van selectie- en evaluatietrajecten. De selectie van externe uitvoerders vindt plaats op basis van eisen gesteld door DNB en criteria geformuleerd door het pensioenfonds zelf. De criteria van het pensioenfonds hangen samen met beschikbare deskundigheid, de cultuur van de organisatie, schaalvoordelen en flexibiliteit. Het pensioenfonds legt de selectie en evaluatie van externe uitvoerders vast.

Contractueel is vastgelegd dat uitbestedingspartners zijn gehouden aan de uitbestedingsregels ingevolge de Pensioenwet, die van toepassing zijn op het pensioenfonds. Het pensioenfonds toetst de externe uitvoerders op hun beheersmaatregelen op het gebied van continuïteit, integriteit, kwaliteit en IT (beschikbaarheid, (data)integriteit, vertrouwelijkheid en aanpasbaarheid), onder andere via jaarlijkse ISAE- of soortgelijke rapporten. Tenminste jaarlijks voert (een delegatie uit) het bestuur evaluatiegesprekken met de externe partijen.

Het bestuur stelt zich, onder meer door het beoordelen van jaarverslagen, op de hoogte van de (financiële) gezondheid van de uitbestedingspartners, om zodoende tijdig te kunnen anticiperen op negatieve ontwikkelingen.

Het pensioenfonds heeft met de uitbestedingspartners schriftelijke afspraken gemaakt over de opzegging en beëindigingsvoorwaarden, die een goede transitie naar een andere uitvoerder mogelijk maken. Daarnaast bevatten de overeenkomsten aansprakelijkheidsbepalingen.

Het pensioenfonds verlangt van haar uitbestedingspartners dat zij een gedragscode voert dan wel beleid heeft dat in de lijn is met haar eigen gedragscode; dit is onderdeel van de jaarlijkse evaluatie. Hierbij besteedt het pensioenfonds tevens aandacht aan beheerst beloningsbeleid, fraudebeleid en belangenverstrengeling bij deze uitbestedingspartners.

Uitbestedingspartners verstrekken periodieke rapportages inzake niet-financiële risico's, waarin aandacht is voor integriteitsrisico's. Het pensioenfonds ontvangt ieder kwartaal in control statements, compliance statements of soortgelijke rapportages van de uitbestedingspartners. Eventuele volmachten zijn contractueel vastgelegd.

Er wordt gewerkt met een Service Level Agreement (SLA) en periodieke rapportages over de in de SLA vastgelegde afspraken.

Het pensioenfonds beschikt verder over een IT-beleid, waarin de eisen die door het pensioenfonds aan uitbestedingspartners worden gesteld zijn vastgelegd. Het pensioenfonds heeft haar eigen beschikbaarheids-, (data)integriteits- en vertrouwelijkheidseisen vastgesteld. Uitbestedingspartners hebben een meldplicht ten aanzien van incidenten en rapporteren over de uitkomsten van doorlopen testen (bijvoorbeeld penetratie, patch en uitwijk). Het pensioenfonds heeft verwerkersovereenkomsten met de uitbestedingspartners.

Per 31 december 2021 is er voor de deelrisico's "continuïteit" bij BMO en "IT: BIVA" bij CACEIS sprake van een netto risico dat hoger is dan de risicotolerantie. Om het netto risico verder te mitigeren zijn als acties benoemd:

- Monitoren mogelijke effecten overname door Columbia Threadneedle op dienstverlening BMO.
- Monitoren tijdelijke en structurele borging risicobeheersing nieuwe (IT-)platformen CACEIS.

IT-risico

Het risico dat bedrijfsprocessen en informatievoorziening onvoldoende integer, niet continu of onvoldoende beveiligd en ondersteund worden door IT.

Het IT-risico is voor het bestuur / de bestuursorganen nader onderverdeeld in beschikbaarheid, integriteit en vertrouwelijkheid. Deze risico's zijn met name intern gedreven.

Door de volledige uitbesteding van het pensioen- en vermogensbeheer beschikt het pensioenfonds niet over een eigen IT-infrastructuur. Wel beschikt het pensioenfonds over een IT-beleid waarin is vastgelegd hoe bestuurs(orgaan)leden dienen om te gaan met IT-middelen die zij ten behoeve van de uitoefening van hun functie bij het pensioenfonds gebruiken. Alvorens het pensioenfonds overgaat tot het gebruik van cloud computing, voert het bestuur een risicoanalyse uit en doet hiervan formeel een melding aan DNB.

Ten aanzien van de IT-omgeving van de externe uitvoerders steunt het pensioenfonds op de beheersmaatregelen ten aanzien van beschikbaarheid, integriteit, vertrouwelijkheid en aanpasbaarheid van de diverse dienstverleners en hun rapportages daarover (zie uitbestedingsrisico). Het pensioenfonds heeft in 2021 een Datakwaliteitsbeleid vastgesteld dat dient als kader voor zowel de data die het pensioenfonds zelf beheert als voor de data die namens het pensioenfonds worden beheerd door uitbestedingspartijen.

Per 31 december 2021 bevinden alle netto risico's zich binnen de door het bestuur vastgestelde risicotolerantie.

Integriteitsrisico

Het risico dat de integriteit van de instelling dan wel het financiële stelsel wordt beïnvloed als gevolg van niet integere, onethische gedragingen van de organisatie, medewerkers dan wel van de leiding in het kader van wet- en regelgeving en maatschappelijke en door de instelling opgestelde normen.

Dit risico is nader onderverdeeld in belangenverstrengeling, witwassen, omzeiling sancties / terrorismefinanciering, interne fraude, externe fraude, fiscale fraude, corruptie (omkoping), maatschappelijk onverantwoord gedrag en cybercrime. Deze risico's zijn met name intern gedreven.

Integer handelen is binnen het pensioenfonds verankerd in de totale compliance structuur. Alle betrokkenen bij het pensioenfonds, zowel intern als extern, worden geacht te voldoen aan het geheel van interne en externe wet- en regelgeving, dat op het pensioenfonds van toepassing is. Het pensioenfonds brengt jaarlijks de hoofd- en nevenfuncties in kaart en nieuwe nevenfuncties moeten door betrokkenen gemeld worden. Bij het aangaan van contracten met derden wordt in kaart gebracht welke mogelijke tegenstrijdige belangen gepaard kunnen gaan met de opgegeven hoofd- en nevenfuncties. Bij het nemen

van bestuursbesluiten wordt altijd in ogenschouw genomen of door het besluit mogelijk sprake is van benadeling van derden. Iedere vergadering toetst het bestuur of agendapunten worden besproken waarbij sprake kan zijn van belangenverstrengeling. Daarnaast worden iedere bestuursvergadering als apart agendapunt nevenfuncties/giften besproken.

Het pensioenfonds heeft een gedragscode ingesteld voor het bestuur en het verantwoordingsorgaan en al degenen die voor, namens of in opdracht van het pensioenfonds werken en alle door het bestuur aan te wijzen betrokkenen, ter voorkoming van conflicten tussen het belang van het pensioenfonds en de privébelangen van betrokkenen alsmede ter voorkoming van het gebruik van vertrouwelijke informatie van het pensioenfonds voor privédoeleinden. Elke betrokkene dient tweemaal per jaar digitaal te verklaren dat de gedragscode is nageleefd. Een externe compliance officer toetst twee keer per jaar of de gedragscode wordt nageleefd op basis van vragenlijsten. Hiervan wordt een rapport opgesteld. Het bestuur heeft daarnaast een klokkenluidersregeling, een incidentenregeling en een klachten- en geschillenregeling.

Het pensioenfonds volgt de wet- en regelgeving rondom terrorismefinanciering (sanctiewetgeving) en toetst bij wijzigingen in wet- en regelgeving de opvolging daarvan door de externe uitvoerders.

Per 31 december 2021 is er sprake voor het deelrisico "Cybercrime" van een netto risico dat hoger is dan de risicotolerantie. Om het netto risico verder te mitigeren zijn als acties benoemd:

- Organiseren awareness-sessie over cybercrime.
- Onderzoek naar een meer beschermde IT-omgeving.

Juridisch risico

Het risico samenhangend met (veranderingen in en naleving van) wet- en regelgeving, het mogelijk bedreigd worden van haar rechtspositie, met inbegrip van de mogelijkheid dat contractuele bepalingen niet afdwingbaar of niet correct gedocumenteerd zijn.

Dit risico is nader onderverdeeld in wet- en regelgeving, naleving, aansprakelijkheid, afdwingbaarheid contracten en verplichtstelling. Deze risico's zijn zowel intern als extern gedreven.

Het bestuur blijft op de hoogte van wijzigingen in wet- en regelgeving door het volgen van media, vakliteratuur en nieuwsbrieven op het gebied van pensioen- en vermogensbeheer. Het pensioenfonds maakt bij de opstelling van alle voor het pensioenfonds relevante juridische documenten gebruik van de diensten van daarin gespecialiseerde partijen. Nieuwe producten, initiatieven, projecten worden voorafgegaan door een gedegen analyse van gerelateerde juridische risico's. Voor complexere zaken wordt altijd advies ingewonnen bij gerenommeerde externe juristen.

Voorleggers bij bestuursbesluiten bevatten een paragraaf waarin wordt vastgelegd of het gevraagde besluit in overeenstemming is met het beleid van het pensioenfonds. Juridisch risico wordt, indien aanwezig en onderkend, in de bestuursnotities vermeld en wordt daardoor meegenomen in de afwegingen van het bestuur voorafgaand aan de besluitvorming. Het pensioenfonds ziet erop toe dat wijzigingen in relevante wet- en regelgeving door de externe uitvoerders voldoende worden vertaald naar en geïmplementeerd in interne processen en procedures. Voor de bestuursleden is een bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering afgesloten. In de contracten met externe uitvoerders zijn expliciet voorwaarden rondom aansprakelijkheid en wederzijdse verplichtingen rondom uitvoering en eventuele beëindiging vastgelegd.

Het pensioenfonds beschikt over een verplichtstellingsbeschikking en wordt door het Ministerie van Justitie en Veiligheid geïnformeerd over afgegeven vergunningen. TKP voert namens het pensioenfonds het handhavingsbeleid uit. De afspraken hierover zijn vastgelegd in een overeenkomst. De verplichtingen van de werkgever zijn onderdeel van het uitvoeringsreglement.

Per 31 december 2021 bevinden alle netto risico's zich binnen de door het bestuur vastgestelde risicotolerantie.

6 Beleggingen

6.1 Marktentwikkelingen

2021 stond in het teken van de Covid-19 pandemie, records op aandelenbeurzen en een oplopende inflatie.

De hoop dat Covid-19 na 2020 overwonnen zou worden, werd niet bewaarheid en Covid-19 bleef dan ook in 2021 een dominant thema. De economische groei veerde in het begin van het jaar op toen vaccinatieprogramma's in de westerse wereld op stoom kwamen en lockdown maatregelen opgeheven konden worden. De zorgen omtrent Covid-19 namen weer snel toe met de ontdekking van nieuwe agressievere (delta) en besmettelijkere (omicron) varianten van het virus.

Het marktvertrouwen werd positief beïnvloed door stimulerende maatregelen van centrale banken en overheden. Zo werd er in het begin van het jaar in de Verenigde Staten \$1,9 biljoen aan steunpakketten uitgerold, in november gevolgd door nog eens \$1 biljoen aan infrastructuur investeringen. In Europa werd besloten om EU-obligaties uit te geven om stimuleringen te financieren.

Maar wellicht was de belangrijkste trend van 2021 wel de ongekende stijging van de inflatie. Terwijl in 2020 een hogere inflatie ver weg leek en deflatie zelfs nog als grootste gevaar werd gezien, is de inflatie in 2021 opgelopen tot niveaus die niet meer zijn gezien sinds de jaren tachtig. De inflatie in de eurozone liep tot bijna 5% per jaar op, terwijl deze in de VS zelfs tot 7% steeg. De belangrijkste oorzaak was in eerste instantie de grote herstellvraag van consumenten nadat de lockdowns waren teruggedraaid. De aanbodzijde kon deze sterke groei van de vraag niet bijhouden. Er ontstonden grote problemen in de wereldwijde bevoorradingsketen – het beste getypeerd door het vastgelopen schip Ever Given in het Suezkanaal dat wekenlang het nieuws domineerde. Ook grondstoffen prijzen liepen fors op de doordat de hoge vraag naar grondstoffen niet kon worden beantwoord omdat tijdens de coronacrisis in 2020 investeringen fors zijn terug geschaald.

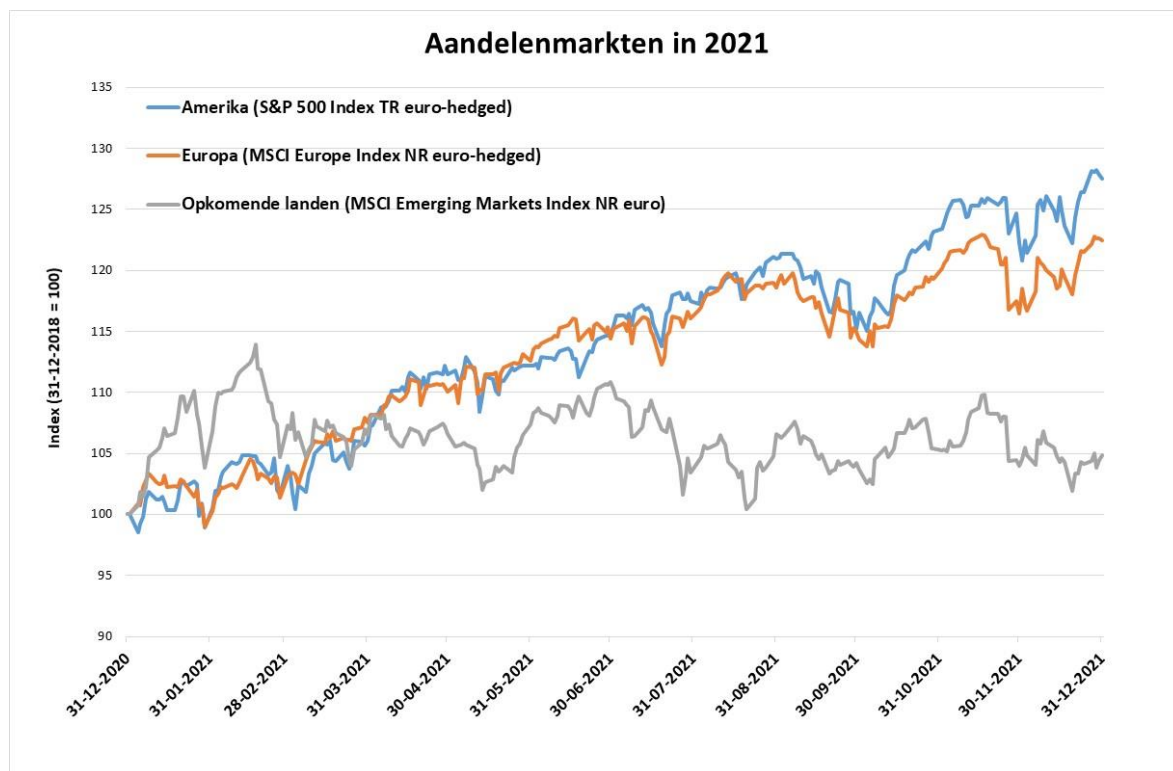
In eerste instantie was de perceptie dat de hoge inflatie een tijdelijk fenomeen zou zijn en dat deze weer zou terugvallen als de bevoorradingsketen op orde was gekomen. Langzamerhand kwam echter het inzicht dat de hoge en stijgende inflatie toch ook mogelijke structurele kenmerken heeft, zoals sterke stijging van woningprijzen en een groot tekort aan personeel in veel sectoren, dat leidt tot hogere lonen. Hoge inflatie en bijbehorende hogere rentes (van de Amerikaanse centrale bank, de Fed, worden in 2022 renteverhogingen verwacht) zijn nu een van de grootste zorgen van beleggers voor de komende jaren.

Een andere belangrijk thema van 2021 is dat het beeld in China zorgwekkender geworden is. Het Chinese overheidsbeleid heeft onder leiding van Xi Jinping een draai gemaakt waarbij de overheid meer grip op de samenleving wil krijgen. Dit heeft er onder meer toe geleid dat technologiebedrijven tot de orde werden geroepen. De blokkering door de Chinese overheid van de beursgang van financiële dienstverlener Ant Group van techmiljardair Jack Ma was typerend voor de versteviging van de Chinese overheid op de eigen economie. Daarnaast kwam de vastgoedsector in China in de problemen. De jarenlang met zeer veel riskante leningen opgebouwde vastgoedsector was de motor van de Chinese economische groei geworden, maar kwam in problemen toen vastgoedbedrijf Evergrande niet meer aan haar betalingsverplichtingen bleek te kunnen voldoen. En hoewel de Chinese overheid graag ziet dat de risico's in deze sector verminderd worden, zijn grootschalige faillissementen onwenselijk. Dit resulteert in een balanceer act ten aanzien van de vastgoedsector die nog wel even zal duren. Dit alles heeft ertoe geleid dat, afgezien van de nog altijd voortdurende geopolitieke spanningen tussen China en de VS en Europa, er grote zorgen zijn over de economische groei in China. Aangezien China in de afgelopen jaren de belangrijkste component was in de groei van de wereld economie, leidt dit tot onzekerheid wereldwijd.

Aandelen

Een krachtig herstel van economieën na de lockdowns van 2020, recordwinsten voor bedrijven en ongekennde stimuleringsmaatregelen van centrale banken en overheden leidden in 2021 tot sterk stijgende aandelenkoersen. Pas in november kregen de zorgen over hoge inflatie en stijgende rente de overhand en stokte de stijgende trend van aandelenkoersen.

Aandelen ontwikkelde markten (MSCI World Index euro-hedged) behaalden een rendement van 22,5% in 2021. De Amerikaanse aandelenmarkt behaalde over 2021 zelfs een rendement van bijna 27,5% (S&P 500 index euro-hedged). De hoogste rendementen werden in de sectoren energie en vastgoed behaald. Aandelen opkomende markten kenden echter een minder positief jaar met een rendement van 5% (MSCI Emerging Markets Index in euro). Opkomende markten hadden vooral te lijden onder de terugval van de Chinese economie, terwijl een sterkere Amerikaanse dollar ook tegenwerkte. De MSCI China Index (in euro) verloor in 2021 maar liefst 16%.



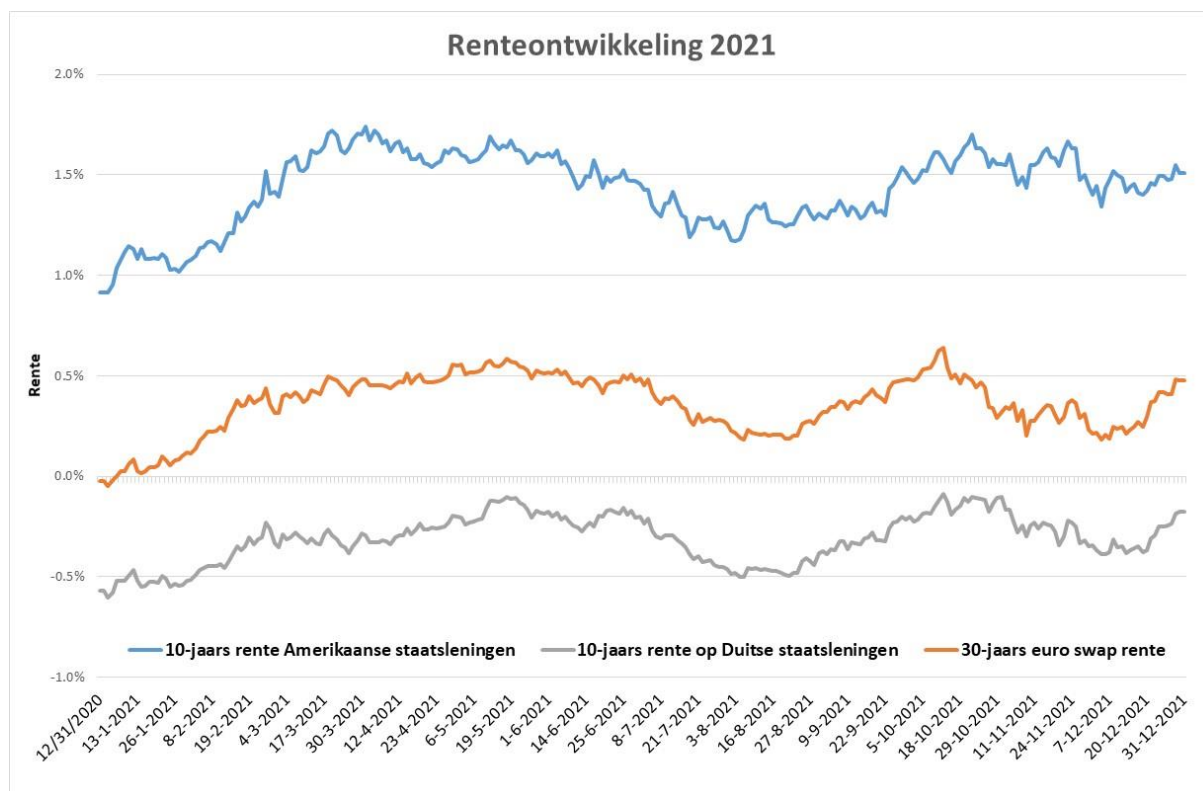
Bron: Bloomberg, BMO Global Asset Management

Rentemarkten

Per saldo stegen de rentes in 2021 onder invloed van hogere inflatie en aankondigingen van centrale banken dat de obligatie opkoopprogramma's zullen worden afgebouwd.

De Duitse 10-jaarsrente startte het jaar op -0,6% en eindigde 2021 op -0,2%, het niveau waarop het een jaar eerder was gestart. De Amerikaanse 10-jaarsrente steeg in 2021 per saldo met 0,6%-punt tot een niveau van 1,5%.

De voor Nederlandse pensioenfondsen belangrijke 30-jaars euro swaprente kwam weer in positieve renteniveaus terecht en sloot het jaar af op een hoogte van 0,5%, een stijging van per saldo 0,5%-punt voor 2021.



Bron: Bloomberg, BMO Global Asset Management

6.2 De beleggingsportefeuille

De totale beleggingsportefeuille van het pensioenfonds kwam eind 2021 uit op een vermogen van € 2,57 miljard wat een stijging is van € 159 miljoen ten opzichte van ultimo 2020. Dit is vooral te verklaren door de premies en het behaalde rendement van 4,2%.

De beleggingsportefeuille van het pensioenfonds bestaat uit een matchportefeuille (met als doel het verminderen van het (rente)risico versus de verplichtingen en daarnaast het betalen van een deel van de verplichtingen) en een returnportefeuille (met als doel het betalen van een deel van de verplichtingen, en daarnaast het genereren van extra rendement ten behoeve van herstel van de dekkingsgraad, het creëren van goede indexatie kansen en het betaalbaar houden van de regeling). De returnportefeuille behaalde in 2021 een positief rendement. Dit werd vooral veroorzaakt door de stijgende aandelenkoersen. In de ontwikkelde markten stegen de aandelen met 31,5%. De Duitse 10-jaarsrente is in 2021 gestegen van -0,6% naar -0,2%, wat een negatief effect heeft gehad op de vastrentende waarde beleggingen en op de matchportefeuille (-19,6%). Het rentebeleid van het pensioenfonds is in 2021 ongewijzigd gebleven. De renteafdekking is blijven staan op 60%.

De tabel toont de beleggingen eind 2021 zowel in procenten als in bedragen:

CATEGORIE	Belegd Vermogen (%) 31-12-2021	Belegd Vermogen (*1.000) 31-12-2021
Returnportefeuille	67,8%	1.741.851
Matchingportefeuille	32,2%	827.359
Totaal Portefeuille	100,0%	2.569.210
Liquide return portefeuille		
Vastrentende waarden	20,3%	266.617
Beursgenoteerd vastgoed	2,0%	25.745
Aandelen	78,6%	1.034.712
Grondstoffen	0,0%	-
Liquiditeiten	-0,8%	-10.585
<i>Totaal Liquide returnportefeuille</i>	<i>100,0%</i>	<i>1.316.489</i>
Illiquide return portefeuille		
Particuliere hypotheke	36,6%	155.589
Zakelijke hypotheke	0,0%	-
Privaat vastgoed PGGM	42,5%	180.892
Privaat vastgoed SAREF	0,0%	146
Infrastructuur	20,9%	88.763
Valuta overlay	0,0%	-28
<i>Totaal Illiquide returnportefeuille</i>	<i>100,0%</i>	<i>425.362</i>
<i>Totaal Returnportefeuille</i>	<i>-</i>	1.741.851
Matching Portefeuille		
Euro staatsobligaties	44,3%	366.577
Euro Bedrijfsobligaties	42,5%	351.294
Rente swaps & liquiditeiten	20,6%	170.816
Liquiditeiten	-7,4%	-61.327
<i>Totale matching portefeuille</i>	100,0%	827.359

Aanpassingen in de beleggingsportefeuille

De belangrijkste wijzigingen die gedurende 2021 in de portefeuille van het pensioenfonds hebben plaatsgevonden, zijn de volgende:

- Het pensioenfonds heeft besloten, naar aanleiding van de uitkomsten van de ALM-studie, om de beleggingscategorie commodities af te bouwen ten gunste van particuliere hypotheke.
- Het pensioenfonds heeft besloten, naar aanleiding van de uitkomsten van de ALM-studie, om de beleggingscategorie beursgenoteerd vastgoed af te bouwen ten gunste van de overige returnportefeuille categorieën.
- Het pensioenfonds heeft besloten om het afdekkingspercentage van USD in lijn te brengen met de overige ontwikkelde markten valuta's (70%);
- Het pensioenfonds wijzigt de benchmarks waarin Eonia is opgenomen naar €STR. Dit zijn de volgende:
 - Liquiditeiten: Van EONIA Overnight rate naar €STR;
 - Privaat Vastgoed PGGM: Van Fed Funds Effective Rate +1%-punt (30%) / EONIA +1%-punt (70%) naar Fed Funds Effective Rate +1%-punt (30%) / €STR +1%-punt (70%)
 - Infrastructuur: Van Eonia +1%-punt naar €STR +1%-punt
- Verder zijn in 2021 geen managers vervangen.

Rendementen van de beleggingsportefeuille

Het rendement van de portefeuille van het pensioenfonds wordt afgezet tegen een benchmark. Dit gebeurt om de resultaten te kunnen beoordelen. Het rendement van de totale portefeuille in 2021 4,2%. De benchmark was 2,6%. Dit betekent dat het pensioenfonds een 'outperformance' had van 1,57%-punt. Na beheerkosten (32bp) blijft er voor het pensioenfonds nog steeds een outperformance over van 123bp. In de tabel hieronder staan de rendementen (voor aftrek van management fee, maar na aftrek van de transactiekosten) per categorie en van de totale portefeuille in 2021.

Liquide Returnportefeuille	Year to Date		
	Portefeuille Return	Index Return	Relatief
<u>Aandelen</u>			
Ontwikkelde Markten	31,50	31,07	0,33
Opkomende Markten	8,02	4,86	3,01
<u>Obligaties</u>			
Opkomende Markten Lokale valuta	-2,16	-1,91	-0,25
High Yield	13,33	9,06	3,92
<u>Overig</u>			
Grondstoffen	21,90	21,30	0,49
Beursgenoteerd Vastgoed	19,10	24,40	-4,26
Illiquide Returnportefeuille	Year to Date		
	Portefeuille Return	Index Return	Relatief
Infrastructuur	1,99	1,99	0,00
Privaat Vastgoed PGGM	13,82	2,92	10,59
Privaat Vastgoed SAREF	4,30	0,45	3,83
Particuliere hypotheke	3,06	-3,43	6,72
Zakelijke hypotheke	-0,60	-0,27	-0,33
Valuta Overlay*	-14,37	-13,79	-0,67

Matchingportefeuille	Year to Date		
	Portefeuille Return	Index Return	Relatief
Euro staatobligaties	-6,96	-6,89	-0,08
Euro Bedrijfsobligaties	-1,07	-1,05	-0,02
Rente swaps & liquiditeiten*	-15,88	-15,91	0,04
Totaal Portefeuille	Year to Date		
	Portefeuille Return	Index Return	Relatief
Totaal Portefeuille	3,73	2,58	1,12

** Contributie-effect

De totale beleggingsportefeuille van het pensioenfonds haalde in 2020 een positief rendement van 4,2%. Dit positieve rendement werd door de Returnportefeuille gerealiseerd. Op drie categorieën na (Valuta

overlay, zakelijke hypotheek en Obligaties opkomende markten) lieten ze allemaal een positief rendement zien. Vooral de aandelen ontwikkelde markten valt op met een rendement van 31,5%. Het pensioenfonds zet het rendement van de portefeuille af tegen een meetlat. Zo'n meetlat heet een benchmark. Dit gebeurt om de resultaten goed te kunnen beoordelen. Het rendement van de totale portefeuille in 2021 was 4,2% en het rendement van de benchmark 2,6%. Dit betekent dat het pensioenfonds een 'outperformance' had van 1,57%-punt. Het pensioenfonds heeft dus meer rendement gehaald dan de benchmark.

De relatieve performance van de aandelen opkomende markten valt op met een outperformance van meer dan 3%-punt. Dit is deels te verklaren door de verschillende benchmark die het beleggingsfonds en Het pensioenfonds hanteert en deels door outperformance van het beleggingsfonds versus haar eigen benchmark.

Een portefeuille die in 2021 een grote outperformance liet zien was Privaat Vastgoed (PGGM), met een outperformance van meer dan 10%-punt. Het pensioenfonds heeft op basis van haar meerjarenplan de afgelopen jaren ingezet op het ontwikkelen en kopen van logistiek, woningen en niches. Dit betaalt zich nu uit in goede rendementen over 2021.

Z-score 2021 van de beleggingsportefeuille

De z-score wordt ieder jaar berekend. Deze score laat het verschil zien tussen het werkelijke rendement van de portefeuille en het rendement van de benchmark. Een positief getal betekent dat de beleggingen van het pensioenfonds het beter deden dan de markt. Een negatief getal betekent dat de beleggingen van het pensioenfonds het slechter deden dan de markt. Bij de berekening worden de kosten meegenomen. Daarnaast wordt een performancetoets gedaan. Deze toets berekent de z-scores over een periode van vijf jaar. In het Vrijstellingsbesluit Wet Bpf 2000 staat dat vrijstelling van de verplichte deelname aan een bedrijfstakpensioenfonds mogelijk is als de performancetoets lager is dan 0%.

De z-score voor 2021 is 1,03%. De performancetoets is 2,25%, waarmee het pensioenfonds boven de toegestane norm zit, wat wil zeggen dat op basis van de performancetoets er geen vrijstelling van de verplichte deelname aan het pensioenfonds mogelijk is.

6.3 Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (MVB)

Inleiding

Afgelopen jaar zijn er diverse mijlpalen behaald met onze programma's gericht op stemmen en engagement. Klimaat was een thema dat volop in de belangstelling stond. De klimaatop in Glasgow (COP26) heeft het belang van dit onderwerp en de risico's van klimaatverandering nog eens onderstreept.

De financiële sector speelt een belangrijke rol in een groenere en duurzamere economie. Op Europees niveau is er een actieplan opgesteld: het 'Action Plan on Financing Sustainable Growth'. Dit plan moet de financiële sector ertoe bewegen om meer te beleggen in activiteiten die zich richten op de lange termijn en op duurzaamheid. Het pensioenfonds is zich bewust van die rol en is hier al geruime tijd mee bezig.

Lange termijn waarde creatie is een van de leidende principes voor het beleid ten aanzien van maatschappelijk verantwoord beleggen van het pensioenfonds. Aan dit principe geeft het pensioenfonds invulling door via de beleggingen een positieve bijdrage te leveren aan lange termijn duurzame ontwikkeling en evenwichtige sociale verhoudingen.

SFDR

Een van de Europese verplichtingen die voortvloeit uit het eerder genoemde actieplan is de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR). De SFDR heeft als doel om de informatieverstopping over duurzame beleggingen binnen de financiële sector te verbeteren.

Het pensioenfonds heeft concrete invulling gegeven aan de richtlijnen volgend uit deze wetgeving. Dit met als gevolg dat de deelnemers het afgelopen jaar nog uitgebreider geïnformeerd over duurzaam beleggen. Zo zijn conform SFDR de 'precontractuele informatie' (Pensioen123) en de website aangepast.

Het pensioenfonds realiseert zich dat het belangrijk is om bij het beleggen rekening te houden met mens, milieu, duurzaam ondernemen en hoe bedrijven worden bestuurd. Mede daarom heeft het pensioenfonds in 2019 het brede spoor van het IMVB-convenant ondertekend. Volgens de definitie van de SFDR-wetgeving kiest het pensioenfonds ervoor de pensioenregeling voorsnog niet als een duurzaam product te classificeren. Concreet betekent dit dat het pensioenfonds heeft gekozen voor een artikel 6-classificatie, ook wel "classificatie overig" genoemd.

Het pensioenfonds heeft het afgelopen jaar haar MVB-beleid ambities verder vormgegeven, bijvoorbeeld door het niet langer beleggen in tabak en controversiële wapens, en blijft dat ook in 2022 doen. Met het door ontwikkelen van het MVB-beleid is begin 2022 ook de bestaande SFDR-classificatie door het bestuur geëvalueerd. Dit met als conclusie dat de pensioenregeling op dit moment weliswaar nog niet als "duurzaam" classificeert onder SFDR, maar dat het gezien de voornemens op het vlak van MVB die in 2022 zijn gepland verantwoord is, te streven naar een duurzame classificatie van de pensioenregeling met ingang van 1 januari 2023. Een van deze voornemens is het ontwikkelen van een klimaatbeleid voor de beleggingsportefeuille.

Engagement, stemmen, uitsluitingen in 2021

Ons engagementprogramma speelt een belangrijke rol in de uitwerking van ons streven naar lange termijn waarde creatie. Het is bovendien een belangrijk instrument waarmee ESG-vooronderzoek wordt vormgegeven: identificatie, beoordeling en mitigatie van duurzaamheidsrisico's van de portefeuille op maatschappij en milieu en van duurzaamheidsrisico's die mogelijk een materiële impact hebben op de beleggingsportefeuille. Identificatie en beoordeling van materiële daadwerkelijke en potentiële negatieve impacts is het startpunt van het engagementprogramma waarmee BMO GAM namens het pensioenfonds invulling geeft aan het mitigatieproces. Mitigatie vindt plaats binnen de drie werkstromen van het engagementprogramma: engagement met prioriteitsbedrijven, (reactief) engagement dat zich richt op het snel aanspreken van bedrijven in geval van controverses en thematisch engagement:



Ondernemingen met prioriteit
Intensieve en frequente dialoog met ondernemingen met hoge risico's



Thema-engagement op specifieke projecten



Reactieve engagement
Snelle actie op controverses en schendingen

Het programma engagement met prioriteitsbedrijven richt zich op potentiële negatieve impact en strategische ESG-risico's. Jaarlijks worden ondernemingen geselecteerd die als risicovol worden beoordeeld en die een groot gewicht hebben in de portefeuille. Hierbij hanteert BMO GAM een systematische methode van kwantitatieve analyse op basis van ESG-data en scores, gecombineerd met een kwalitatieve beoordeling door eigen analyses.

Startpunt is een beoordeling van ESG-prestaties en risicoclassificatie van ondernemingen in de portefeuille aan de hand van ESG-ratings: absolute scores, relatieve scores (ten opzichte van de sector) en veranderingen in de tijd. De uitkomst hiervan is inzicht in prestaties van ondernemingen op belangrijke duurzaamheidsthema's zoals CO₂-uitstoot, arbeidsomstandigheden en corruptie. Daarnaast richt de analyse zich op kernpunten van corporate governance, zoals onafhankelijkheid van bestuur en belangen van minderheidsaandeelhouders.

Vervolgens worden de prestaties en strategie van ondernemingen die als belangrijk en risicovol worden geclassificeerd, kwalitatief beoordeeld aan de hand van onderzoek naar bedrijfsgeschiedenis, strategie, financiële prestaties en doelen, gecombineerd met een nadere analyse van ESG- risicobeheersing en ESG-prestaties en -ambities, onder andere op basis van engagementervaring uit het verleden. Ook wordt daarbij beoordeeld of engagement succesvol kan zijn en of het de juiste mitigatiestrategie is. Voor de analyses wordt gebruik gemaakt van gegevens en inzichten van BMO GAM, MSCI ESG en ISS.

Thematisch engagement

Naast ESG-risico's op het niveau van ondernemingen, worden ieder jaar ESG-thema's, trends en risico's geïdentificeerd die van invloed zijn op groepen ondernemingen, bijvoorbeeld binnen sectoren of regio's. Deze thema's worden uitgewerkt in projecten die doorgaans twee tot drie jaar lopen. In 2021 waren dat onder andere volgende projecten.

Climate Action 100+ (SDG 7, 13)

Het wereldwijde gezamenlijke engagementprogramma Climate Action 100+-initiatief heeft aanzienlijke vooruitgang geboekt bij de bedrijven die zijn benaderd. Op dit moment heeft 43% van de 160 deelnemende bedrijven zich ten doel gesteld om in 2050 of eerder de emissies terug te brengen naar nul. Alle bedrijven worden momenteel beoordeeld aan de hand van de Net-Zero Company Benchmark. Deze publieke benchmark onderzoekt de voortgang die bedrijven boeken in hun transitie naar net zero. Dit zal de druk op bedrijven die achterblijven verder opvoeren, naast het engagement dat door CA100+-al wordt gedaan. Dit gebeurt onder andere door het indienen van resoluties op aandeelhoudersvergaderingen.

BMO GAM is betrokken bij 26 van deze individuele engagements van ondernemingen. We hebben bij deze ondernemingen een vergelijkbaar niveau van voortgang gezien, met belangrijke mijlpalen waaronder de toezeggingen van de multinationale mijnbouwgiants Rio Tinto, BHP Billiton en Glencore om hun emissies nu tot nul terug te brengen. Verder was er een belangrijke nieuwe toezegging tot elektrificatie door General Motors. De oliemultinationals bleven niet achter, zoals blijkt uit het net zero plan van BP, dat nieuwe toezeggingen deed om de activiteiten te diversifiëren, de ambitie van Occidental om de eerste grote Amerikaanse oliemaatschappij met een net zero uitstoot te worden, en het traject van Total om de intensiteit van producten tegen 2050 met 60% te verminderen. Wat elektriciteitsproducenten betreft, is de net zero doelstelling door het grote Amerikaanse elektriciteitsbedrijf Vistra Energy opvallend.

Uitfaseren van kolen (SDG 7, 9, 13)

De geboekte vooruitgang met betrekking het uitfaseren van kolen was in 2021 gemengd. De grote gediversifieerde mijnbouwbedrijven hebben een aantal belangrijke toezeggingen gedaan, zoals de aankondiging van BHP Billiton en Anglo American dat zij hun steenkoolactiva willen verkopen. Glencore kondigde een 2050 net zero ambitie aan, die zal worden bereikt door uitputting van hun steenkoolreserves. De reactie van pure kolenmijnbouwers is, niet verrassend, veel minder krachtig geweest - maar de aankondiging van China van een net zero doelstelling voor 2060 en de overwinning van Biden in de VS veranderen het politieke landschap. Dit zal bedrijven meer onder druk zetten.

Investerings in duurzame energie worden financieel gezien steeds interessanter. Dit heeft de electriciteitssector ertoe aangezet om steeds meer te investeren in duurzame energie en opslag. Veel Europese en Amerikaanse bedrijven in de sector hebben net zero doelstellingen vastgesteld. Er zijn nog wel steeds bedrijven die van plan zijn om steenkoolcentrales tot het einde van hun levensduur te laten draaien en een aantal bedrijven, met name in Japan, bouwen zelfs nog nieuwe steenkoolcentrales.

Er is nog veel werk te verzetten om in al deze sectoren aan te dringen op plannen voor de uitfasering van steenkool. We zullen ons blijven richten op de VS en China in het bijzonder, maar we zullen ons ook uitbreiden naar India als een andere grote steenkoolgebruiker.

Duurzame voedselsystemen (SDG 12, 13, 15)

Sinds de start van dit programma hebben wij 52 ondernemingen benaderd om duurzamere praktijken in voedselproductie en -consumptie te stimuleren. Sindsdien hebben we in totaal 103 engagementactiviteiten gevoerd over kwesties als ontbossing, klimaataanpassingsstrategieën, waterbeheer en alternatieve eiwitten.

Uit onze gesprekken is gebleken dat voedselproducenten en retailers over het algemeen de risico's van klimaatverandering en biodiversiteitsverlies, naast andere milieufactoren, voor hun bedrijf onderkennen, evenals de gevolgen van hun activiteiten. De meeste bedrijven hebben echter nog steeds moeite om veranderingen door te voeren die de aantasting van het milieu aanzienlijk kunnen tegengaan.

De gevolgen van de landbouw voor de biodiversiteit worden steeds ernstiger, vooral in enkele van 's werelds meest kwetsbare leefgebieden. We hebben van ontbossing een apart aandachtsgebied gemaakt vanwege de gevolgen van de productie van soja, palmolie en rundvlees voor de gezondheid van regenwouden en andere ecosystemen en, uiteindelijk, voor de klimaatverandering. Als onderdeel van deze werkstroom hebben we goede relaties opgebouwd met grote handelaren als ADM, Bunge en Cargill. We hebben ook gezien hoe vleesverpakkingsgiganten Marfrig en JBS plannen aankondigden om systemen voor de traceerbaarheid van de toeleveringsketen van rundvlees te lanceren en zich aan te sluiten bij samenwerkingsinitiatieven om ontbossing aan te pakken.

We vestigen ook de aandacht op de samenwerking van FAIRR op het gebied van duurzame eiwitten, waarvan wij lid zijn en die gericht is op 25 retailers en producenten van voedingsmiddelen.

Toonaangevende bedrijven als Tesco en Unilever hebben streefcijfers vastgesteld voor de verkoop van plantaardige vleesalternatieven om de consument te stimuleren hiervan gebruik te maken en de gevolgen voor de volksgezondheid en het milieu te helpen aanpakken.

De Covid-19-pandemie had grote gevolgen voor het voedselsysteem en verergerde enkele van de bestaande problemen, zoals voedselverspilling door gebrek aan arbeidskrachten en haperend transport. Daardoor is duidelijk geworden dat het systeem moet worden herzien en hopelijk zal dit bijdragen tot meer inspanningen voor meer duurzaamheid.

Leefbaar loon (SDG 8)

Dit meerjarige engagementproject richt zich op tien grote Retail bedrijven uit de VS, het VK, Canada, Japan en Duitsland, waaronder Walmart, Tesco, Loblaws Companies, Fast Retailing en Ceconomy. De meeste ondernemingen reageerden goed op onze engagement - we hadden meer dan 80 interacties, terwijl andere, zoals Ceconomy, helemaal niet ontvankelijk waren.

Met de ondernemingen hebben we de gevolgen van Covid-19 besproken, waaronder de inspanningen om de gezondheid en veiligheid van hun werknemers te beschermen. We benadrukken bij de bedrijven dat het loonniveau van werknemers van invloed kan zijn op het succes van bedrijven op de lange termijn en moedigen aan tot meer openheid over de lonen in de hele onderneming.

Daarnaast maken we deel uit van een aantal allianties. Voorbeelden hiervan zijn de ShareAction Good Work Coalition, die zich richt op de toezeggingen van FTSE100-ondernemingen over leefbare lonen en leefbare uren, en het Platform Living Wage Financials-initiatief, dat ondernemingen uit de kleding-, detailhandels- en agribusiness over leefbare lonen aanspreekt.

Wij zijn tevreden over het feit dat bedrijven als Tesco, Costco, Sysco, Loblaws, Dollar General en Walmart allemaal - althans voor een beperkte tijd - het uurloon verhoogden toekenden. Veel retailbedrijven, vooral die in de VS, zijn echter nog steeds niet bereid om leefbare lonen te betalen.

We blijven ons engagement rond leefbare lonen voortzetten. Hierbij willen we onder andere kwesties rond vrijheid van vereniging en collectieve onderhandelingen aanpakken, wat werknemers kan helpen afspraken over leefbare lonen te bereiken.

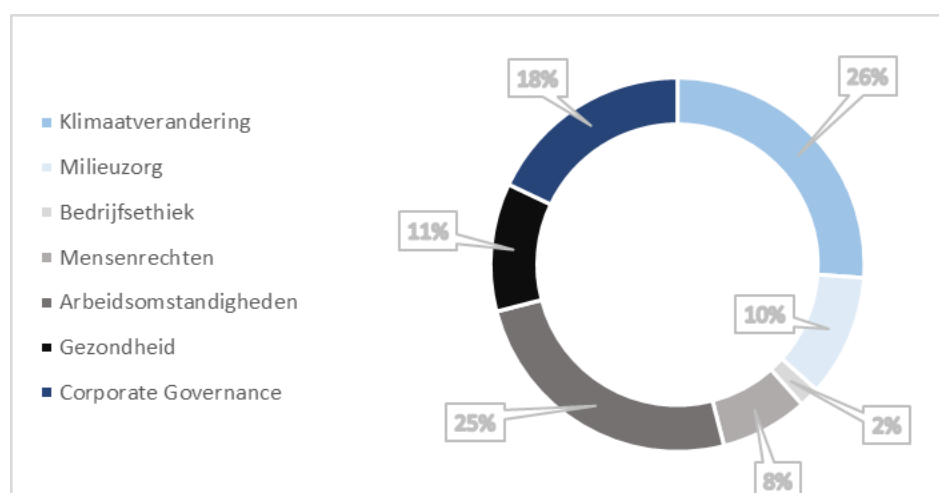
Reactief engagementprogramma waarin het pensioenfonds deelneemt, uitgevoerd door BMO GAM

Dit programma richt zich op het mitigeren van daadwerkelijke negatieve impacts van ondernemingen op maatschappij en milieu. Ieder kwartaal worden schendingen van de OESO Richtlijnen voor Multinationale

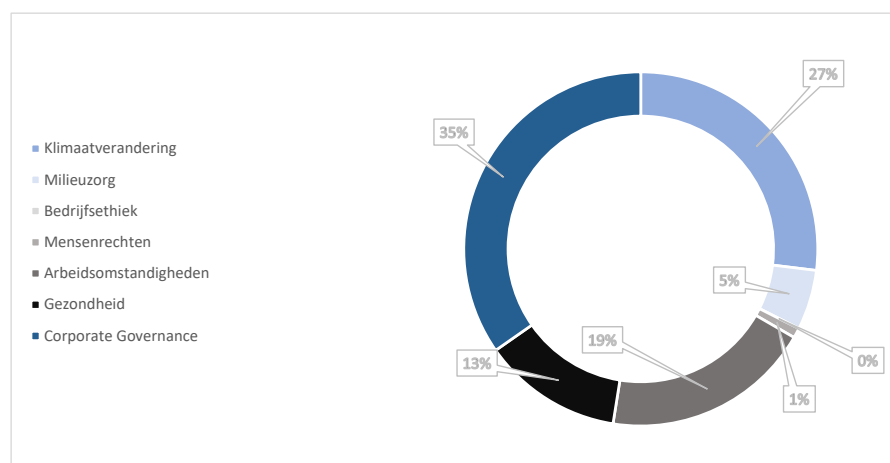
Ondernemingen en de Global Compact van de Verenigde Naties door ondernemingen in portefeuille beoordeeld door BMO GAM, mede op basis van onderzoek door derden. Daarbij wordt geprioriteerd naar ernst van de schending (wat wordt bepaald door heftigheid, schaal en onomkeerbaarheid van de impact) en de reactie van de onderneming erop.

Engagement met geselecteerde ondernemingen richt zich op het beëindigen van de schending, aanpak van de negatieve effecten door herstel en/of verhaal en het voorkomen van schade in de toekomst. In dit engagement programma hebben we dit jaar onder andere met de onderneming Southwest Airlines gesproken. We hebben het bedrijf toen gestimuleerd om kwantitatieve doelstellingen voor de uitstoot van broeikasgassen te formuleren voor de korte en (middel)lange termijn. In oktober zijn diverse streefdoelen bekendgemaakt, waaronder de reductie van de uitstoot scope 1 en 2 per beschikbare tonkilometer van minstens 20% in 2030, om 10% van het totale brandstofgebruik in 2030 te hebben vervangen door duurzame brandstof ('sustainable aviation fuel' of SAF) en om in 2050 CO2-neutraliteit te hebben gerealiseerd

In 2021 zijn 478 ondernemingen in 26 landen aangesproken, over de volgende onderwerpen:



Engagement heeft in 2021 219 keer aantoonbaar resultaat heeft opgeleverd op de volgende onderwerpen:



Wij beoordelen de engagement activiteiten en -resultaten ook naar bijdrage aan de Sustainable Development Goals (SDG's) van de Verenigde Naties. In 2021 zijn de grootste bijdragen behaald op SDG 13 klimaatverandering (24%) en SDG 12 duurzame consumptie en productie (14%).

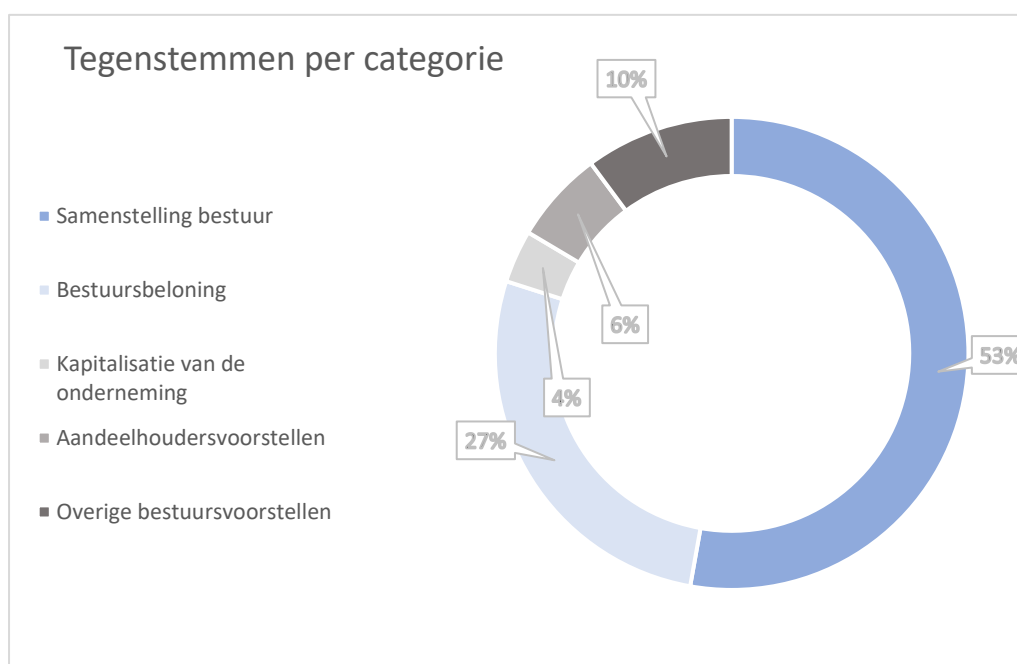
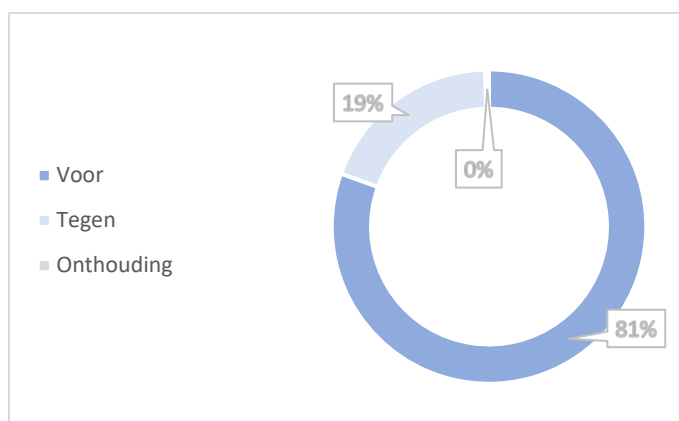
Stemmen op aandeelhoudersvergaderingen

Wij zien stemmen als een belangrijk onderdeel van actief aandeelhouderschap. De verwachtingen van de ondernemingen waarin wordt belegd en de uitvoering van ons stembeleid, vloeien voort uit de Nederlandse Corporate Governance Code en de OESO en ICGN (International Corporate Governance Network) principes van goed ondernemingsbestuur.

Voor het stemmen op aandeelhoudersvergaderingen onderschrijven wij de corporate governance richtlijnen, waarin rekening wordt gehouden met duurzaamheid op het gebied van milieu en sociale factoren, mede gebaseerd op de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen en de VN mensenrechten-richtlijn. Door middel van stemmen op afstand (proxy voting) is het pensioenfonds in staat wereldwijd van haar stemrecht gebruik te maken.

De belangrijkste aandachtsgebieden bij het stemmen in 2021 waren; beheersing van sociale- en milieurisico's inclusief klimaatverandering; diversiteit van bestuur; loonverschillen binnen ondernemingen en toezicht van de auditcommissie.

In totaal hebben wij op 3992 aandeelhoudersvergaderingen gestemd. Op de website van het pensioenfonds staan de gedetailleerde stemrapportages. Daarbij is in 19% van alle geagendeerde voorstellen tegen het advies van het bestuur gestemd. Vooral op het punt van samenstelling van bestuur en benoemingen stemden wij relatief vaak tegen: 55,6%.



In 2021 hebben wij via het stembeleid ondernemingen actief aangespoord bij te dragen aan verlaging van de wereldwijde uitstoot van CO₂. Hiertoe heeft onze stemuitvoerder een proces ontwikkeld waarbij wordt geïdentificeerd welke bedrijven waarin wij beleggen op basis van een aantal criteria achterlopen met beheersing van klimaatrisico's. Bij deze klimaatachterblijvers in hoog risico-sectoren, zoals energie, mijnbouw en transport, stemden we vervolgens tegen voorstellen van het bestuur, zoals herbenoemingen.

Vooruitblik Maatschappelijk Verantwoord Beleggen 2022

COP26 heeft nog eens duidelijk gemaakt hoe groot de uitdaging is om de klimaatverandering aan te pakken. Het tegengaan van klimaatverandering en het beschermen van biodiversiteit blijven daarom prioriteiten. Naast deze belangrijke milieukwesties zal de nadruk liggen op maar ook bij mensenrechtenkwesties en de beloning van bestuurders.

Klimaat & Biodiversiteit

Binnen het klimaatprogramma zal in 2022 ingezet worden op 'net zero'-toezeggingen van bedrijven en de geleidelijke stopzetting van de opwekking van steenkool tegen 2030 voor de ontwikkelde markten en tegen 2050 voor de ontwikkelingsmarkten. Dit is van belang voor het behalen van de doelstellingen van het Klimaatakkoord van Parijs. We zullen onder andere bedrijven in de mijnbouw en de nutssector aanspreken. Het engagement op het thema biodiversiteit zal plaatsvinden in levensmiddelenindustrie, winningsindustrieën, materialen, transport en de financiële sector.

Daarnaast zal er aandacht uitgaan naar de chemische sector. We zullen chemische bedrijven aanmoedigen de uitstoot van broeikasgassen te verminderen, de schadelijke gevolgen voor lokale gemeenschappen tot een minimum te beperken, plastic afval te verminderen en te investeren in recyclingtechnologieën om de kringloop van plastic afval te sluiten door een circulaire economie in te voeren.

ESG-risicometing in de beloning van bestuurders

Robuuste 'net zero'-strategieën vereisen meer deskundigheid op bestuursniveau en meer toezicht op klimaatrisico's en -kansen. Maar daarnaast is een koppeling van de beloning van bestuurders aan het bereiken van klimaat gerelateerde doelstellingen van groot belang. Als onderdeel van dit engagement programma, zal BMO bedrijven vragen hoe de beloning van bestuurders is gekoppeld aan de klimaatstrategie. Dit zal met name in de olie en gas, mijnbouw, materialen, elektrische nutsbedrijven, transport en automotive en financiële sector gebeuren.

Bescherming van de mensenrechten binnen de toeleveringsketens

In 2022 zal het beschermen van mensenrechten een prioriteit zijn. Daarbij wordt met name gekeken naar de implementatie van due diligence binnen de toeleveringsketens. Dit is tevens van belang voor bedrijfscontinuïteit en het versterken van toeleveringsketen. Nadrukkelijke aandacht zal uitgaan naar kwaliteit van de sociale audits van bedrijven. In de kleding-, detailhandel- en dienstensector wordt nagegaan of bedrijven hun verplichtingen op het gebied van mensenrechten en arbeidsnormen nakomen.

6.4 Vooruitzicht 2022

Het uitbreken van de Omicron variant leek eind 2021 de grootste uitdaging te worden van de al bijna twee jaar durende wereldwijde covidpandemie. Tegelijkertijd blijven er zorgen over een stijgende inflatie en tekorten, en zijn er verwachtingen dat de centrale banken de rente zullen verhogen.

We beginnen het jaar 2022 met de Omicron variant die nog steeds welig tiert in enkele van 's werelds grootste economieën, zij het met tekenen dat het aantal besmettingen in een aantal landen al daalt. De voor de hand liggende vragen die moeten worden gesteld zijn: zal Omicron zo slecht blijken te zijn als sommigen gevreesd; zal het een spaak in het wiel zijn van een wereldwijd economisch herstel; en kan het de markten destabiliseren? Het lijkt erop dat de financiële markten geloven dat we de Omicron-variant van ons af zullen schudden. Als we kijken naar de ontwikkeling van de consensusvoorspellingen voor de economische groei dit jaar, dan zien we een aantal interessante dingen.

Rusland & Oekraïne

Op 24 februari lanceerde Rusland een grootschalige invasie in Oekraïne. Oekraïne biedt heftig verzet, waardoor Rusland vooralsnog geen controle heeft over het land. De EU en de VS en enkele andere landen hebben gereageerd met economische en militaire tegenmaatregelen, forser en met meer eenheid dan verwacht door Poetin. Er is sprake van economische sancties en de levering van wapens aan Oekraïne. Voorts is duidelijk sprake van escalatie. Zo dreigde Poetin op 27 februari met nucleaire wapens en kondigde Wit-Rusland aan dat kernwapens op haar grondgebied geplaatst mogen worden en dat mogelijk Wit-Russische militairen gaan deelnemen aan de oorlog in Oekraïne. En ook aan de kant van de EU is sprake van een opeenvolging van sterkere maatregelen.

In algemene zin is de impact van de Russische inval op de financiële markten (aandelen en rente) beperkt. Vooral de grondstoffen laten grote koersstijgingen zien. Rusland en Oekraïne zijn dan ook wereldwijd vooraanstaande producenten en exporteurs van gas, olie, tarwe en metalen. De Russische MSCI Index noteert 37% lager dan begin februari, al dient opgemerkt te worden dat de handel is stilgelegd op het moment van schrijven.

Op lange termijn zal de Russische invasie mogelijk tot een andere wereldorde leiden op militair en politiek gebied (sterker en centraler leger in Europa, impuls voor de NAVO, nieuwe koude oorlog), op economisch en financieel gebied, op technologisch gebied, en wat betreft energie- en voedselvoorziening. Op al deze gebieden zal het hoofdthema de-globalisering zijn om zo minder afhankelijk te worden van andere landen. Robuustheid en autonomie worden belangrijker ten opzichte van efficiëntie en economische groei. Daarbij kunnen ook meerdere wereldwijde systemen ontstaan naast elkaar, bijvoorbeeld voor internationale betalingen. Positieve gevolgen kunnen zijn een sterkere EU, en een versnelde transitie naar duurzame energie.

Groei en inflatie

Vorig jaar was de verwachting dat de VS en de EU dit jaar zeer sterk zouden groeien. En hoewel de vooruitzichten iets zijn versomberd zijn de prognoses niet echt veranderd sinds de komst van de Omicron variant, die vooral Noord-Europa heeft getroffen.

Ook als we kijken naar de voorspellingen voor de inflatie gedurende het jaar, zien we dat de verwachting is van een redelijke stijging in de VS en een periode van opmerkelijke stabiliteit in Europa. De inflatie was gematigd in de EU voor de komst van Covid-19, maar heeft zich sindsdien laten voelen. Januari is altijd een belangrijke maand voor de prijzen in de regio en tussen januari en april zijn er veel loononderhandelingen. Inflatiezorgen in de EU kunnen zeker weer de kop opsteken de komende maanden.

Covid nu

De beperkingen die zijn opgelegd vanwege het virus, vooral in West-Europa, zijn toegenomen, maar de kracht en impact zijn veel minder ernstig dan een jaar geleden. Van de Omicron variant weten we dat het veel meer overdraagbaar is, maar veel minder ernstig ziek maakt, en dat het vooral jongere leeftijdsgroepen treft. Belangrijk is de aanstaande introductie van antivirale pillen die aanzienlijk meer bescherming zouden bieden voor de kwetsbaren. Kortom, de wereld is veel beter beschermd tegen het virus en zijn varianten, en dat effect zal de komende maanden zichtbaar moeten worden.

Aanbodtekorten

Een andere druk op de economische activiteit zijn de tekorten aan de aanbodkant die 2021 zijn ontstaan. Maar volgens recente economische cijfers heeft de verwerkende industrie in Azië (exclusief China) een grote sprong voorwaarts gemaakt. Evenzo, is de productie van halfgeleiders in Zuid-Korea sterk gestegen. Het tekort aan halfgeleiders was een groot probleem voor de automobielsector, maar nu de situatie verbetert zou er weer een gezonde stijging van de productie moeten komen.

Amerikaanse consumenten

Ook positief is de enorme koopkrachtontwikkeling bij Amerikaanse consumenten. Dit is het gevolg van de enorme hoeveelheid spaargeld die in de lockdowns is ontstaan mede door de stimuleringsmaatregelen van de overheid. Er is wel enige terughoudendheid geboden, bijvoorbeeld door het aangekondigde einde van de belastingaftrek voor kinderen, maar de consumentenbestedingen zouden toch sterk moeten blijven. Amerikaanse bedrijven verhogen ook hun investeringen, wat goed nieuws is voor de vraag, winstgevendheid en productiviteit. Dit gebeurt omdat bedrijven veel cash hebben, hun marges hoog zijn en er een tekort is aan arbeidskrachten. Dit is positief voor zowel de economie als de aandelenmarkt. Ook in de VS nemen de aanbodtekorten af, deels door het eerdergenoemde halfgeleider-effect, maar ook omdat de piek in de vraag die zich voordoet met Black Friday en Kerstmis voorbij is.

Inflatie in de VS

Ook in de VS zijn de prijzen gestegen, met name van tweedehandsauto's, die het afgelopen jaar ongeveer in prijs zijn verdubbeld. Dit houdt verband met het beperkte aanbod van nieuwe auto's, onder meer als gevolg van het wereldwijde tekort aan computerchips. Ondanks het feit dat de werkgelegenheid nog onder het niveau van voor de crisis zit is er nog steeds een groot tekort aan arbeidskrachten. Naar verwachting zal dit druk blijven zetten op de arbeidsmarkt. Dit werkt op zijn beurt looninflatie in de hand. De stijgende kosten van huurwoningen in de VS is ook een belangrijke factor die bijdraagt aan de inflatiedruk. Voeg al deze effecten samen en wij verwachten dat de inflatie de komende maanden zal blijven toenemen. Zelfs als de inflatie afneemt, zal zij ruim boven de door de Fed afgegeven doelstelling van 2% komen. Dat betekent dat de Fed een nog agressievere houding zal moeten aannemen dan ze al heeft gedaan en haar geplande renteverhogingen moet versnellen om de situatie onder controle te krijgen. De reële rente, gecorrigeerd voor inflatie, is gestegen en zal blijven stijgen, iets wat waarde-aandelen zullen bevoordelen ten opzichte van groeibedrijven.

EU-consumenten

Consumenten uit de eurozone hebben ook een aanzienlijke koopkracht, met een vergelijkbare, zij het kleinere spaartegoeden dan in de VS. Terwijl het overheidsbeleid in de VS is aangescherpt, is het eigenlijk versoepeld in Europa. Dus, mede door de stimuleringsmaatregelen die zijn ingevoerd, kan Europa een goed 2022 tegemoetzien.

De signalen voor zowel de verwerkende industrie als de dienstensector zijn weliswaar recent enigszins gedaald, maar zijn nog steeds positief en duiden op verdere economische groei.

Renteverhogingen

In de afgelopen maanden hebben de financiële markten hun verwachtingen voor het komende jaar voor de rente in de VS en de EU naar boven bijgesteld. In de VS is de markt abrupt opgeschoven van de voorspelling dat de rente nog een jaar ongewijzigd zal blijven, tot de voorspelling dat zij zal stijgen met 1%. Wij denken dat de sterke economische groei en de opwaartse druk op de inflatie betekenen dat er een aanzienlijk meer verkrappend beleid zal zijn van de kant van de Fed. Interessant is dat de rente in Europa naar verwachting volgend jaar negatief zal blijven. Hier zullen we moeten afwachten wat er in de komende maanden gebeurt in termen van prijzen en inflatie.

Opkomende markten

In de opkomende markten is het aantal Covid-gevallen, met name in Zuid-Afrika, waar Omicron vandaan komt, opvallend gedaald, ondanks de lage vaccinatiegraad en de zwakkere gezondheidszorgstelsels. In termen van economische verrassingen, zowel positief als negatief, zijn de opkomende markten zeer volatiel geweest. Maar in China, waar de problemen op de vastgoedmarkt een grote onstabiele factor zijn, is de economische groei weer positief geworden. Sterker nog, wij denken dat de verwachtingen voor China zo laag zijn dat er een fors herstel mogelijk is, zij het dat dit van tijdelijke aard is. De negatieve factoren in de opkomende markten zijn de stijgende rentetarieven en de economische data die minder positief zijn dan in de ontwikkelde economieën.

Winstverwachtingen

Bedrijfswinsten worden in eerste instantie bepaald door de economische ontwikkelingen. Doorgaans zijn analisten optimistisch aan het begin van een jaar, maar voor 2022 hebben analisten hun prognoses voor bedrijfswinsten naar beneden bijgesteld. Tegelijkertijd hebben ook bedrijven hun ramingen naar beneden gesteld. Eigenlijk is iedereen dermate pessimistisch ingesteld dat de winsten over 2022 best wel eens mee zouden kunnen vallen.

Conclusie

Als we alle voorgaande punten combineren, lijkt het erop dat de medische wetenschap de wereld in staat stelt te "leven met Covid" en dat de oorlog in Oekraïne niet zorgt voor grote koersbewegingen. De grote centrale banken blijven verkrappen, maar de onderliggende financiële fundamenten blijven positief. Bedrijven beschikken over voldoende liquide middelen en worstelen niet met schulden, en de koopkracht van consumenten blijft ook sterk. Dus, als de bedrijfswinsten beter gaan uitpakken dan nu wordt voorspeld, denken wij dat aandelenkoersen dit jaar kunnen stijgen en, net als vorig jaar, opnieuw beter zullen renderen dan obligaties. We verwachten niet dat aandelen zo goed zullen presteren als vorig jaar omdat ze toen al fors zijn opgelopen. Bovendien stijgt de rente en dat is doorgaans geen goed nieuws voor aandelen. Het totale rendement zal in 2022 naar verwachting laag zijn, maar de beste rendementen zouden moeten komen van risicovolle beleggingscategorieën, zoals aandelen.

7 Verslag verantwoordingsorgaan

7.1 Verslag verantwoordingsorgaan

Inleiding

Het verantwoordingsorgaan heeft in het kader van haar taakuitoefening kennis genomen van het concept bestuursverslag 2021, de beoordelingslijst Prudent Person, het actuarieel rapport van TKP en het rapport van de waarmerkend actuaris. Het verantwoordingsorgaan heeft nog geen kennis kunnen nemen van de controleverklaring van de onafhankelijke accountant. Het verantwoordingsorgaan heeft wel reeds van het bestuur vernomen dat de accountant een drietal aandachtspunten heeft meegegeven die het bestuur in de finale versie van het bestuursverslag nadrukkelijker zal benoemen. Het gaat hier om SFDR, datakwaliteit en het Pensioenakkoord (Wet Toekomst pensioen).

In haar vergaderingen heeft het verantwoordingsorgaan kennis genomen van het in 2021 gevoerde bestuursbeleid en de behaalde resultaten.

Bevindingen

Bezetting verantwoordingsorgaan en bestuur

In 2021 bestaat het VO weer uit vijf leden. Er is dus geen vacature meer. In 2021 bestond het verantwoordingsorgaan uit de heren Dijksterhuis (voorzitter), Dost, De Groot, Schaars en Hoogendoorn. Bij toekomstige vacatures is diversiteit ook een aandachtspunt voor het verantwoordingsorgaan.

De agenda voor de vergaderingen van het verantwoordingsorgaan wordt in een call door het verantwoordingsorgaan, ongeveer twee weken voor de vergaderdatum, vastgesteld. De vergaderingen van het verantwoordingsorgaan bestaan uit twee gedeelten, namelijk een gedeelte zonder het bestuur en een gedeelte met het bestuur. In het gezamenlijke deel geeft het bestuur een toelichting op het gevoerde beleid en de belangrijkste high - lights. Het verantwoordingsorgaan waardeert de transparantie van het bestuur in haar besluitvorming.

Opleiding

Ook in 2021 is er geïnvesteerd in de opleiding van de leden via SPO.

De heer De Groot heeft de cursus "Fundament voor verantwoordingsorganen" van SPO gevolgd en met goed gevolg afgerond.

Daarnaast hebben diverse leden webinars en bijeenkomsten van de Pensioenfederatie gevolgd. Opleiding blijft een aandachtspunt van het verantwoordingsorgaan.

Wet Toekomst pensioen (Pensioenakkoord)

Een belangrijk aandachtspunt voor het verantwoordingsorgaan de komende jaren is de implementatie van de Wet Toekomst pensioen. Het verantwoordingsorgaan heeft samen met de bestuursleden een studiebijeenkomst gevolgd.

Inmiddels heeft het bestuur een regiegroep samengesteld. Het verantwoordingsorgaan ontvangt de maandelijkse rapportage van deze regiegroep. De leden van het verantwoordingsorgaan beseffen dat er de komende jaren veel op hen afkomt. Geregeld worden de leden van het verantwoordingsorgaan bericht over de ontwikkelingen. De projectleider van de regiegroep informeert de leden over de planning en wanneer het verantwoordingsorgaan gevraagd wordt een advies uit te brengen.

Jaarverslag

Het verantwoordingsorgaan toetst of besluiten genomen door het bestuur voor alle betrokken belanghebbenden evenwichtig zijn genomen. Het verantwoordingsorgaan vindt het belangrijk dat bestuursbesluiten voldoende gemotiveerd worden. Het verantwoordingsorgaan heeft vastgesteld dat het bestuursverslag en het overleg met de bestuursleden voldoende inzicht geeft in de gedachtegang van het bestuur die tot grondslag lag aan die besluitvorming.

Financiële positie van het fonds

Het verantwoordingsorgaan heeft geconstateerd dat in 2021 de beleidsdekkingsgraad van het fonds ten opzichte van 2020 aanzienlijk is gestegen. Dit heeft in 2022 geleid tot een indexatie van 0,5%.

In de afgelopen jaren heeft het verantwoordingsorgaan diverse malen een opmerking gemaakt over de gestegen uitvoeringskosten en beheerskosten van het vermogensbeheer. De leden van het verantwoordingsorgaan begrijpen dat de implementatie van de Wet Toekomst pensioenen leidt tot een kostenstijging. Echter deze kosten zorgen niet alleen voor een stijging. In 2022 wil het verantwoordingsorgaan vaker en directer worden bijgepraat over de kostenontwikkeling ten opzichte van de begroting.

Sociale partners

Het verantwoordingsorgaan constateert en waardeert dat het bestuur veel tijd en energie investeert in de overlegstructuur met sociale partners (via de werkgroep pensioen). Dit is ook belangrijk in de grote trajecten die de komende tijd op stapel staan.

Risicobeleid

Het verantwoordingsorgaan is van mening dat het fonds de risico's goed in kaart heeft gebracht en in het jaarverslag heeft opgenomen.

Beleggingsbeleid

Het verantwoordingsorgaan heeft kennisgenomen van de resultaten van het beleggingsbeleid 2021.

Oordeel

Op grond van het voorgaande komt het verantwoordingsorgaan tot de volgende conclusie:

Het verantwoordingsorgaan van het Bedrijfstakpensioenfonds voor de Particuliere Beveiliging is van oordeel dat:

- het bestuur afdoende informatie aan het verantwoordingsorgaan heeft verstrekt om zich een oordeel te vormen over het gevoerde beleid in 2021;
- de samenwerking tussen bestuur en verantwoordingsorgaan goed is en door de leden van het verantwoordingsorgaan wordt gewaardeerd;
- de ontwikkeling van uitvoeringskosten en beheerskosten van het vermogensbeheer een zorg blijft;
- het verantwoordingsorgaan er van uitgaat dat de opmerkingen van de accountant nog worden verwerkt in het definitieve bestuursverslag;
- het verantwoordingsorgaan de bestuursleden erkentelijk is voor hun inzet.

7.2 Reactie bestuur op Verslag verantwoordingsorgaan

Het bestuur heeft kennis genomen van het verslag van het verantwoordingsorgaan. Het bestuur is verheugd over het positieve oordeel van het verantwoordingsorgaan. Het bestuur is ook verheugd over het feit dat het verantwoordingsorgaan in 2021 opleiding als een speerpunt heeft beschouwd en dat actief kennis is vergaard via webinars en bijeenkomsten.

Het verantwoordingsorgaan vraagt het bestuur aandacht voor de uitvoeringskosten, het verzoek is om deze kosten te blijven bewaken. Het bestuur blijft deze kosten middels haar 'cost control' activiteiten nadrukkelijk bewaken. Een verantwoording van de kosten wordt in het jaarverslag opgenomen.

Voor 2022 wenst het bestuur een continuering van de prettige samenwerking met het verantwoordingsorgaan. Partijen werken in het kader van de uitwerking van het pensioenakkoord de komende jaren nog nauwer met elkaar samen. Er is afgelopen jaar aandacht besteed aan opleiding rondom het nieuwe pensioencontract. Om een zo optimaal mogelijke samenwerking te bestendigen, worden de leden van het verantwoordingsorgaan actief geïnformeerd en betrokken bij de activiteiten die het bestuur onderneemt rondom de implementatie van het nieuwe pensioencontract.

8 Rapport compliance officer

8.1 Samenvatting Rapport compliance officer

De compliance officer heeft op verzoek van het bestuur over 2021 gemonitord hoe de gedragscode van het pensioenfonds is nageleefd door de Verbonden Personen. Daarnaast heeft de compliance officer in 2021 in de integriteitsrapportage een oordeel gegeven over de naleving van het beleid inzake integriteit en compliance. Het doel is bij te dragen aan de gewenste continue verbetering en te zorgen dat het beleid actueel en effectief is en blijft.

De beoordeling is gebaseerd op de volgende bronnen:

- De door het bestuur ingevulde vragenlijst van de compliance officer ten behoeve van de integriteitsrapportage.
- Klokkenluiders- en Incidentenregeling.
- Risicorapportages.
- Integriteitsrisicoanalyse.
- Geschiktheidsplan.
- IT-beleidsplan.
- IT-beleid.
- Compliance charter.
- Privacyreglement.
- Uitbestedingsbeleid.
- Reglement van de geschillencommissie.
- Procedure datalekken.
- Evaluatieformulieren uitbestedingspartijen.
- Correspondentie met DNB omtrent incidenten.
- Gedragscode versie 9 september 2020.
- Overzicht Verbonden Personen en Insiders.
- Nalevingsverklaringen van medewerkers van het bestuursbureau.
- Bevestiging naleving interne Gedragscode door compliance officers van BMO GAM, Mercer en TKP.
- Verklaring naleving Gedragscode van de Verbonden Personen.
- Overzicht bijeenkomsten en seminars bestuur 2021.
- Overzicht zakelijke relaties van het pensioenfonds per augustus en december 2021.
- Notulen van de bestuursvergaderingen 2021.
- Verklaring Insider toetsing in het eerste en tweede half jaar van 2021.
- Beleggingsoverzichten verstrekt in augustus 2021 en in januari 2022.

De compliance officer heeft het volgende verklaard:

"Naleving van de Gedragscode over het jaar 2021 en monitoring integriteit"

De externe compliance officer – die toeziet op de naleving van de Gedragscode van het pensioenfonds en hierover halfjaarlijks rapporteert – heeft geconstateerd dat de Gedragscode in 2021 grotendeels is nageleefd. De compliance officer heeft een aantal bevindingen geconstateerd inzake het tijdig aan- en afmelden van Verbonden Personen, met name waar het gaat om Verbonden Personen die werkzaam zijn bij partijen waaraan het pensioenfonds werkzaamheden heeft uitbesteed. Eén en ander heeft niet tot materiële bevindingen geleid.

Naar aanleiding van de bevindingen van de compliance officer is een aantal aanbevelingen in de rapportage opgenomen. De aanbevelingen zien op het tijdig aan- en afmelden van Verbonden Personen, met name waar het gaat om Verbonden Personen die werkzaam zijn bij partijen waaraan het pensioenfonds werkzaamheden heeft uitbesteed. Het pensioenfonds heeft de aanbevelingen van de compliance officer overgenomen.

Amsterdam, 28 maart 2021

De bevingen en aanbevelingen over het verslagjaar 2021 zijn door het bestuur als onderstaand samengevat:

Bevindingen

De compliance officer toetst de naleving van de gedragscode en rapporteert eventuele bevindingen aan de hand van de naleving van de navolgende gedragsregels:

Aanvaarden en geven van relatiegeschenken, aanvaarden van uitnodigingen:

- Deze gedragsregel is over geheel 2021 nageleefd.

Nevenfuncties:

- Deze gedragsregel is over geheel 2021 nageleefd.

Financiële belangen in zakelijke relaties:

- Deze gedragsregel is over geheel 2021 nageleefd.

Fondsleveranciers, aannemers e.d.:

- Deze gedragsregel is over geheel 2021 nageleefd.

Fondseigendommen:

- Deze gedragsregel is over geheel 2021 nageleefd.

Acceptatie giften:

- Deze gedragsregel is over geheel 2021 nageleefd.

Melding van (potentiële) belangenconflicten:

- Deze gedragsregel is over geheel 2021 nageleefd.

Ondertekening Gedragscode en verklaring:

- In 2021 heeft de compliance officer niet van alle verbonden personen (tijdig) een Verklaring naleving van de Gedragscode ontvangen.

Aanbevelingen

De compliance officer deed in 2021 de navolgende aanbevelingen:

- In het eerste en het tweede halfjaar van 2021 is gebleken dat niet altijd tijdig informatie is doorgegeven over mutaties van Verbonden Personen. Dit betroffen voornamelijk mutaties van Verbonden Personen die werkzaam zijn bij partijen waaraan het pensioenfonds werkzaamheden heeft uitbesteed.
- Wij raden u aan om alert te blijven op het correct bijhouden van de Verbonden Personen die werkzaam zijn bij uitbestedingspartijen, en het tijdig doorgeven van deze informatie, zodat duidelijk is wie Verbonden Personen zijn bij het pensioenfonds.
- Het pensioenfonds wordt tevens aangeraden Verbonden Personen te attenderen op het tijdig invullen van de nalevingsverklaringen.
- Wij raden aan om een overkoepelend integriteitsbeleid op te stellen, waarin inzichtelijk wordt gemaakt welke beleidsdocumenten het pensioenfonds hanteert voor de beheersing van integriteitsrisico's. Daarnaast is het goed om, gezien de invoering van sleutelfunctionarissen, de rollen en rapportagelijnen in het kader van integriteit vast te leggen. In het integriteitsbeleid kan dan ook worden vastgelegd dat bij bepaalde incidenten of "triggers" over wordt gegaan tot herijking en tussentijdse review van de integriteitsrisicoanalyse ten aanzien van de risico-inschattingen en/of beheersmaatregelen.
- Het registreren van incidenten dient volledig en correct plaats te vinden. Daarnaast raden wij het pensioenfonds aan om alle relevante personen binnen het pensioenfonds te wijzen op en te informeren over de Klokkenluiders- en Incidentenregeling, zodat het belang wordt benadrukt van het tijdig en juist melden en registreren van incidenten.

- Wij raden het pensioenfonds aan om in het incidentenregister uit te leggen waarom een aanbeveling van de Functionaris Gegevensbescherming niet wordt opgevolgd. Daarnaast raden wij aan om een kolom op te nemen in het incidentenregister waarin de redenen worden opgenomen van de kwalificatie van een bepaalde gebeurtenis.
- Wij raden het pensioenfonds aan om het Geschiktheidsplan aan te passen, zodat ook rekening wordt gehouden met de aangepaste vereisten uit de Beleidsregel Geschiktheid 2012 (bijvoorbeeld inzake impact op het klimaat).

8.2 Reactie bestuur op Rapport compliance officer

Het bestuur is van oordeel dat de monitoring door de compliance officer bijdraagt aan het in control zijn en blijven ten aanzien van integriteit door eventuele integriteitsrisico's tijdig te signaleren en adequaat af te handelen. Het bestuur herkent de bevindingen en constatering van de compliance officer en pakt de aanbevelingen op.

Jaarrekening

9 Jaarrekening

9.1 Balans per 31 december 2021

Bedragen x € 1.000

		<u>31-12-2021</u>	<u>31-12-2020</u>
		€	€
ACTIVA			
Beleggingen voor risico pensioenfonds	(1)		
Vastgoedbeleggingen		191.012	201.461
Aandelen		1.037.335	933.915
Vastrentende waarden		1.251.469	1.068.245
Derivaten		1.957	15.455
Overige beleggingen		<u>88.563</u>	<u>191.597</u>
		2.570.336	2.410.673
Vorderingen en overlopende activa	(2)	16.996	17.349
Overige activa	(3)	12.585	11.794
		<u></u>	<u></u>
TOTAAL ACTIVA		<u>2.599.917</u>	<u>2.439.819</u>
PASSIVA			
Stichtingskapitaal en reserves	(4)	500.526	230.226
Technische voorzieningen	(5)	2.094.761	2.206.318
Derivaten	(6)	1.126	573
Overige schulden en overlopende passiva	(7)	3.504	2.699
		<u></u>	<u></u>
TOTAAL PASSIVA		<u>2.599.917</u>	<u>2.439.816</u>

(-) De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de balans vanaf pagina 92.

9.2 Staat van baten en lasten

Bedragen x € 1.000

		2021		2020	
		€	€	€	€
Baten					
Premiebijdragen voor risico pensioenfonds	(8)		79.838		76.402
Beleggingsresultaten risico pensioenfonds	(9)		96.111		297.568
Overige baten	(10)		31		350
Totaal baten			<u>175.980</u>		<u>374.320</u>
Lasten					
Pensioenuitkeringen	(11)		17.554		14.807
Pensioenuitvoeringskosten	(12)		5.633		4.868
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds	(13)				
- Pensioenopbouw		81.938		70.104	
- Toeslagverlening		10.185		0	
- Rentetoevoeging		-11.876		-6.148	
- Onttrekking voor uitkeringen en uitvoeringskosten		-18.204		-15.173	
- Wijziging marktrente		-158.596		331.475	
- Wijziging actuariële uitgangspunten		-18.439		-2.935	
- Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten		6.277		2.939	
- Aanpassing sterftegrondslagen		0		-47.770	
- Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen		-2.842		-3.596	
			-111.557		328.896
Saldo herverzekering	(14)		0		174
Saldo overdracht van rechten	(15)		-5.950		-3.465
Totaal lasten			<u>-94.320</u>		<u>345.280</u>
Saldo van baten en lasten			<u>270.300</u>		<u>29.040</u>
<i>Bestemming van het saldo van baten en lasten</i>					
Algemene reserve			277.222		-1.852
Weerstandreserve			-6.922		30.892
			<u>270.300</u>		<u>29.040</u>

(-) De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de staat van baten en lasten vanaf pagina 115.

9.3 Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

	2021		2020	
	€	€	€	€
Kasstroom uit pensioenactiviteiten				
Ontvangsten				
Ontvangen premies	79.085		79.108	
Ontvangen in verband met overdracht van rechten	12.168		9.272	
Ontvangen uitkeringen van herverzekeraars	1.302		956	
Overige ontvangsten	31		349	
		92.586		89.685
Uitgaven				
Betaalde pensioenuitkeringen	-17.479		-14.780	
Betaald in verband met overdracht van rechten	-6.218		-5.807	
Betaalde premies herverzekering	0		-1.788	
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-5.832		-5.816	
		-29.529		-28.191
		63.057		61.494
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten				
Ontvangsten				
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	39.589		30.919	
Verkopen en aflossingen van beleggingen	1.278.464		973.092	
		1.318.053		1.004.011
Uitgaven				
Aankopen beleggingen	-1.376.985		-1.057.168	
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-3.334		-3.171	
		-1.380.319		-1.060.339
		-62.266		-56.328
Netto kasstroom		791		5.166
Mutatie liquide middelen		791		5.166
Samenstelling geldmiddelen		2021		2020
	€	€	€	€
Liquide middelen primo boekjaar		11.794		6.628
Liquide middelen ultimo boekjaar		12.585		11.794

9.4 Toelichting op de jaarrekening

9.4.1 Algemeen

Activiteiten

Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Particuliere Beveiliging (hierna 'het pensioenfonds'), is statutair gevestigd te Amsterdam. De stichting is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 41209638.

Het doel van het pensioenfonds is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan gepensioneerden en nabestaanden ter zake van ouderdom en overlijden; tevens verstrekt het pensioenfonds uitkeringen aan arbeidsongeschikte deelnemers. Het pensioenfonds geeft invulling aan de uitvoering van de pensioenregeling van de in de branche verplicht gestelde aangesloten werkgevers. Deze doelstelling is nader uitgewerkt in onder andere de statuten, het pensioenreglement, de uitvoeringsovereenkomst en de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (Abtn) van het pensioenfonds.

Overeenstemmingsverklaring

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving, in het bijzonder Richtlijn 610 Pensioenfondsen.

Het bestuur heeft op 23 juni 2022 de jaarrekening vastgesteld.

Referenties

In de balans en de staat van baten en lasten zijn referenties opgenomen waarmee wordt verwezen naar de toelichting.

9.4.2 Grondslagen

Algemene grondslagen

Alle bedragen in de jaarrekening zijn vermeld in € 1.000, mits anders is aangegeven. De grondslagen zijn ongewijzigd ten opzichte van vorig boekjaar, tenzij anders is aangegeven.

Continuïteitsveronderstelling

De jaarrekening is opgesteld met inachtneming van de continuïteitsveronderstelling.

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting wordt niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde. Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post "nog af te wikkelen transacties". Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Vreemde valuta

Functionele valuta

De jaarrekening is opgesteld in euro's, zijnde de functionele en presentatievaluta van het pensioenfonds.

Transacties, vorderingen en schulden

Transacties in vreemde valuta gedurende de verslagperiode zijn in de jaarrekening verwerkt tegen de koers op transactiedatum. Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. De uit de afwikkeling en omrekening voortvloeiende koersverschillen komen ten gunste of ten laste van de staat van baten en lasten.

De koersen van de belangrijkste valuta zijn:

	31 december 2021	Gemiddeld 2021	31 december 2020	Gemiddeld 2020
USD	1,1372	1,1788	1,2236	1,1709
GBP	0,8396	0,8665	0,8951	0,8706
JPY	130,9543	128,5982	126,2626	124,0695

Schattingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten.

De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld.

Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende jaarrekeningposten. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

Schattingswijzigingen

In 2021 is de opslag voor excassokosten verlaagd van 4% naar 3%. Deze wijziging heeft een verlagend effect op de technische voorziening met € 20.111 en daarmee een positief effect op de dekkingsgraad van 1,2%-punt.

Daarnaast is de PI-opslag verhoogd van 7% naar 8,5%. Dit heeft een verhogend effect op de technische voorziening met € 1.871 en een verlagend effect op de dekkingsgraad van -0,1%-punt.

Met ingang van 2022 is het opbouwpercentage op de toekomstige opbouw van arbeidsongeschikten verlaagd van 1,36% naar 1,35%. Deze aanpassing heeft geleid tot een daling van de technische voorzieningen met € 199 en een positief effect op de dekkingsgraad van nagenoeg nihil.

Dekkingsgraden

De beleidsdekkingsgraad is gebaseerd op het rekenkundig gemiddelde van de dekkingsgraden over de laatste 12 maanden. Hierbij wordt steeds gebruik gemaakt van de meest actuele inschatting van de betreffende dekkingsgraden.

De (actuele) dekkingsgraad van het pensioenfonds wordt berekend door op balansdatum het balanstotaal minus de kortlopende schulden (inclusief negatieve derivatenpositie) te delen op de technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

Grondslagen voor waardering van activa en passiva

Beleggingen

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde.

De beleggingen van het pensioenfonds worden gewaardeerd tegen de reële waarde per balansdatum. Voor de meerderheid van de financiële instrumenten van het pensioenfonds kan gebruik worden gemaakt van genoteerde marktprijzen. Derivaten worden gewaardeerd door gebruik te maken van netto contante waarde berekeningen. Bepaalde instrumenten, zoals participaties in beleggingsfondsen worden gewaardeerd door gebruik te maken van de intrinsieke waarde. Het is gebruikelijk en mogelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen.

Voor financiële instrumenten zoals beleggingsvorderingen en -schulden geldt dat de boekwaarde de reële waarde benadert als gevolg van het korte termijn karakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Vorderingen, schulden en liquide middelen uit beleggingen welke samenhangen met een specifieke beleggingscategorie worden als vorderingen dan wel schulden opgenomen in de betreffende beleggingscategorie.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vastgoedbeleggingen

Participaties in vastgoedfondsen die beleggen in vastgoed worden gewaardeerd tegen reële waarde per 31 december van het boekjaar welke is bepaald op basis van het aandeel in de nettovermogenswaarde van het vastgoedfonds.

De reële waarde van de Nederlandse vastgoedfondsen is bepaald middels gedurende het jaar uitgevoerde externe taxaties. Per kwartaal wordt een kwart van het aantal registergoederen op basis van "full valuation" getaxeerd door externe taxateurs, conform de richtlijnen ROZ/IPD. De beheerder bepaalt aan het begin van ieder jaar welke registergoederen in welk kwartaal worden getaxeerd. Dit dient een representatieve doorsnede te zijn van de gehele portefeuille. Het deel dat niet extern wordt getaxeerd zal

door de externe taxateur een markttechnische update krijgen. De waarde wordt vastgesteld op basis van de externe taxatie welke eerder in het jaar is verricht en wordt opnieuw uitvoerig bekeken en herberekend met de laatste marktgegevens, verhuringen, leegstanden en andere object specifieke omstandigheden.

De reële waarde van de vastgoedfondsen die in internationaal vastgoed beleggen (AREA Funds) worden gewaardeerd op basis van de door de onderliggende vastgoedfondsen opgegeven beleggingswaarden van die fondsen, zoals deze op het moment van waardering aan de Beheerder ter beschikking staan. Overige vermogensbestanddelen van het pensioenfonds worden gewaardeerd volgens algemeen aanvaarde verslaggevingsgrondslagen. De internationale beleggingen zijn allemaal in een fund-to-fund structuur opgezet en afhankelijk van het onderliggende fonds wordt de taxatie 1x per kwartaal, 1x per jaar, of anders uitgevoerd. Hier is geen algemene afspraak over. Wel analyseert de vermogensbeheerder te allen tijde de waarde mutaties elk kwartaal en zal bij grote sprongen altijd navraag worden gedaan bij het betreffende onderliggende fonds.

Aandelen

Beursgenoteerde aandelen worden gewaardeerd tegen de officiële slotkoersen per balansdatum.

Participaties in niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen die beleggen in aandelen worden gewaardeerd op het aandeel in de nettovermogenswaarde van het beleggingsfonds.

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde obligaties waarbij sprake is van een actieve markt worden gewaardeerd tegen de officiële slotkoersen, verhoogd met de lopende rente.

Participaties in niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen die beleggen in obligaties worden gewaardeerd op het aandeel in de nettovermogenswaarde van het beleggingsfonds.

Participaties in niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen die beleggen in hypothecaire leningen worden gewaardeerd op reële waarde, hiervoor wordt nettovermogenswaarde gehanteerd zoals gepubliceerd door de fondsbeheerder.

Derivaten

De valutaderivaten en niet-beursgenoteerde derivaten worden gewaardeerd op basis van een model waarbij de variabelen uit actieve markten worden afgeleid of waarbij een of meerdere variabelen niet uit een actieve markt zijn af te leiden.

Creditposities in derivaten, voor zover niet voldaan aan salderingsvereisten, worden separaat verantwoord onder de overige schulden.

Overige beleggingen

Commodities en Infrastructuurfondsen

Participaties in niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen die beleggen in grondstoffen (commodities) en infrastructuur worden gewaardeerd op het aandeel in de nettovermogenswaarde van het beleggingsfonds zoals gepubliceerd door de fondsbeheerder.

Securities lending

Het pensioenfonds neemt deel aan een securities-lendingprogramma, waarbij bepaalde effecten voor een korte periode worden uitgeleend aan andere marktpartijen. Beleggingen die in het kader van een securities-lendingcontract worden uitgeleend, blijven deel uitmaken van de balans en worden gewaardeerd conform de grondslag voor waardering en resultaatbepaling zoals die geldt voor deze beleggingen. Indien uit hoofde van een securities-lendingprogramma als zekerheid beleggingen zijn ontvangen worden deze beleggingen en de daarmee samenhangende verplichtingen niet in de balans van het pensioenfonds opgenomen. Alle uit het securities-lendingprogramma voortvloeiende baten en lasten worden volgens het toerekenbeginsel over de looptijd van de desbetreffende transacties verantwoord in de beleggingsresultaten in de staat van baten en lasten.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Liquide middelen

Liquide middelen worden tegen nominale waarde gewaardeerd. Onder de liquide middelen zijn opgenomen die kas- en banktegoeden die onmiddellijk opeisbaar zijn dan wel een looptijd korter dan twaalf maanden hebben. Zij worden onderscheiden van tegoeden in verband met beleggingstransacties. Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties worden gepresenteerd onder de beleggingen.

Stichtingskapitaal en reserves

Stichtingskapitaal en reserves worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, inclusief de technische voorzieningen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn opgenomen.

Algemene reserve

Deze reserve is dat deel van het vermogen dat resteert nadat via de resultaatbestemming de vereiste reserves, de weerstandsreserve, op het gewenste niveau zijn gebracht.

Weerstandsreserve

De hoogte van de weerstandsreserve is minimaal gelijk aan nul en maximaal gelijk aan de grens die in het Financieel ToetsingsKader is gesteld voor het vereist vermogen.

Technische voorzieningen

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds wordt gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen.

Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toezeggingen tot) toeslagen.

Voor de vaststelling van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds worden de opgebouwde pensioenaanspraken contant gemaakt op basis van de rentetermijnstructuur, zoals door De Nederlandsche Bank gepubliceerd per de datum van vaststelling.

Het verloop van de voorziening pensioenverplichtingen in 2021 is gebaseerd op grondslagen van ultimo 2020, met uitzondering van de volgende wijzigingen:

- De PVI-opslag is een opslag in de pensioenpremie die bestemd is voor de financiering van de premievrije pensioenopbouw bij invaliditeit. Deze is in 2021 verhoogd van 7% naar 8,5%.
- Voor toekomstige uitvoeringskosten wordt 3% van de netto voorziening pensioenverplichting opgenomen in de stand ultimo 2021. Het verloop is gebaseerd op het in 2021 van 4% naar 3% verlaagde percentage.
- Met ingang van 2022 is het opbouwpercentage op de toekomstige opbouw van arbeidsongeschikten verlaagd van 1,36% naar 1,35%.

Gelijk gebleven grondslagen:

- De voorziening pensioenverplichting wordt berekend als de contante waarde van de op de balansdatum opgebouwde pensioenen inclusief de eventueel op 1 januari daaropvolgend toe te kennen verhoging in verband met toeslagverlening.
- Voor arbeidsongeschikte deelnemers wordt de voorziening pensioenverplichtingen voor het arbeidsongeschikte deel berekend als de contante waarde van de op de pensioendatum, of de AOW- datum als deze eerder is, in uitzicht gestelde pensioenen bij een tot die datum voortgezette pensioenopbouw.

- Voor de overlevingskansen van mannen en vrouwen wordt gebruik gemaakt van de gepubliceerde AG Prognosetafel AG2020 opgesteld door het Koninklijk Actuariel Genootschap.
- Voor de correctiefactoren op de sterftetekansen is gebruik gemaakt van de fondsspecifieke ervaringssterfte op basis van het Ervaringssterftemodel 2020 van Willis Towers Watson.
- Voor de wezen zijn geen sterftetekansen in aanmerking genomen.
- Voor latent wezenpensioen is de voorziening pensioenverplichtingen voor latent nabestaandenpensioen, ten behoeve van (huwelijks)partners van verzekerden jonger dan 67 jaar, verhoogd met 1,5%.
- Voor niet gepensioneerde deelnemers is een leeftijdsverschil gehanteerd van 3,5 jaar, waarbij de man ouder is dan de vrouw.
- De opslag op de actuariële koopsom ter dekking van het risico van premievrijstelling wegens arbeidsongeschiktheid bedraagt 7,0% van de actuariële koopsom exclusief excassokosten en exclusief risicokoopsom.
- Om rekening te houden met revalidatie wordt de voorziening pensioenverplichting voor de premievrije toekomstige opbouw bij arbeidsongeschiktheid verlaagd met 10%.
- Voor niet gepensioneerde deelnemers wordt het onbepaalde partnersysteem gehanteerd met daarbij horende partnerfrequenties. Vanaf leeftijd 18 lopen de partnerfrequenties langzaam op. Op leeftijd 67 is de partnerfrequentie gelijk aan 100% en wordt overgeschakeld naar het systeem van bepaalde partner. De partnerfrequenties zijn gebaseerd op cijfers van het CBS.
- De leeftijd wordt in jaren en maanden nauwkeurig vastgesteld, waarbij is aangenomen dat deelnemers zijn geboren op de eerste dag van de geboortemaand.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Kortlopende schulden hebben een looptijd korter dan een jaar.

Grondslagen voor bepaling van het resultaat

Algemeen

De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorziening pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat. Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop deze betrekking hebben.

Premiebijdragen (van werkgevers en werknemers)

Onder premiebijdragen van werkgevers en werknemers wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Beleggingsresultaten risico pensioenfonds

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waarde wijzigingen en valutaresultaten. In de jaarrekening wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. Aankoopkosten zijn verwerkt in de reële waarde van de beleggingen. Verkoopkosten worden verantwoord als onderdeel van de herwaarderingen.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten.

Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden zowel de externe als de daaraan toegerekende interne kosten verstaan.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen e.d.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

Pensioenopbouw

Bij de pensioenopbouw zijn aanspraken en rechten over het boekjaar gewaardeerd naar het niveau dat zij op balansdatum hebben.

Indexering en overige toeslagen

Het pensioenfonds streeft ernaar de opgebouwde pensioenrechten van de actieve en niet actieve deelnemers per 31 december jaarlijks te verhogen op 1 januari met de stijging van het Consumentenprijsindexcijfer alle bestedingen, afgeleid. De toeslagverlening heeft een voorwaardelijk karakter, die afhankelijk is van de financiële positie van het pensioenfonds. Dit betekent dat geen recht op toeslagen bestaat en dat het niet zeker is of en in hoeverre in de toekomst toeslagverlening kan plaatsvinden. Een eventuele achterstand in de toeslagverlening kan in principe worden ingehaald.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen zijn opgerent met -0,533% (2020: -0,324%), op basis van de éénjaarsrente van de DNB-curve aan het begin van het verslagjaar.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Vooraf wordt een actuariële berekening gemaakt van de toekomstige pensioenuitvoeringskosten (met name excassokosten) en pensioenuitkeringen die in de voorziening pensioenverplichtingen worden opgenomen. Deze post betreft de vrijval ten behoeve van de financiering van de kosten en uitkeringen van het verslagjaar.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging marktrente.

Wijzigingen actuariële uitgangspunten

Jaarlijks worden de actuariële grondslagen en/of methoden beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen, zowel voor de gehele bevolking als voor de populatie van het pensioenfonds.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur van het pensioenfonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Een resultaat op overdrachten kan ontstaan doordat de vrijval van de voorziening plaatsvindt tegen fondstarieven, terwijl het bedrag dat wordt overgedragen gebaseerd is op de wettelijke factoren voor waardeoverdrachten. De tarieven van het pensioenfonds wijken af van de wettelijke tarieven.

Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen

De overige mutaties ontstaan onder andere door mutaties in de aanspraken door overlijden, arbeidsongeschiktheid en pensioneren.

Saldo overdrachten van rechten

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Overige baten

Overige baten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is volgens de directe methode opgesteld. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. Onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

9.4.3 Toelichting op de balans per 31 december 2021

ACTIVA

1. Beleggingen voor risico pensioenfonds

	Vastgoed- beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
	€	€	€	€	€	€
Stand per 1 januari 2021	201.461	933.915	1.068.245	14.882	191.597	2.410.100
Aankopen	38.278	42.271	1.118.506	0	13.655	1.212.710
Verkopen	-90.024	-159.414	-904.392	18.759	-143.393	-1.278.464
Herwaardering	41.297	220.563	-30.890	-194.651	26.704	63.023
Aanpassing waarde a.g.v. central clearing	0	0	0	161.841	0	161.841
Stand per 31 december 2021	191.012	1.037.335	1.251.469	831	88.563	2.569.210
Schuldpositie derivaten (credit)						1.126
						2.570.336

In de verloopstaten van 2021 (en 2020) zijn de mutaties in de vorderingen, schulden en liquide middelen per assetcategorie binnen de beleggingsportefeuille verwerkt in de regel 'Aankopen'.

Voor de derivaten geldt dat central clearing wordt toegepast. Alle vorderingen en schulden met betrekking tot de rentederivaten worden gesaldeerd weergegeven in de regel 'Aanpassing waarde a.g.v. central clearing'. De mutatie van de vorderingen op de rentederivaten bedroeg in 2021 € 653 negatief (2020: € 38 positief), de mutatie van de liquide middelen komt uit op € 451 negatief (2020: € 26 positief) en bij de schulden is de mutatie € 162.945 negatief (2020: € 190.467 negatief).

Het bedrag aan negatieve derivaten van € 1.126 bestaat volledig uit valutaderivaten. Een toelichting inzake de derivatenposities is opgenomen in de paragraaf Risicobeheer.

	Vastgoed- beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
	€	€	€	€	€	€
Stand per 1 januari 2020	209.524	778.976	887.541	12.043	167.086	2.055.170
Aankopen	11.756	130.971	1.075.856	0	28.397	1.246.980
Verkopen	-1.832	-35.817	-903.397	-32.045	-1	-973.092
Herwaardering	-17.981	59.460	8.245	225.186	-3.885	271.025
Overige mutaties	-6	325	0	0	0	319
Aanpassing waarde a.g.v. central clearing	0	0	0	-190.302	0	-190.302
Stand per 31 december 2020	201.461	933.915	1.068.245	14.882	191.597	2.410.100

Schuldpositie derivaten (credit)	573
	<u>2.410.673</u>

	31-12-2021	31-12-2020
	€	€
Vastgoedbeleggingen		
Participatie vastgoedbeleggingsfondsen	181.038	179.603
Indirecte vastgoedbeleggingen, beursgenoteerd	25.745	21.171
Vorderingen	10	248
Schulden	-16.180	0
Liquide middelen	399	439
	<u>191.012</u>	<u>201.461</u>
Aandelen		
Beursgenoteerde aandelen	905.425	788.667
Aandelenbeleggingsfondsen	129.287	142.974
Vorderingen	1.723	1.242
Schulden	-1.834	0
Liquide middelen	2.734	1.058
	<u>1.037.335</u>	<u>933.915</u>

Het pensioenfonds belegt niet in de aangesloten ondernemingen.

Vastrentende waarden		
Obligaties beursgenoteerd	711.356	626.466
Hypotheekfondsen	155.589	20.852
Obligatiebeleggingsfondsen	377.234	405.812
Vorderingen	7.923	6.082
Liquide middelen	-633	9.033
	<u>1.251.469</u>	<u>1.068.245</u>

	31-12-2021	31-12-2020
	€	€
Derivaten		
Valutaderivaten	1.103	12.925
Vorderingen	859	2.084
Liquide middelen	-5	446
	<u>1.957</u>	<u>15.455</u>

Voor de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruik gemaakt van financiële derivaten. Als hoofdregel geldt dat derivaten uitsluitend worden gebruikt voor zover dit passend is binnen het algemene beleggingsbeleid. De portefeuillestructuur en het risicoprofiel, berekend inclusief de economische effecten van derivaten, dienen zich binnen de door het bestuur vastgestelde grenzen (limieten) te bevinden.

Het pensioenfonds gebruikt derivaten voornamelijk om het valutarisico en het renterisico af te dekken. Eén van de belangrijkste risico's bij derivaten is het kredietrisico. Dit is het risico dat tegenpartijen niet aan hun betalingsverplichtingen kunnen voldoen. Dit risico wordt beperkt door alleen transacties aan te gaan met te goeder naam en faam bekend staande partijen. Bovendien geldt dat altijd wordt gewerkt met een onderpand. De spreiding van de contracten over verschillende partijen zorgt er ook voor dat het kredietrisico wordt beperkt.

Vooruitlopend op de verplichtstelling voor pensioenfondsen hanteert het pensioenfonds het central clearing principe. Hierdoor wordt voortaan een zg. initial margin aangehouden bij de Clearingorganisatie en wordt vervolgens, op basis van dagelijkse waardeschommelingen, een variation margin in cash uitgewisseld met de clearingorganisatie. De rentederivaten worden daardoor 'gerealiseerd' geadministreerd, aangezien wordt voldaan aan de salderingscriteria in de grondslagen op pagina 86 van deze jaarrekening. Het pensioenfonds heeft eind 2021 € 170.037 (2020: € 332.984) aan onderpand ontvangen in de vorm van liquiditeiten als gevolg van positieve waardeontwikkeling van de derivaten. Het ontvangen onderpand staat niet ter vrije beschikking. Daarnaast heeft het pensioenfonds € 116.301 aan staatsobligaties gestort als initial margin.

De waarde van de rentederivaten per ultimo 2021 is positief € 212.327 en negatief € 46.500 (2020: € 405.183 positief en € 75.840 negatief).

Gebruik wordt gemaakt van onder meer de volgende instrumenten:

- Valutatermijncontracten: dit zijn met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het verkopen van een valuta en de aankoop van een andere valuta, tegen een vooraf vastgestelde prijs en op een vooraf vastgestelde datum. Door middel van valutatermijncontracten worden valutarisico's afgedekt.
- Renteswaps: dit betreft met een betrouwbare partij via de Clearingorganisatie afgesloten contracten, met als doel om vaste en variabele rentes met elkaar uit te wisselen.
- Aandelenderivaten / Futures: Deze zijn op de beurs genoteerde termijncontracten met verplichte levering van onderliggende waarden / goederen in de toekomst tegen een vooraf vastgestelde prijs. Het pensioenfonds gebruikt deze contracten voornamelijk om het aandelenrisico af te dekken.

	31-12-2021	31-12-2020
	€	€
Overige beleggingen		
Commodity's (grondstoffen, edele metalen)	0	122.744
Infrastructuurfondsen	88.763	68.852
Overige schulden	-200	-5
Liquide middelen	0	6
	<u>88.563</u>	<u>191.597</u>

Alle commodityposities zijn verkocht in het eerste half jaar van 2021.

Schattingen en oordelen

Zoals vermeld in de toelichting zijn de beleggingen van het pensioenfonds nagenoeg allemaal gewaardeerd tegen reële waarde per balansdatum en is het over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Voor sommige andere financiële instrumenten, zoals beleggingsvorderingen en -schulden, geldt dat de boekwaarde de reële waarde benadert als gevolg van het kortetermijnkarakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Voor de meerderheid van de financiële instrumenten van het pensioenfonds kan gebruik worden gemaakt van marktnoteringen. Echter, bepaalde financiële instrumenten, zoals bepaalde vastgoedbeleggingen zijn gewaardeerd door middel van gebruikmaking van waarderingsmodellen en -technieken, inclusief verwijzing naar de huidige reële waarde van vergelijkbare instrumenten. Op basis van de boekwaarde kan het volgende onderscheid worden gemaakt:

	Direct markt- noteringen	Afgeleide markt- noteringen	Waarderings- modellen	Totaal
	€	€	€	€
Per 31 december 2021				
Vastgoedbeleggingen	9.828	0	181.184	191.012
Aandelen	908.048	129.287	0	1.037.335
Vastrentende waarden	718.646	377.234	155.589	1.251.469
Derivaten	0	831	0	831
Overige beleggingen	0	88.563	0	88.563
	<u>1.636.522</u>	<u>595.915</u>	<u>336.773</u>	<u>2.569.210</u>

	Direct markt- noteringen	Afgeleide markt- noteringen	Waarderings- modellen	Totaal
	€	€	€	€
Per 31 december 2020				
Vastgoedbeleggingen	21.857	0	179.604	201.461
Aandelen	790.939	142.976	0	933.915
Vastrentende waarden	641.581	405.812	20.852	1.068.245
Derivaten	0	14.882	0	14.882
Overige beleggingen	0	191.597	0	191.597
	<u>1.454.377</u>	<u>755.267</u>	<u>200.456</u>	<u>2.410.100</u>

Toelichting op de waarderingsmodellen:

Vastgoed

Het deel van de waarde aan vastgoedbeleggingen dat is opgenomen op basis van waarderingsmodellen en - technieken bestaat alleen uit indirect vastgoed. De waarde is gebaseerd op de taxatiewaarde. De eerste waardering is verkrijgingsprijs inclusief transactiekosten. Deze taxaties worden verricht door verscheidene externe erkende taxateurs. Iedere externe taxateur hanteert, binnen de algemene richtlijnen zoals binnen de branche gelden, eigen uitgangspunten. De richtlijnen binnen de branche geven aan dat voor de waardebepaling in dit geval moet worden uitgegaan van de verkoopwaarde van een object met als doelstelling om met het object huurinkomsten te genereren. Als basis wordt hiervoor een contante waardeberekening gebruikt van de toekomstige kasstromen.

Vastrentende waarden

Het deel van de vastrentende waarden waarvan de reële waarde op basis van schatting wordt vastgesteld, betreft volledig hypotheken.

	<u>31-12-2021</u>	<u>31-12-2020</u>
	€	€
2. Vorderingen en overlopende activa		
Vorderingen op de werkgever(s)	16.977	16.020
Vorderingen op deelnemers van het pensioenfonds	2	4
Vorderingen uit herverzekering	0	1.302
Overige vorderingen en overlopende activa	<u>17</u>	<u>23</u>
	<u>16.996</u>	<u>17.349</u>

De vorderingen op werkgevers betreffen de premies voor november en december van € 12.498 (2020: € 12.717). Daarnaast nog openstaande premie over het huidig jaar van € 4.744 (2020: € 3.661) en voorgaand jaar van € 240 (2020: € 289). De voorziening dubieuze debiteuren van € 505 wordt hierop in mindering gebracht.

De overige vorderingen en overlopende activa bestaan uit vooruitbetaalde verzekeringskosten.

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Vordering op de werkgever(s)

Vorderingen op werkgever(s)	17.482	16.667
Voorzieningen dubieuze debiteuren	<u>-505</u>	<u>-647</u>
	<u>16.977</u>	<u>16.020</u>

	<u>2021</u>	<u>2020</u>
	€	€
Verloop van de voorziening dubieuze debiteuren		
Stand per 1 januari 2021	647	174
Nagekomen baten	-240	-90
Dotatie ten laste van de staat van baten en lasten (2020: dotatie)	<u>98</u>	<u>563</u>
Stand per 31 december 2021	<u>505</u>	<u>647</u>

	<u>31-12-2021</u>	<u>31-12-2020</u>
	€	€
3. Overige activa		
Liquide middelen	<u>12.585</u>	<u>11.794</u>

Onder de overige activa worden opgenomen de tegoeden op bankrekeningen die onmiddellijk danwel op korte termijn opeisbaar zijn. Bankrekeningen die beheerd worden door de vermogensbeheerder, zijn onder de betreffende beleggingscategorieën gerubriceerd.

Er is geen kredietfaciliteit van toepassing.

PASSIVA

4. Stichtingskapitaal en reserves

	Algemene reserve	Weerstands- reserves	Totaal
Stand per 1 januari 2020	-208.842	410.028	201.186
Bestemming van saldo baten en lasten	-1.852	30.892	29.040
Stand per 1 januari 2021	-210.694	440.920	230.226
Bestemming van saldo baten en lasten	278.582	-8.282	270.300
Stand per 31 december 2021	67.888	432.638	500.526

De weerstandsreserve wordt meegenomen in de berekening van de (actuele) dekkingsgraad.

Dekkingsgraad, vermogenspositie en herstelplan

	2021 %	2020 %
De dekkingsgraad is ultimo jaar als volgt:		
Nominale dekkingsgraad	123,9	110,4
Beleidsdekkingsgraad	117,5	103,3

De (actuele) dekkingsgraad van het pensioenfonds wordt berekend door op balansdatum het balanstotaal minus de kortlopende schulden (inclusief de negatieve derivatenpositie) te delen op de technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de nominale dekkingsgraad van de afgelopen 12 maanden.

Voor het bepalen van het vereist eigen vermogen (de solvabiliteitstoets) maakt het pensioenfonds gebruik van het standaard model van DNB. Het bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van het pensioenfonds. De uitkomsten van de solvabiliteitstoets zijn opgenomen in de paragraaf over risicobeheer.

Op basis hiervan bedraagt het (minimaal) vereist vermogen op 31 december:

	2021		2020	
	€	%	€	%
Stichtingskapitaal en reserves	500.526	123,9	230.226	110,4
Minimaal vereist eigen vermogen	90.708	104,3	94.772	104,3
Vereist eigen vermogen	432.638	120,7	440.920	120,0

Als het eigen vermogen lager is dan het minimaal vereist eigen vermogen bevindt het pensioenfonds zich in een situatie van dekkingstekort. Indien het eigen vermogen lager is dan het vereist eigen vermogen, maar wel tenminste gelijk is aan het minimaal vereist eigen vermogen, bevindt het pensioenfonds zich in een situatie van reservetekort.

De vermogenspositie van het pensioenfonds kan als gevolg van bovenstaande worden gekarakteriseerd als een situatie met een toereikende solvabiliteit (2020: reservetekort).

Herstelplan

Op 16 maart 2021 heeft het pensioenfonds een actualisatie van het herstelplan ingediend bij DNB. DNB heeft dit herstelplan goedgekeurd. In het herstelplan werd voor 2021 een stijging van de feitelijke dekkingsgraad verwacht naar 114,2% en een stijging van de beleidsdekkingsgraad naar 112,5%.

Door de stijging van de rente en hogere beleggingsrendementen dan verwacht, is de feitelijke dekkingsgraad per 31 december 2021 hoger uitgekomen op 123,9%. De beleidsdekkingsgraad is ook hoger geëindigd op 117,5%.

DNB heeft op 27 januari 2022 laten weten dat voor het pensioenfonds geen geactualiseerd herstelplan ingediend hoeft te worden. Waar eerder de beleidsdekkingsgraad leidend was voor het herstelplan, heeft DNB besloten dat ondanks het feit dat er wettelijk gezien een tekort is, geen herstelplan ingediend hoeft te worden als de gerapporteerde actuele dekkingsgraad per 31 december 2021 (123,9%) hoger is dan de dekkingsgraad behorend bij het vereist vermogen (120,7%).

Voorstel tot resultaatbestemming

Ten aanzien van de bestemming van het saldo van baten en lasten is geen bepaling opgenomen in de statuten van het pensioenfonds. De bestemming is nader uitgewerkt in de Abtn. Het voorstel van de verdeling van het resultaat boekjaar van € 270.300 (positief) ziet er als volgt uit:

	2021
	€
Algemene reserve	278.582
Weerstandsreserve	-8.282
	<u>270.300</u>

5. Technische voorzieningen

	2021	2020
	€	€
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds		
Stand per begin boekjaar	2.206.318	1.877.422
Pensioenopbouw	81.938	70.104
Toeslagverlening	10.185	0
Rentetoevoeging	-11.876	-6.148
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	-18.204	-15.173
Wijziging marktrente	-158.596	331.475
Wijziging actuariële uitgangspunten	-18.439	-2.935
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	6.277	2.939
Aanpassing sterftegrondslagen	0	-47.770
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	2.842	-3.596
	<u>2.094.761</u>	<u>2.206.318</u>

Ultimo boekjaar bedraagt de gemiddelde gewogen discontovoet 0,62% (2020: 0,29%).

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariële berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling. Het opbouwpercentage is verlaagd van 1,49% per 1 januari 2020 naar 1,36% per 1 januari 2021.

Toeslagverlening

Het pensioenfonds streeft ernaar de opgebouwde pensioenrechten van de actieve en niet actieve deelnemers per 31 december jaarlijks te verhogen op 1 januari met de stijging van het Consumentenprijsindexcijfer alle bestedingen, afgeleid. De toeslagverlening heeft een voorwaardelijk karakter, die afhankelijk is van de financiële positie van het pensioenfonds. Dit betekent dat geen recht op toeslagen bestaat en dat het niet zeker is of en in hoeverre in de toekomst toeslagverlening kan plaatsvinden. Een eventuele achterstand in de toeslagverlening kan in principe worden ingehaald.

Per 1 januari 2022 is een toeslag verleend van 0,50% (2020: 0,00%) aan de actieve en niet actieve deelnemers. Er zijn geen inhaaltoeslagen verleend.

Rentetoevoeging

De voorziening pensioenverplichtingen is opgerent met -0,533% (2020: -0,324%), op basis van de éénjaarsrente uit de door DNB gepubliceerde RTS aan het einde van het voorgaande verslagjaar.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenuitkeringen in de verslagperiode.

Toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte uitvoeringskosten in de verslagperiode.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de voorziening pensioenverplichtingen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging marktrente.

Daarnaast heeft DNB in 2020 ervoor gekozen om de nieuwe UFR-methode gefaseerd in te voeren. De eerste aanpassing heeft per 1 januari 2021 plaatsgevonden. Het totale effect van de wijziging van de rente bedraagt € -158.596. Hiervan wordt € -187.131 veroorzaakt door de reguliere wijziging van de (markt)rente en € 28.535 door de aanpassing van de UFR-methodiek.

Wijziging actuariële uitgangspunten

Jaarlijks worden de actuariële grondslagen en/of methoden beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen, zowel voor de gehele bevolking als voor de populatie van het pensioenfonds.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur van het pensioenfonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

In 2021 is de opslag voor excassokosten verlaagd van 4% naar 3%. Deze wijziging heeft een verlagend effect op de technische voorziening met € 20.111. Daarnaast is de PVI-opslag verhoogd van 7% naar 8,5%. Dit heeft een verhogend effect op de technische voorziening met € 1.871.

Met ingang van 2022 is het opbouwpercentage van de toekomstige opbouw van de arbeidsongeschikten verlaagd van 1,36% naar 1,35%. Deze aanpassing heeft geleid tot een daling van de technische voorzieningen met € 199.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

	<u>2021</u>	<u>2020</u>
	€	€
Toevoeging aan de technische voorzieningen	11.847	7.911
Onttrekking aan de technische voorzieningen	<u>-5.570</u>	<u>-4.972</u>
	<u>6.277</u>	<u>2.939</u>

Aanpassing sterftegrondslagen

In 2021 zijn de sterftegrondslagen en correctiefactoren op de sterftekansen niet gewijzigd.

Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen

	<u>31-12-2021</u>	<u>31-12-2020</u>
	€	€
Resultaat op kanssystemen:		
Sterfte	-4.592	-2.280
Arbeidsongeschiktheid	2.032	-960
Mutaties	<u>-282</u>	<u>-356</u>
	<u>-2.842</u>	<u>-3.596</u>

Het resultaat op sterfte is een gevolg van het feit dat de werkelijke sterfte afwijkt van de veronderstelde sterfte.

Actuariële resultaten op arbeidsongeschiktheid ontstaan doordat de werkelijke schade als gevolg van invalidering afwijkt van de in de premiestelling veronderstelde invalidering.

De voorziening voor pensioenverplichtingen is naar categorieën als volgt samengesteld:

	<u>2021</u>		<u>2020</u>	
	€	Aantallen	€	Aantallen
Actieven	1.077.732	23.248	1.159.867	23.768
Gepensioneerden	319.761	5.296	295.564	4.654
Slapers	<u>697.268</u>	<u>34.831</u>	<u>750.887</u>	<u>33.966</u>
Voorziening voor pensioenverplichtingen	<u>2.094.761</u>	<u>63.375</u>	<u>2.206.318</u>	<u>62.388</u>

Korte beschrijving pensioenregeling

De pensioenregeling van het pensioenfonds betreft een middelloonregeling.

Het ouderdomspensioen is gelijk aan 1,36% (2020: 1,49%) van de pensioengrondslag, waarover premie aan het pensioenfonds is betaald. De pensioengrondslag is gelijk aan het (gemaximeerde) pensioensalaris minus de franchise. Onder het pensioensalaris vallen alle elementen in het loon die meetellen bij het bepalen van de op te bouwen aanspraken. Het bijbehorend partnerpensioen bedraagt 70% van het ouderdomspensioen. Tevens is het wezenpensioen verzekerd.

Het bestuur van het pensioenfonds heeft de ambitie om toeslagen op de opgebouwde pensioenen te verlenen. De mate waarin dit kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de financiële positie van het pensioenfonds. Er bestaat geen recht op jaarlijkse toeslagverlening.

De mate waarin dit kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de ontwikkelingen in de rente, rendement, looninflatie en demografie. Uitdrukkelijk wordt opgemerkt dat de toezegging voor toekomstige toeslagverlening voorwaardelijk is.

Het bestuur van het pensioenfonds hanteert de volgende leidraad voor het verlenen van toeslagen:

- bij een beleidsdekkingsgraad onder de 110% wordt geen toeslag verleend;
- bij een beleidsdekkingsgraad tussen de 110% en circa 135% (bovengrens) wordt gekeken welke toeslag kan worden toegekend op basis van de wettelijke voorschriften voor toekomstbestendige toeslagverlening;
- bij een beleidsdekkingsgraad boven de circa 135% wordt volledige toeslag toegekend en wordt gekeken in hoeverre extra toeslagen kunnen worden toegekend.

Bij het toekennen van toeslagen kijkt het bestuur ook naar de economische situatie en kan worden afgeweken van het toeslagbeleid.

Het bestuur heeft op basis van de ontwikkeling van de beleidsdekkingsgraad besloten een toeslag te verlenen per 1 januari 2022 van 0,50% aan de actieve en inactieve deelnemers van het pensioenfonds (2020: geen toeslag). In het boekjaar zijn geen inhaaltoeslagen verleend.

	<u>31-12-2021</u>	<u>31-12-2020</u>
	€	€
6. Derivaten		
Derivaten	<u>1.126</u>	<u>573</u>

Het bedrag aan negatieve derivaten bestaat ultimo 2021 volledig uit valutaderivaten (2020: idem). Een toelichting van de derivatenposities is opgenomen in het paragraaf Risicobeheer.

7. Overige schulden en overlopende passiva

Te verrekenen premies	1.172	1.066
Pensioenuitkeringen	6	8
Belastingen en premies sociale verzekeringen	377	302
Kosten vermogensbeheer	1.015	767
Administratiekosten	411	201
Overige schulden en overlopende passiva	<u>523</u>	<u>355</u>
	<u>3.504</u>	<u>2.699</u>

De te verrekenen premies betreffen opgelegde ambtshalve facturen, waar geen opbouw tegenover staat in de voorziening pensioenverplichtingen, maar wel zijn opgenomen onder de premiebatens.

De administratiekosten betreffen de kosten voor TKP Pensioen B.V. voor de afrekening 2021 (€ 357). Daarnaast zijn hieronder de nog te betalen kosten bestuursondersteuning van Montae Bestuurscentrum B.V. verantwoord (€ 54).

De overige schulden en overlopende passiva bestaan uit de nog te betalen facturen inzake het project van de Wet toekomst pensioenen (€ 273), nog te betalen bestuurskosten (€ 68), kosten voor de accountantscontrole (€ 49), kosten voor de certificerend actuaris (€ 39) en overige schulden (€ 94).

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

9.4.4 Risicobeheer

Het pensioenfonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het pensioenfonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Voor het realiseren van deze doelstelling wordt gestreefd naar een toereikende solvabiliteit op basis van de reële waarde van de pensioenverplichtingen.

Het pensioenfonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan

geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het pensioenfonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Het solvabiliteitsrisico is daarmee het belangrijkste risico voor het pensioenfonds.

Het bestuur heeft de mogelijke risico's van het pensioenfonds in kaart gebracht en bepaald hoe het bestuur met deze risico's om wil gaan. Op basis van een actueel en volledig beeld van alle relevante risico's kan het bestuur gepaste beheersmaatregelen nemen en is het bestuur in control. Dit vormt mede de basis voor het beleid van het pensioenfonds en toelichting hierna. Dit beleid is verwoord in de Abtn van het pensioenfonds. Het bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van de risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- Beleggingsbeleid;
- Premiebeleid;
- Herverzekeringsbeleid;
- Toeslagbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruik gemaakt van de Asset Liability Management-studie (ALM-Studie) die in 2020 is uitgevoerd. Een ALM-studie is een analyse van de structuur van de pensioenverplichtingen en van verschillende beleggingsstrategieën en de ontwikkeling daarvan in diverse economische scenario's.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid door de vermogensbeheerders moet plaatsvinden. Ze zijn gericht op het beheersen van de volgende belangrijkste (beleggings)risico's. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruik gemaakt van derivaten.

Solvabiliteitsrisico's

Het belangrijkste risico voor het pensioenfonds betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het pensioenfonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten op basis van zowel algemeen geldende normen als specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd.

Indien de solvabiliteit van het pensioenfonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat het pensioenfonds de premie voor de onderneming en deelnemers moet verhogen en het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslagverlening op opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat het pensioenfonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

De aanwezige dekkingsgraad heeft zich als volgt ontwikkeld:

	2021	2020
	%	%
Dekkingsgraad per 1 januari	110,4	110,7
Premie	-0,6	-0,3
Uitkering	0,1	0,1
Toeslagverlening	-0,5	-
Korting van aanspraken en rechten	-	-
Beleggingsrendementen (exclusief renteafdekking)	5,0	16,3
Renteafdekking	-	-
Wijziging rentetermijnstructuur voorziening pensioenverplichtingen	8,6	-16,6
Wijziging Ultimate Forward Rate voorziening pensioenverplichtingen	-	-
Wijziging actuariële uitgangspunten	1,1	3,1
Overige oorzaken	-0,2	-2,9
Dekkingsgraad per 31 december	123,9	110,4

De overige oorzaken bestaan hoofdzakelijk uit zogenaamde kruiseffecten. De bepaling van de procentuele effecten van de diverse resultaatbronnen op de dekkingsgraad zijn conform de richtlijnen van DNB allen uitgedrukt ten opzichte van de primo dekkingsgraad. Dit zorgt ervoor dat de optelling van de primo dekkingsgraad plus alle afzonderlijke procentuele effecten niet leidt tot de ultimo dekkingsgraad. Het verschil tussen deze twee wordt verantwoord onder de noemer 'overige oorzaken' en betreft de kruiseffecten. In het algemeen geldt dat deze post groter wordt naarmate de uitschieters in de afzonderlijke resultaatscomponenten groter worden.

Om het solvabiliteitsrisico te beheersen dient het pensioenfonds buffers in het vermogen aan te houden. De omvang van deze buffers (buffers plus de pensioenverplichtingen heten samen het vereist vermogen) wordt vastgesteld met de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets (S-toets). Deze toets bevat een kwantificering van de bestuursvisie op de pensioenfonds specifieke restrisico's (na afdekking).

De berekening van het vereist eigen vermogen en het hieruit voortvloeiende tekort aan het einde van het boekjaar is als volgt:

	2021	2020
	€	€
S1 Renterisico	26.407	4.662
S2 Risico zakelijke waarden	349.167	367.351
S3 Valutarisico	109.177	114.473
S4 Grondstoffenrisico	0	0
S5 Kredietrisico	88.532	86.420
S6 Verzekeringstechnisch risico	67.743	73.114
S7 Liquiditeitsrisico	0	0
S8 Concentratierisico	0	0
S9 Operationeel risico	0	0
S10 Actief risico	7.451	9.198
Diversificatie-effect	-215.839	-214.298
Totaal	432.638	440.920

	2021	2020
	€	€
Vereist pensioenvermogen	2.527.399	2.647.238
Voorziening pensioenverplichting	2.094.761	2.206.318
Vereist eigen vermogen	432.638	440.920
Aanwezig eigen vermogen	500.526	224.908
Tekort	67.888	-216.012

Het pensioenfonds heeft ter afdekking van risico's derivatencontracten afgesloten. Hiermee is bij het bepalen van de vereiste buffers rekening gehouden. Bij de berekening van de buffers past het pensioenfonds het standaardmodel van DNB toe, waarbij uitgegaan wordt van het vereist vermogen in evenwichtssituatie, gebaseerd op de strategische asset mix.

Onderstaand in deze risicoparagraaf worden per risico een aantal cijfermatige overzichten getoond. De totalen per beleggingscategorie in deze overzichten sluiten niet in alle gevallen aan bij de beleggingsstanden in de balans. De reden hiervoor is dat de gegevens in de risicoparagraaf op basis van look through op detailniveau (2020: idem) zijn gepresenteerd. Dit geeft een getrouw beeld van de werkelijke risico's.

Marktrisico (S1 - S4)

Het marktrisico omvat het renterisico, het prijs(koers)risico en het valutarisico. Marktrisico omvat de mogelijkheden voor winst of verlies door een verandering van marktfactoren. Marktfactoren kunnen bijvoorbeeld marktprijzen zijn van aandelen, vastgoed en private equity (risico zakelijke waarden) of grondstoffen (grondstoffenrisico), maar ook valutakoersen (valutarisico) of rentes (renterisico).

De strategie van het pensioenfonds met betrekking tot het beleggingsrisico wordt bepaald door de beleggingsdoelstellingen. Het marktrisico wordt op dagelijkse basis beheerst in overeenstemming met de aanwezige beleidskaders en richtlijnen. De overallmarktposities worden periodiek gerapporteerd aan het bestuur.

De mate waarin de beleggingsportefeuille van het pensioenfonds gevoelig is voor het marktrisico is in de volgende alinea weergegeven, vervolgens worden de risico's die het pensioenfonds loopt nader toegelicht.

Renterisico (S1)

Renterisico is het risico dat de waarde van de portefeuille vastrentende waarden en de waarde van de pensioenverplichtingen veranderen als gevolg van ongunstige veranderingen in de marktrente. Maatstaf voor het meten van rentegevoeligheid is de duration. De duration is de gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren.

Op balansdatum is de duratie van de beleggingen aanzienlijk korter dan de duratie van de verplichtingen. Er is derhalve sprake van een zogenaamde 'duratie-mismatch'. Dit betekent dat bij een rentestijging de waarde van beleggingen minder snel daalt dan de waarde van de verplichtingen (bij toepassing van de actuele marktrentestructuur); waardoor de dekkingsgraad zal stijgen. Bij een rentedaling zal de waarde van de beleggingen minder snel stijgen dan de waarde van de verplichtingen, waardoor de dekkingsgraad daalt.

Het bestuur monitort de renteafdekking ultimo iedere maand. Indien het renteafdeckingspercentage zich buiten de bandbreedte van +/- 3%-punt bevindt wordt geherbalanceerd. De renteafdekking ultimo jaar bedraagt 60% (2020: idem).

De duratie en het effect van de renteafdekking kan als volgt worden samengevat:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	Duratie	€	Duratie
Vastrentende waarden (vóór derivaten)	1.251.469	10,1	1.068.245	10,0
Vastrentende waarden (na derivaten)	1.252.323	29,3	1.070.774	34,9
(Nominale) pensioenverplichtingen	2.094.761	25,3	2.206.318	25,8

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	%	€	%
Resterende looptijd < 1 jaar	109.246		278.246	24,0
Resterende looptijd > 1 jaar en < 5 jaar	380.112		222.667	19,2
Resterende looptijd > 5 en < 10 jaar	251.899		226.290	19,5
Resterende looptijd > 10 en < 20 jaar	296.290		237.207	20,5
Resterende looptijd > 20 jaar	195.920		195.301	16,8
	<u>1.233.467</u>		<u>1.159.711</u>	<u>100,0</u>

De presentatie van de vastrentende waarden in bovenstaande looptijden hangt samen met het lange termijn karakter van de investeringen van het pensioenfonds en het hiermee samenhangende beleid en ter vergelijking met de looptijden van de verplichtingen.

De resterende looptijd van de verplichtingen kan als volgt worden weergegeven:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	%	€	%
Resterende looptijd < 5 jaar	113.347	5,4	101.046	4,6
Resterende looptijd > 5 en < 10 jaar	174.523	8,3	164.549	7,5
Resterende looptijd > 10 en < 20 jaar	510.554	24,4	525.216	23,8
Resterende looptijd > 20 jaar	1.296.337	61,9	1.415.507	64,2
	<u>2.094.761</u>	<u>100,0</u>	<u>2.206.318</u>	<u>100,0</u>

Risico zakelijke waarden (S2)

Risico zakelijke waarden is het risico van waardewijzigingen van aandelen en vastgoed als gevolg van onzekerheid in de marktprijzen, die wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren.

Het risico zakelijke waarden wordt beheerst door het pensioenfonds, met als belangrijkste beheersmaatregel een weloverwogen spreiding van de onderliggende beleggingen. Voor deze beleggingen wordt verwezen naar de tabellen onder het prijsrisico.

Valutarisico (S3)

Het totaalbedrag van de gehele beleggingsportefeuille dat niet in euro's wordt belegd bedraagt ultimo 2021 € 1.415.757 (2020: € 1.406.179). Van dit bedrag is 54% (2020: 44%) afgedekt middels valutaderivaten.

De valutapositie per 31 december 2021 vóór en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

	2021		
	Totaal Voor afdekking	Valuta- derivaten Afdekking	Netto positie Na afdekking
	€	€	€
EUR	1.326.968	768.214	2.095.182
GBP	54.234	-29.754	24.480
JPY	65.931	-45.057	20.874
USD	867.904	-605.712	262.192
Overige	427.688	-87.679	340.009
	<u>2.742.725</u>	<u>12</u>	<u>2.742.737</u>

Onder de overige zijn onder andere de Hong Kong dollar, de australische dollar, de canadese dollar en de Zwitserse frank opgenomen.

De valutapositie per 31 december 2020 vóór en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

	2020		
	Totaal Voor afdekking	Valuta- derivaten Afdekking	Netto positie Na afdekking
	€	€	€
EUR	1.311.314	641.761	1.953.075
GBP	51.932	-29.791	22.141
JPY	76.256	-52.419	23.837
USD	888.644	-458.585	430.059
Overige	389.347	-88.641	300.706
	<u>2.717.493</u>	<u>12.325</u>	<u>2.729.818</u>

In de solvabiliteitstoets van het pensioenfonds is in de buffers voor het valutarisico rekening gehouden met bovenstaande valutapositities en afdekkingen.

Prijrisico

Prijrisico is het risico van waardewijzigingen door de ontwikkeling van marktprijzen. Het wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren.

Het prijsrisico wordt gemitigeerd door diversificatie die onder meer is vastgelegd in de strategische beleggingsmix van het pensioenfonds. In aanvulling hierop maakt het pensioenfonds voor afdekking van het prijsrisico gebruik van afgeleide financiële instrumenten (derivaten), zoals opties en futures.

Naast de strategische mix heeft het pensioenfonds in het mandaat aan de vermogensbeheerders richtlijnen gesteld aan het maximaal percentage dat namens het pensioenfonds in een sector, land of tegenpartij mag worden belegd. Naleving van deze richtlijnen vindt plaats door de beleggingscommissie op basis van onafhankelijke rapportages van de custodian.

De segmentatie van de aandelen naar regio is als volgt:

	2021		2020	
	€	%	€	%
Europa	103.652	10,0	140.585	15,2
Europa (niet-EU)	69.677	6,8	33.732	3,6
Noord-Amerika	658.571	63,8	533.136	57,5
Midden- en Zuid Amerika	5.314	0,5	12.205	1,3
Pacific	114.387	11,1	89.596	9,7
Azië	65.246	6,3	103.003	11,1
Overige	15.053	1,5	15.249	1,6
Totaal	1.032.200	100,0	927.506	100,0

Als gevolg van de Brexit is in de tabel over 2021 Groot-Brittannië onder Europa niet-EU verantwoord waar deze in 2020 nog onder Europa EU is verantwoord.

De segmentatie van aandelen naar sectoren is als volgt:

	2021		2020	
	€	%	€	%
Energie	35.342	3,4	28.876	3,1
Bouw- en grondstoffen	45.414	4,4	46.669	5,0
Industrie	105.285	10,2	92.800	10,0
Duurzame consumentengoederen	205.617	19,9	195.667	21,1
Gezondheidszorg	122.601	11,9	110.454	11,9
Financiële dienstverlening	151.552	14,7	132.429	14,4
Informatietechnologie	244.389	23,7	201.312	21,7
Telecommunicatie	91.845	8,9	88.318	9,5
Nutsbedrijven	29.182	2,8	28.912	3,1
Overige	973	0,1	2.069	0,2
Totaal	1.032.200	100,0	927.506	100,0

Grondstoffenrisico (S4)

Grondstoffenrisico is het risico van prijsfluctuaties in de grondstoffen als gevolg van veranderingen in de marktomstandigheden.

Het pensioenfonds belegt per 31 december 2021 niet meer in het NN Commodity Fund (2020: € 122.745), daarmee is het grondstoffenrisico gereduceerd tot nihil.

Kredietrisico (S5)

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het pensioenfonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het pensioenfonds (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee Over The Counter (OTC)-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee het pensioenfonds transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten waardoor het pensioenfonds financiële verliezen lijdt.

Beheersing van dit risico door het pensioenfonds vindt plaats door het stellen van limieten aan tegenpartijen op totaalniveau, dat wil zeggen met inachtneming van alle posities die een tegenpartij heeft jegens het pensioenfonds; het vragen van extra zekerheden zoals onderpand en dergelijke bij het uitlenen van effecten; het hanteren van prudente verstrekkingnormen. Ter afdekking van het settlementrisico wordt door het pensioenfonds enkel belegd in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementstelsel functioneert. Voordat in nieuwe markten wordt belegd, wordt eerst onderzoek gedaan naar de waarborgen op dit gebied. Met betrekking tot niet-beursgenoteerde beleggingen, met name OTC-derivaten, wordt door het pensioenfonds enkel gewerkt met tegenpartijen waarmee ISDA/CSA overeenkomsten zijn afgesloten zodat posities van het pensioenfonds adequaat worden afgedekt door onderpand. Er wordt gebruik gemaakt van dagelijkse waarderingen.

Het kredietrisico ten aanzien van de te ontvangen pensioenpremies is gespreid over een groot aantal verschillende werkgevers.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar regio's kan als volgt worden samengevat:

	2021		2020	
	€	%	€	%
Europa (EU)	877.375	71,1	729.783	62,9
Europa (niet-EU)	56.189	4,5	19.491	1,7
Noord-Amerika	188.473	15,3	274.517	23,7
Midden- en Zuid Amerika	28.611	2,3	28.661	2,5
Azië	53.652	4,4	43.270	3,7
Pacific	16.111	1,3	12.973	1,1
Overige	13.056	1,1	51.016	4,4
Totaal	1.233.467	100,0	1.159.711	100,0

Als gevolg van de Brexit is in de tabel over 2021 Groot-Brittannië onder Europa niet-EU verantwoord waar deze in 2020 nog onder Europa EU is verantwoord.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar sectoren is als volgt:

	2021		2020	
	€	%	€	%
Bouw en grondstoffen	17.918	1,4	17.832	1,5
Industrie	37.750	3,1	34.505	3,0
Duurzame consumentengoederen	123.218	10,0	131.055	11,3
Informatietechnologie	14.626	1,2	15.622	1,3
Telecommunicatie	47.494	3,9	49.915	4,3
Nutsbedrijven	62.025	5,0	63.788	5,5
Overheid en overheidsinstellingen	562.110	45,5	679.632	58,6
Financiële instellingen	347.312	28,2	126.291	10,9
Niet-gespecificeerd binnen beleggingsfondsen	20.060	1,6	40.037	3,5
Overige	954	0,1	1.034	0,1
Totaal	1.233.467	100,0	1.159.711	100,0

Voor de bepaling van de kredietwaardigheid wordt afhankelijk van beschikbaarheid gebruik gemaakt van Standard & Poor's, Moody's of Fitch.

Ten aanzien van de kredietwaardigheid van de debiteuren van de vastrentende portefeuille kan het volgende overzicht worden gegeven:

	2021		2020	
	€	%	€	%
AAA	388.492	31,5	231.775	20,0
AA	217.855	17,7	357.740	30,9
A	205.229	16,6	166.243	14,3
BBB	241.951	19,6	221.218	19,1
Lager dan BBB	113.817	9,2	101.184	8,7
Geen rating	66.123	5,4	81.551	7,0
Totaal	1.233.467	100,0	1.159.711	100,0

De vastrentende waarden waarvoor geen rating geldt, betreffen met name vorderingen en liquide middelen inzake vastrentende waarden.

Verzekeringstechnische risico's (actuariële risico's, S6)

Het verzekeringstechnisch risico is het risico dat voortvloeit uit mogelijke afwijkingen van actuariële inschattingen die worden gebruikt voor de vaststelling van de technische voorzieningen en de hoogte van de premie. De belangrijkste actuariële risico's zijn de risico's van langlevens, overlijden (kortleven), arbeidsongeschiktheid en het toeslagrisico.

Langlevensrisico

Het langlevensrisico is het belangrijkste verzekeringstechnische risico. Langlevensrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de voorziening pensioenverplichtingen. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting. Door toepassing van prognosetafels met adequate correcties voor ervaringssterfte is het langlevensrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

In 2020 is het Pensioenfonds overgegaan op de nieuwe prognosetafel AG2020. In deze prognosetafel is geen rekening gehouden met de Covid-19 pandemie. Wel is aangegeven dat het Koninklijk Actuarieel Genootschap (AG) hier nader onderzoek naar zou doen.

Op 2 juli 2021 heeft de Commissie Sterfte Onderzoek (CSO) van het AG de publicatie 'AG2020 en de impact van de COVID-19-pandemie: Over- en ondersterfte sinds januari 2020' uitgebracht. Uit dit onderzoek blijkt dat voor de meest recente waarnemingen de Prognosetafel AG2020 geen update behoeft, aangezien er geen oversterfte is ten opzichte van de Prognosetafel AG2020. De verwachting is dat dit mede het gevolg is van de vaccinatieprogramma's. In september 2022 is wel de reguliere tweejaarlijkse actualisering aan de orde. Op dat moment zal ook blijken of, en zo ja hoe, de oversterfte die de COVID-19 pandemie met zich mee heeft gebracht, gevolgen heeft voor die publicatie.

Uit 2021 zijn de technische voorzieningen van het Pensioenfonds vastgesteld op basis van de Prognosetafel AG2020.

Overlijdensrisico

Het overlijdensrisico betekent dat het pensioenfonds in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door het pensioenfonds geen voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen.

Vanaf 1 januari 2018 t/m 31 december 2020 was het overlijdensrisico voor niet gepensioneerde deelnemers herverzekerd bij Zwitserleven. Het betrof een Risicoherverzekeringscontract. In 2021 is deze herverzekering afgerekend met Zwitserleven.

Arbeidsongeschiktheidsrisico

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het pensioenfonds voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit en het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen ('schadereserve'). Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie worden periodiek herzien.

Het beleid van het pensioenfonds is om het arbeidsongeschiktheidsrisico niet te herverzekeren.

Toeslagrisico

Het toeslagrisico omvat het risico dat de ambitie van het bestuur om toeslagen op pensioen toe te kennen in relatie tot de algemene prijsontwikkeling niet kan worden gerealiseerd. De mate waarin dit kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de ontwikkelingen in de rente, beleggingsrendementen, looninflatie en demografie (beleggings- en actuariële resultaten) echter, afhankelijk van de hoogte van de dekkingsgraad van het pensioenfonds. Uitdrukkelijk wordt opgemerkt dat de toeslagverlening voorwaardelijk is.

Liquiditeitsrisico (S7)

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor het pensioenfonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. Waar de overige risicocomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico kan worden beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Er moet eveneens rekening worden gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies.

Het pensioenfonds voert periodiek stress scenario's van haar liquiditeitspositie uit gedurende het verslagjaar. Hiermee is beoordeeld in hoeverre het pensioenfonds, ten tijde van stress op financiële markten, in staat is om aan haar financiële verplichtingen op korte termijn te voldoen. Op basis van de uitgevoerde stress scenario's is geconcludeerd dat het pensioenfonds in staat is haar financiële verplichtingen na te komen in geval van stress op financiële markten. Bij de bepaling van het vereist vermogen is het liquiditeitsrisico vooralsnog op nihil gesteld.

Concentratierisico (S8)

Concentraties kunnen ertoe leiden dat het pensioenfonds bij grote veranderingen in bijvoorbeeld de waardering (marktrisico) of de financiële positie van een tegenpartij (kredietrisico) grote (veelal financiële) gevolgen hiervan ondervindt. Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie in de beleggingsportefeuille in producten, regio's of landen, economische sectoren of tegenpartijen. Naast concentraties in de beleggingsportefeuille kan ook sprake zijn van concentraties in de verplichtingen en de uitvoering.

De spreiding in de beleggingsportefeuille is weergegeven in de tabel die is opgenomen bij de toelichting op het kredietrisico. Grote posten kunnen een post van concentratierisico zijn. Om te bepalen welke posten dit betreft worden per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur opgeteld. Als grote post wordt aangemerkt elke post die meer dan 2% van het balanstotaal uitmaakt.

Ultimo 2021 zijn de volgende posten met meer dan 2% van het balanstotaal aanwezig:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	%	€	%
Vastrentende waarden				
Europa	284.670	11,0	317.341	13,0
Noord-Amerika	0		110.980	4,6
Totaal	284.670	11,0	428.321	17,6

In het algemeen geldt dat concentratierisico kan optreden als een adequate spreiding van activa en passiva ontbreekt. Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie van de portefeuille in regio's, economische sectoren of tegenpartijen.

Een portefeuille van beleggingen die sterk sectorgebonden is, kan door deze sectorconcentratie een verhoogd risico lopen. Indien aandelen in dezelfde sector worden aangehouden is sprake van een cumulatief concentratierisico.

Bij de bepaling van het vereist vermogen past het pensioenfonds het standaardmodel van de DNB toe. In dat model wordt het concentratierisico vooralsnog op nihil gesteld.

Op grond hiervan heeft het bestuur geconcludeerd dat geen sprake is van concentratie in de activa of verplichtingen en dat daarom geen buffer voor concentratierisico wordt aangehouden.

Operationeel risico (S9)

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Deze risico's worden door het pensioenfonds beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn op gebieden zoals interne organisatie, procedures, processen en controles, kwaliteit geautomatiseerde systemen, enzovoorts.

De beleggingsportefeuille is ondergebracht bij SSgA, BlackRock, SAREF, PGGM Vermogensbeheer B.V. en BMO Global Asset Management. Daarnaast is Caceis custodian van het pensioenfonds. De pensioenuitvoering is uitbesteed aan TKP Pensioen B.V. Het niveau van de dienstverlening van zowel Caceis als TKP Pensioen B.V. is vastgelegd in een Service Level Agreements (SLA). Op basis van periodieke rapportages wordt de kwaliteit van de dienstverlening door het bestuur getoetst.

Aanvullend tonen zowel de pensioenbeheerder als de vermogensbeheerders met een ISAE3402-type II verklaring aan dat zij de operationele risico's van de uitvoering van de pensioenregeling en het vermogensbeheer op een adequate wijze beheersen.

Het bestuur is van mening dat hiermee sprake is van adequate beheersing van de operationele risico's, en heeft besloten om geen buffers aan te houden voor het operationeel risico in de solvabiliteitstoets.

Actief risico (S10)

De mate waarin het actieve beleggingsbeleid bijdraagt aan het totale risico van de beleggingen is mede afhankelijk van de correlatie die verondersteld wordt te bestaan tussen het benchmark rendement en het extra rendement als gevolg van actief beheer. Het bestuur is van mening dat er geen sprake is van een actief beleggingsbeleid van het pensioenfonds, heeft besloten om hiervoor geen buffers aan te houden voor het actief beheer risico in de solvabiliteitstoets.

Systeemrisico

Systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert, waardoor beleggingen van het pensioenfonds niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor het pensioenfonds niet beheersbaar. Het systeemrisico maakt geen onderdeel uit van de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets.

Derivaten

Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruik gemaakt van financiële derivaten. Hoofregel die hierbij geldt, is dat derivaten uitsluitend worden gebruikt voor zover dit passend is binnen het beleggingsbeleid van het pensioenfonds. Derivaten worden hoofdzakelijk gebruikt om de hiervoor vermelde vormen van marktrisico zo veel mogelijk af te dekken.

Derivaten hebben als voornaamste risico het kredietrisico. Dit risico wordt beperkt door alleen transacties aan te gaan met goed te boek staande partijen en door zoveel mogelijk te werken met onderpand.

Gebruik wordt gemaakt van onder meer de volgende instrumenten:

- Valutatermijncontracten: dit zijn met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het verkopen van een valuta en de aankoop van een andere valuta, tegen een vooraf vastgestelde prijs en op een vooraf vastgestelde datum. Door middel van valutatermijncontracten worden valutarisico's afgedekt.
- Aandelenderivaten / Futures: Deze zijn op de beurs genoteerde termijncontracten met verplichte levering van onderliggende waarden / goederen in de toekomst tegen een vooraf vastgestelde prijs. Het pensioenfonds gebruikt deze contracten voornamelijk om het aandelenrisico af te dekken.
- Renteswaps: dit betreft met een betrouwbare partij via de Clearingorganisatie afgesloten contracten, met als doel om vaste en variabele rentes met elkaar uit te wisselen. Door middel van swaps kan het pensioenfonds de rentegevoeligheid van de portefeuille beïnvloeden.

Onderstaande tabel geeft een samenvatting van de derivatenpositie op 31 december 2021:

2021 Type contract	Gemiddelde looptijd	Contract- omvang	Saldo waarde	Positieve waarde	Negatieve waarde
		€	€	€	€
Valutaderivaten	< 28-02-2022	796.543	12	1.289	1.277
Aandelenderivaten	< 31-03-2022	1	0	0	0
Rentederivaten	< 01-09-2044	1.534.240	0	0	0
		<u>2.330.784</u>	<u>12</u>	<u>1.289</u>	<u>1.277</u>

Voor de waarden van de rentederivaten geldt dat deze in bovenstaande tabel zijn opgenomen na de verrekening van de collateral en de central clearing, omdat ervan uitgegaan wordt dat de rentederivaten per 31 december zijn gerealiseerd. Voor de specificatie van de rentederivaten wordt verwezen naar de toelichting op pagina 85.

Onderstaande tabel geeft een samenvatting van de derivatenpositie op 31 december 2020:

2020 Type contract	Gemiddelde looptijd	Contract- omvang	Saldo waarde	Positieve waarde	Negatieve waarde
		€	€	€	€
Valutaderivaten	< 28-02-2021	656.725	12.325	12.971	646
Aandelenderivaten	< 31-03-2021	3	16	16	0
Rentederivaten	< 13-05-2044	1.669.099	0	0	0
Overige derivaten		<u>1.627</u>	<u>5.185</u>	<u>5.185</u>	<u>0</u>
		<u>2.327.454</u>	<u>17.526</u>	<u>18.172</u>	<u>646</u>

9.4.5 Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Langlopende contractuele verplichtingen

Administratiekosten

Inzake het uitvoeren van de pensioenregeling van het pensioenfonds is een administratieovereenkomst gesloten met TKP Pensioen B.V. Het contract liep tot en met 31 december 2021. Het bestuur is in overleg met TKP Pensioen B.V. om het contract met 5 jaar te verlengen. De administratiekosten bedragen ca. € 3.247 per jaar.

Vermogensbeheerkosten

Met de custodian Caceis is een overeenkomst gesloten voor onbepaalde duur die direct opzegbaar is met inachtneming van een opzegtermijn van 90 dagen. De custodykosten bedragen ca. € 650 per jaar.

Met de vermogensbeheerder BMO Global Asset Management is een beheerovereenkomst voor onbepaalde tijd met een opzegtermijn van 6 maanden overeengekomen. Het pensioenfonds kan bij bepaalde gebeurtenissen tot onmiddellijke beëindiging overgaan. De beheerkosten bedragen ca. € 2.120 per jaar.

Met de vermogensbeheerder State Street Global Advisors is een beheerovereenkomst voor onbepaalde tijd met een opzegtermijn van 3 maanden overeengekomen. Het pensioenfonds kan bij bepaalde gebeurtenissen tot onmiddellijke beëindiging overgaan. De beheerkosten bedragen ca. € 488 per jaar.

Met de vermogensbeheerder Syntrus Achmea Real Estate & Finance loopt een contract voor onbepaalde tijd met een opzegtermijn van 6 maanden. De beheerkosten bedragen ca. € 415 per jaar.

Het beheercontract met PGGM is beëindigd per 1 juli 2016, maar het pensioenfonds heeft nog de verplichting om de kosten voor informatievoorziening en accountmanagement te betalen zolang het pensioenfonds nog belegt in PGGM beleggingsfondsen. De kosten hiervan bedragen ca. € 72 per jaar.

Met de vermogensbeheerder BlackRock is een contract voor onbepaalde tijd overeengekomen, welke direct opzegbaar is. De kosten hiervan bedragen ca. € 160.

Investeringsverplichtingen

Vooruitlopend op verwachte inkomende kasstromen bestaan er per balansdatum de volgende investerings- en stortingsverplichtingen (zogenaamde voorbeleggingen):

	<u>31-12-2021</u>	<u>31-12-2020</u>
	€	€
Overige beleggingen	<u>38.568</u>	<u>48.300</u>

Securities lending

Het pensioenfonds stelt een deel van de aandelen- en obligatieleningen beschikbaar voor het in bruikleen geven van effecten (securities lending). Het pensioenfonds behoudt economisch eigendom. Per balansdatum is een bedrag van € 25.640 (2020: € 48.146) uitgeleend aan aandelen en een bedrag van € 62.416 (2020: € 66.366) aan obligaties uitgeleend. Het pensioenfonds heeft hiervoor in 2021 geen (2020: € 34.941, inclusief haircut) aandelen ontvangen en voor € 90.010 (inclusief haircut) (2020: € 79.567, inclusief haircut) aan obligaties ontvangen. Voor uitleg over de haircut zie de begrippenlijst in paragraaf 11.2 van dit jaarverslag.

9.4.6 Verbonden partijen

Transacties met (voormalige) bestuurders

De bezoldiging van de bestuurders wordt nader toegelicht in de toelichting op de staat van baten en lasten bij de pensioenuitvoeringskosten. Het pensioenfonds heeft geen leningen verstrekt aan (voormalige) bestuurders. Ook heeft het pensioenfonds geen vorderingen op (voormalige) bestuurders.

9.4.7 Gebeurtenissen na balansdatum

Nieuwe Ultimatief Forward Rate (UFR)

De Nederlandsche Bank (DNB) heeft op 28 augustus 2020 aangegeven dat invoering van de nieuwe UFR-methode vanaf 1 januari 2021 plaats vindt in vier gelijke stappen. Deze Ultimate Forward Rate (UFR) is onderdeel van de rentetermijnstructuur zoals maandelijks gepubliceerd door DNB. De overgang naar een nieuwe UFR-methode is onderdeel van het advies van de Commissie Parameters uit juni 2019.

De stapsgewijze invoering zorgt ervoor dat het effect van de nieuwe UFR-methode op de dekkingsgraad zich geleidelijk in de tijd materialiseert. Hoe 'jonger' een Pensioenfonds, hoe hoger de rentegevoeligheid van de pensioenverplichtingen, en hoe groter de impact van de invoering van de nieuwe UFR-methode. Ook een lagere rentetermijnstructuur zorgt voor een grotere impact.

Het toepassen van de tweede stap van de nieuwe UFR-methode zou per 1 januari 2022 een verlagend effect hebben van 1,7%-punt op de dekkingsgraad van Pensioenfonds.

Investeringsverplichting

Begin 2022 zijn er commitments afgegeven voor investeringen in infrastructuurfondsen aan het PGM Infrastructure Fund ter waarde van € 36.568.

Oekraïne

In februari 2022 zijn Russische troepen Oekraïne binnengevallen. In reactie daarop is wereldwijd een groot aantal sanctiemaatregelen met onmiddellijke werking van kracht geworden.

In samenhang daarmee is door het pensioenfonds nagegaan of deelnemers, werkgevers of leveranciers op de sanctielijst zijn gekomen. Dit is niet het geval. Daarnaast is gekeken naar aangesloten werkgevers of deelnemers die, vanwege een bankrekening in Oekraïne, Rusland of Belarus, geraakt worden door beperkingen in het internationale betalingsverkeer. Ook hiervan bleek geen sprake. Ook zijn er geen directe of indirecte afhankelijkheden van leveranciers, dienstverleners of uitbestedingspartijen in een van deze landen.

De crisis heeft wel in beperkte mate directe gevolgen voor de waardering van beleggingen in Oekraïne, Rusland of Belarus. Posities in die landen waren relatief klein (0,5% van het totaal van de beleggingen). In het slechtste geval moeten deze beleggingen als waardeloos beschouwd worden hetgeen tot een verlies van ongeveer € 13.943 leidt. De indirecte gevolgen zijn echter wel groot. De crisis heeft geleid tot grote onrust in de financiële markten. Met sterke fluctuaties in prijzen van grondstoffen, aandelen en interestniveaus. De gevolgen hiervan zijn soms positief en soms negatief, de continuïteit van de organisatie komt hierdoor echter niet in gevaar.

Oproepkrachten

Pensioenfonds Particuliere Beveiliging is met ingang van 1 juli 1990 verplicht gesteld voor werkgevers en werknemers in de particuliere beveiligingsbranche. Het verplichtstellingsbesluit kent een uitzondering voor werknemers die krachtens een afroepcontract kunnen worden opgeroepen voor het verrichten van losse onregelde diensten ('oproepkrachten'). Deze door sociale partners in de sector aangebrachte beperking was met name gericht op het wegnemen van problematische pensioenopbouw in met name de evenementenbeveiligingssector. In deze sector is sprake van extreem korte dienstverbanden (vaak voor slechts de duur van het evenement) en veel wisselingen met dienstverbanden in andere sectoren. Er zou dus bij opname in de pensioenregeling van het pensioenfonds in hoge mate sprake zijn van kleine pensioenen tegen relatief hoge kosten. In de loop van de tijd is de houdbaarheid van deze beperking onder druk komen te staan. Het fonds heeft sociale partners gevraagd de continuering van deze beperking te bezien.

Nu sociale partners hebben besloten de oproepkrachten in de toekomst, naar verwachting per 1 januari 2023, onder de verplichtstelling te laten vallen, wenst het bestuur uit oogpunt van prudentie de vraag te adresseren of dit over het verleden mogelijk gevolgen kan hebben. Het pensioenfondsbestuur heeft de regeling altijd zo uitgevoerd als in de opdracht van sociale

partners is verwoord. Nu de werkingssfeer in de toekomst wijzigt, wil het bestuur vanuit oogpunt van risicobeheer zo goed als mogelijk in beeld brengen of het te verwachten is of personen die voorheen als oproepkracht werkten bij verplicht aangesloten bedrijven, maar waarvoor logischerwijs geen pensioenpremie is betaald omdat zij niet onder de pensioenregeling vielen, eventueel een aanspraak kunnen doen op pensioenopbouw of pensioenrechten over het verleden.

Op basis van het onderstaande acht het bestuur de kans op claims over het verleden niet groot:

- Werkgevers en werknemers hebben steeds de intentie gehad om voor de oproepkrachten geen pensioen op te bouwen.
- In delen van de sector (met name de evenementenbeveiligingssector) waarin veel losse ongeregelde diensten worden verricht, heeft opbouw van pensioen over de beloning voor deze diensten weinig focus onder oproepkrachten in verband met het kort cyclische verband van hun arbeid.
- Administratieve lasten van kleine pensioenen en de hoge kosten voor pensioenopbouw van kleine pensioenen, zijn als relevant probleem onderkend door de wetgever. De wetgeving op dit gebied heeft zich tussen 2007 en 2019 gewijzigd en ontwikkelt zich nog steeds.
 - o Per 1 januari 2019 bestaat het recht op grond van de Wet Waardeoverdracht klein pensioen, pensioenen die leiden tot een uitkering van EUR 520,35 bruto per jaar (bedrag 2022) kunnen automatisch worden overgedragen naar een andere pensioenuitvoerder. Het pensioenfonds maakt gebruik van deze mogelijkheid en zodoende behoudt het geld de pensioenbestemming. Voor 1 januari 2019 had het pensioenfonds het recht op afkoop en verviel de pensioenbestemming. Pensioenopbouw had dus geen resultaat.
- Mocht een oproepkracht bij het pensioenfonds aanspraak doen op pensioen over de periode voorafgaand aan de te verwachten aanpassing van de verplichtstelling, dan moet zowel het werkgevers- als het werknemersgedeelte van de premie over een verleden periode worden voldaan. De verwachting is nogmaals dat het animo – met name onder deelnemers – hiervoor zeer laag zal zijn. Bij de inschatting van het financieel risico voor het pensioenfonds heeft het bestuur het aantal deelnemers dat zich alsnog bij het pensioenfonds meldt, op basis van UWV-cijfers over 2021 geschat en daaraan gekoppeld hoeveel premie ermee gemoeid zou zijn als al deze deelnemers alsnog pensioen zouden opbouwen. Het percentage oproepkrachten dat zich alsnog meldt, schat het bestuur op 2,5% van het totaal aan oproepkrachten. Dit zou betekenen dat, gebaseerd op cijfers over 2021, hiermee in totaal een bruto risico van EUR 138.975,- aan premie gemoeid zou zijn. Deze schatting is inherent onzeker. Indien dit percentage hoger zou zijn gesteld, kan dit belangrijke invloed hebben op het verwachte financieel risico (een 5 procentpunt hogere inschatting, waarbij het aantal oproepkrachten dat zich meldt op 7,5% zou liggen, leidt dan mutatis mutandis tot een maximaal bruto risico aan premie van 416.925,-).

Het geheel van de bovenstaande feiten en inschattingen werkt naar oordeel van het bestuur beperkend op een financieel risico voor het pensioenfonds. Het bestuur is van mening dat als gevolg van het bovenstaande geen uitstroom van middelen te verwachten is.

9.4.8 Toelichting op de staat van baten en lasten over 2021

8. Premiebijdragen voor risico pensioenfonds

	2021	2020
	€	€
De premiebijdragen kunnen als volgt worden gespecificeerd:		
Premiebijdragen verplichte verzekering werkgevers	47.961	46.177
Premiebijdragen verplichte verzekering werknemers	31.975	30.784
Aanvullende verzekering werknemers	0	4
Mutatie inzake voorziening premievorderingen	142	-473
Afschrijving premievorderingen	-240	-90
	<u>79.838</u>	<u>76.402</u>

De kostendekkende, gedempte en feitelijke premie volgens artikel 130 van de Pensioenwet zijn als volgt:

Kostendekkende premie	102.228	88.237
Gedempte premie (ex ante)	47.620	47.469
Gedempte premie (ex post)	51.557	51.362
Feitelijke premie	79.700	76.742

De aan het boekjaar toe te rekenen feitelijke premie is als bate in de staat van baten en lasten verantwoord.

Onderstaand wordt de samenstelling van de kostendekkende premie, de vooraf bepaalde gedempte kostendekkende (ex ante) premie en de achteraf bepaalde gedempte kostendekkende (ex post) premie weergegeven:

	2021	2020
	€	€
<i>Kostendekkende premie</i>		
Actuarieel benodigd voor onvoorwaardelijke onderdelen pensioenopbouw	81.076	68.925
Opslag voor instandhouding van het vereist eigen vermogen	16.199	15.025
Opslag voor uitvoeringskosten	4.953	4.287
Totaal kostendekkende premie	<u>102.228</u>	<u>88.237</u>
<i>Gedempte kostendekkende premie (ex ante)</i>		
Actuarieel benodigd voor onvoorwaardelijke onderdelen pensioenopbouw	25.546	25.585
Opslag voor instandhouding van het vereist eigen vermogen	5.033	5.578
Opslag voor uitvoeringskosten	4.745	4.367
Premie voorwaardelijke onderdelen	12.296	11.939
Totaal gedempte kostendekkende premie (ex ante)	<u>47.620</u>	<u>47.469</u>
<i>Gedempte kostendekkende premie (ex post)</i>		
Actuarieel benodigd voor onvoorwaardelijke onderdelen pensioenopbouw	27.939	28.020
Opslag voor instandhouding van het vereist eigen vermogen	5.582	6.109
Opslag voor uitvoeringskosten	4.953	4.287
Premie voorwaardelijke onderdelen	13.083	12.946
Totaal gedempte kostendekkende premie (ex post)	<u>51.557</u>	<u>51.362</u>

De premie voor 2021 wordt getoetst aan de hand van de voorschriften van het FTK op basis van de ex ante berekende premies. De ex ante gedempte kostendekkende premie is € 47.620. De ex ante feitelijke premie bedraagt € 75.982. De gedempte kostendekkende premie is lager dan de feitelijke premie. Op basis van deze ex ante opstelling is de feitelijke premie kostendekkend.

De in het boekjaar ontvangen premie bedraagt € 79.936. Hiervan heeft € 236 betrekking op pensioenopbouw over voorgaande boekjaren. De feitelijke premie (ex post) bedraagt hierdoor € 79.700.

De ex post gedempte kostendekkende premie bekeken bedraagt € 51.557. De ex post feitelijke premie (exclusief de premie voorgaande boekjaren) is € 79.700. Ook op basis van de achteraf berekende bedragen is de feitelijke premie kostendekkend.

De verschillen tussen zowel de ex post feitelijke premie en de ex ante verwachte premie en de ex post gedempte kostendekkende premie en de ex ante gedempte kostendekkende premie worden verklaard door mutaties in het deelnemersbestand van het pensioenfonds.

9. Beleggingsresultaten risico pensioenfonds

2021	Directe beleggings- opbrengst	Indirecte beleggings- opbrengst	Kosten vermogens- beheer	Totaal
	€	€	€	€
Vastgoedbeleggingen	668	41.297	-58	41.907
Aandelen	14.398	220.563	-590	234.371
Vastrentende waarden	12.837	-30.890	-2.906	-20.959
Derivaten	7.437	-194.651	-1	-187.215
Overige beleggingen	4.249	23.785	-27	28.007
	39.589	60.104	-3.582	96.111

Transactiekosten zijn onderdeel van de aan- en verkooptransacties van beleggingen. Deze zijn onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten en bedragen over 2021 € 4 (2020: € 179).

2020	Directe beleggings- opbrengst	Indirecte beleggings- opbrengst	Kosten vermogens- beheer	Totaal
	€	€	€	€
Vastgoedbeleggingen	738	-17.981	-61	-17.304
Aandelen	13.543	59.470	-491	72.522
Vastrentende waarden	10.173	8.245	-2.637	15.781
Derivaten	5.950	225.176	-5	231.121
Overige beleggingen	515	-5.009	-58	-4.552
	30.919	269.901	-3.252	297.568

10. Overige baten

	2021	2020
	€	€
Interest overig	24	0
Andere baten	7	350
	31	350

De intrest overig bestaat uit een ontvangen intrest bedrag met betrekking tot een uit handen gegeven vordering aan het incassobureau. De andere baten uit 2020 bestaat uit een vergoeding van het verzekeringstechnisch nadeel van een uitgetreden werkgever.

	2021	2020
	€	€
11. Pensioenuitkeringen		
Ouderdomspensioen	13.177	11.189
Partnerpensioen	2.947	2.664
Wezenpensioen	114	112
Afkopen	1.316	842
	<u>17.554</u>	<u>14.807</u>

De post afkopen betreft de afkoop van pensioenen die lager zijn dan €503,24 (2020: € 497,27) per jaar overeenkomstig de Pensioenwet (artikel 66).

12. Pensioenuitvoeringskosten

Bestuurskosten	525	555
Verantwoordingsorgaan en auditcommissie	27	28
Administratiekostenvergoeding	3.864	3.444
Accountantskosten	73	62
Certificerend actuaire	46	25
Advieskosten	359	351
Contributies en bijdragen	218	197
Dwangsommen en boetes	0	0
Overige	521	206
	<u>5.633</u>	<u>4.868</u>

Onder de administratiekostenvergoeding zijn zowel de kosten voor TKP Pensioen B.V. van € 3.247 (2020: € 2.839) als de kosten voor Montae & Partners van € 617 (2020: € 605) verantwoord.

De overige kosten bestaan met name uit de kosten voor het project Wet toekomst pensioenen (€ 310) en daarnaast uit de communicatiekosten van € 73 (2020: € 69), de kosten voor looncontroles van € 51 (2020: € 39) en de bank- en incassokosten € 87 (2020: € 98).

Bezoldiging bestuurders

De bezoldiging aan bestuurders hebben betrekking op de vergoedingen voor de werkzaamheden verband houdende met de bestuurs- en commissievergaderingen en overige bestuurswerkzaamheden. De vergoedingen bestaan uit vacatiegeld, vergoeding van reis- en verblijfkosten en overige bestuurskosten, en bedragen in 2021 € 525 (2020: € 555). Afgezien hiervan zijn geen bezoldigingen toegekend.

Accountantshonoraria

De honoraria van de onafhankelijke externe accountant(s) zijn als volgt:

Controle van de jaarrekening	62	56
Controle van de jaarrekening voorgaand jaar	6	1
Andere controleopdrachten	5	5
	<u>73</u>	<u>62</u>

Voor 2021 wordt voor € 62 aan accountantskosten verwacht voor de certificering van het jaarwerk 2021 door Mazars Accountants N.V. Daarnaast zijn nog onvoorziene kosten voor de certificering van het jaarwerk 2020 verantwoord voor een bedrag van € 6.

Onder de andere controleopdrachten is voor € 5 aan verwachte kosten voor de controle normportefeuille en Z-score 2021 door Mazars Accountants N.V. verantwoord.

Personeelsleden

Het pensioenfonds heeft in 2021 geen personeel in dienst (2020: idem). De beheeractiviteiten worden op basis van een uitvoeringsovereenkomst verricht door personeel in dienst van TKP Pensioen B.V., Montae & Partners en de vermogensbeheerders.

13. Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

	2021	2020
	€	€
Pensioenopbouw	81.938	70.104
Toeslagverlening	10.185	0
Rentetoevoeging	-11.876	-6.148
Onttrekking voor uitkeringen en uitvoeringskosten	-18.204	-15.173
Wijziging marktrente	-158.596	331.475
Wijziging actuariële uitgangspunten	-18.439	-2.935
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	6.277	2.939
Aanpassing sterftegrondslagen	0	-47.770
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	-2.842	-3.596
	<u>-111.557</u>	<u>328.896</u>

14. Saldo herverzekering

Premie herverzekering	0	1.788
Uitkeringen winstdeling	0	255
Claims herverzekering	<u>0</u>	<u>-1.869</u>
	<u>0</u>	<u>174</u>

Van 1 januari 2018 tot en met 31 december 2020 was het overlijdensrisico herverzekerd bij Zwitserleven. Dit contract is in 2021 afgewikkeld. Alle kosten en opbrengsten over 2020 zijn in de jaarrekening 2020 verantwoord.

15. Saldo overdracht van rechten

Inkomende waardeoverdrachten	-1.016	-1.446
Inkomende waardeoverdrachten Wet WOKP	-11.152	-7.826
Uitgaande waardeoverdrachten	1.846	1.947
Uitgaande waardeoverdrachten Wet WOKP	<u>4.372</u>	<u>3.860</u>
	<u>-5.950</u>	<u>-3.465</u>

Belastingen

De activiteiten van het pensioenfonds zijn vrijgesteld van belastingheffing in het kader van de vennootschapsbelasting.

Overige gegevens

10 Overige gegevens

10.1 Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Particuliere Beveiliging te Amsterdam is aan Mercer (Nederland) B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een Actuariële Verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2021.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Particuliere Beveiliging, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 4,2 miljoen. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 380 duizend te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- toereikende technische voorzieningen zijn vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen;
- het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen conform de wettelijke bepalingen zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-personregel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten zijn, als geheel bezien, toereikende technische voorzieningen vastgesteld.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum hoger dan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen, doch hoger dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Particuliere Beveiliging is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening voldoende.

In het kader van dit oordeel wijs ik op de ontwikkelingen na balansdatum als gevolg van de Oekraïne-crisis, zoals die door het pensioenfonds in het jaarverslag zijn toegelicht.

Amstelveen, 23 juni 2022

Ir. M.W. Heemskerk AAG
verbonden aan Mercer (Nederland) B.V.

10.2 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan het bestuur van
Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Particuliere Beveiliging

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2021

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2021 van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Particuliere Beveiliging (hierna ook: "het pensioenfonds") statutair gevestigd te Amsterdam gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Particuliere Beveiliging op 31 december 2021 en van de staat van baten en lasten over 2021 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2021;
2. de staat van baten en lasten over 2021; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Particuliere Beveiliging zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op een bedrag van circa € 12,9 miljoen. De materialiteit is vastgesteld op basis van een percentage van 0,5% van de som van het stichtingskapitaal, de reserves en de technische voorzieningen. Wij hebben voor deze grondslag gekozen gelet op het feit dat deze relevant is voor de berekening van de (beleids)dekkingsgraad. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn. Wij zijn met het bestuur overeengekomen dat wij tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven € 380.000 rapporteren, alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met het bestuur gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van de individuele kernpunten moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten.

Beschrijving kernpunt	Samenvatting uitgevoerde werkzaamheden
Waardering van beleggingen De beleggingen zijn een significante post op de balans van het pensioenfonds en bestaan naast beursgenoteerde effecten uit belangen in beleggingsfondsen en derivaten. In de algemene toelichting op de jaarrekening geeft het pensioenfonds de gehanteerde waarderingsgrondslagen weer. In paragraaf 9.4.2 zijn de gehanteerde waarderingsmethoden en belangrijke veronderstellingen voor waardering van de beleggingen uiteengezet. De beoordeling van de reële waarde van deze beleggingen is significant voor onze controle, omdat de waardering subjectieve elementen bevat.	Onze controlewerkzaamheden omvatten onder andere het: ▪ beoordelen van de juiste werking van interne beheersingsmaatregelen bij de uitvoeringsorganisaties, waaronder Caceis. Voor zover relevant en mogelijk hebben wij gebruikgemaakt van de ontvangen ISAE 3402 type II rapportages; ▪ Voor beursgenoteerde effecten: toetsen van de juiste waardering van de beleggingen gebaseerd op marktnoteringen; ▪ voor een deel van de beleggingen in beleggingsfondsen: het instrueren van de accountant belast met de controle van deze beleggingsfondsen waar het pensioenfonds in belegt en kennis nemen van zijn rapportages; ▪ voor het overige deel van de beleggingen in beleggingsfondsen: vaststellen dat de waarderingsgrondslagen van de beleggingsfondsen vergelijkbaar zijn met die van het pensioenfonds en dat de waarde per participatie volgens de laatste door een onafhankelijke accountant gecontroleerde jaarrekening overeenkomt met de door het pensioenfonds gehanteerde waarde. Voor zover geen recente jaarrekening beschikbaar is: verrichten van andere werkzaamheden, waaronder afstemming met de opgave van de vermogensbeheerder en “backtesting”; ▪ voor de derivaten: beoordelen of de gehanteerde waarderingsmethoden en technieken geschikt zijn om binnen de geldende verslaggevingsregels te komen tot de marktwaarde van deze beleggingen. Daarnaast uitvoeren van re-pricing waarvoor wij een eigen waarderingsspecialist hebben ingeschakeld; ▪ voor de rentederivaten waarvoor “central clearing” wordt toegepast: kennis nemen van de processen met betrekking tot deze “central clearing” en waar mogelijk beoordelen van de juiste werking van interne beheersingsmaatregelen en vaststellen dat de rentederivaten en daarbij horende collateral zijn afgestemd met de tegenpartij; ▪ toetsen of de in de jaarrekening opgenomen toelichting adequaat is gegeven de geldende verslaggevingsregels.

Beschrijving kernpunt	Samenvatting uitgevoerde werkzaamheden
Waardering van de technische voorzieningen De technische voorzieningen, waaronder de voorziening pensioenverplichtingen, zijn gevormd ter dekking van de belangrijkste verplichtingen van het pensioenfonds. In de algemene toelichting op de jaarrekening geeft het pensioenfonds de gehanteerde waarderingsgrondslagen weer. In paragraaf 9.4.2 zijn de gehanteerde waarderingsmethoden en belangrijke veronderstellingen voor waardering van de technische voorzieningen uiteengezet. In paragraaf 9.4.4 (toelichting op de balans - risicobeheer) is de gevoeligheid van de berekening van de technische voorzieningen voor schattingen uiteengezet, inclusief onzekerheden.	Bij de vaststelling van de adequate waardering, waaronder de toereikendheid van deze voorziening, hebben wij gebruik gemaakt van de uitkomsten van de werkzaamheden van de certificerend actuaris. Om dit te kunnen doen hebben wij onder andere instructies gegeven aan de certificerend actuaris, hebben wij zijn onafhankelijkheid in de rol van certificerend actuaris vastgesteld en zijn de bevindingen en het certificeringsrapport door ons met hem besproken. Door ons is tevens nagegaan of: ▪ de administratieve basisgegevens van deelnemers, slapers en pensioengerechtigden, die door de certificerend actuaris worden gehanteerd bij het certificeren van de technische voorzieningen, in alle van materieel belang zijnde aspecten juist, volledig en in overeenstemming met de pensioenregeling zijn opgesteld. ▪ de toegepaste methodiek ter bepaling van de voorziening aanvaardbaar is, gegeven de karakteristieken van de verzekerde risico's; ▪ de door het bestuur gebruikte aannames en schattingen in overeenstemming zijn met de gekozen actuariële grondslagen, voldoende zijn onderbouwd en juist zijn toegepast; ▪ de verwerking van mutaties juist, volledig en tijdig heeft plaatsgevonden.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag;
- de overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het verslag van het bestuur en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur met betrekking tot de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW). In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of het pensioenfonds in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemde verslaggevingsstelsels moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om het pensioenfonds te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of het pensioenfonds haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen.

De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van het pensioenfonds;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of het pensioenfonds haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat het pensioenfonds haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bevestigen aan het bestuur dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met het bestuur over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met het bestuur hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Rotterdam, 23 juni 2022

Mazars Accountants N.V.

Origineel getekend door: drs. C.A. Harteveld RA

11 Bijlagen

11.1 Deelnemersbestand

	Stand ultimo 2020	Bij	Af	Stand ultimo 2021
Actieven	23.816	3.166	3.734	23.248
Slapers	33.949	3.339	2.457	34.831
Pensioengerechtigden	4.661	790	155	5.296
Waarvan:				
(tijdelijk) Ouderdomspensioen	3.361	629	99	3.891
Arbeidsongeschiktheidspensioen	-	-	-	-
Partnerpensioen	1.163	142	33	1.272
Wezenpensioen	137	19	23	133
Totaal	62.426	7.295	6.346	63.375

11.2 Begrippenlijst

Abtn

Actuariële en bedrijfstechnische nota, hierin wordt de organisatorische en integrale financiële opzet van het pensioenfonds en de actuariële grondslagen waarop deze berust, gemotiveerd omschreven.

Actuariële grondslagen

De berekeningsgrondslagen waarop de premie en het liquidatievermogen van het pensioenfonds zijn gebaseerd: onder meer de rekenrente, overlevingskansen, arbeidsongeschiktheidskansen, loongroei-voet en kosten.

Actuariële analyse

In deze analyse wordt de invloed verklaard van opgetreden verschillen tussen de actuariële grondslagen en werkelijke ontwikkelingen.

AFM

Autoriteit Financiële Markten.

Allocatie

Verdeling belegd vermogen voor diverse beleggingscategorieën.

Asset Liability Management (ALM)

Het in kaart brengen van de onderlinge samenhang van pensioenverplichtingen, premiebeleid en beleggingsportefeuille. Met behulp van ALM-simulatiemodellen worden beelden geschetst van de kansen en bedreigingen voor het pensioenfonds in diverse economische scenario's.

Beleggingsmix

De verdeling van beleggingen over verschillende beleggingscategorieën, bijvoorbeeld: aandelen, onroerend goed en vastrentende waarden mogelijk met een nadere onderverdeling naar subcategorieën.

Beleggingsbeleid

Een pensioenfonds is verplicht om op prudente wijze in het belang van alle betrokkenen te beleggen. Het beleggingsbeleid van een pensioenfonds zoekt een balans tussen enerzijds het uitsluiten van beleggingsrisico's en anderzijds het behalen van een zo hoog mogelijk rendement. Bovendien moet de afstemming van beleggingen op de verplichtingen juist zijn: het pensioenfonds moet op het juiste moment aan haar verplichtingen kunnen voldoen. Om optimaal aan deze uitgangspunten te voldoen is een juiste samenstelling van de beleggingsmix noodzakelijk, die met behulp van een ALM-studie kan worden vastgesteld. In het Beleggingsbeleid wordt omschreven op welke manier het pensioenfonds hieraan invulling geeft.

Beleggingsfondsen

Een beleggingsfonds is een collectieve belegging in diverse effecten, afhankelijk van de doelstelling van het pensioenfonds. Het opgebouwde kapitaal wordt beheerd door specialisten. Dit gebeurt op basis van een overeengekomen beleggingsbeleid.

Beleidsdekkingsgraad

Het voortschrijdende gemiddelde van de actuele maanddekkingsgraden over de afgelopen twaalf maanden. De beleidsdekkingsgraad is bepalend voor:

- het moment dat het pensioenfonds in een tekortsituatie komt, dan wel uit een tekortsituatie komt;
- de evaluatie van een eventueel herstelplan;
- het doorvoeren van eventuele kortingen;
- de indexaties.

Benchmark (index)

Vergelijkingsmaatstaf. Vooraf vastgestelde, objectieve maatstaf voor de prestatie van een beleggingsportefeuille of beleggingsfonds.

Contante waarde aanspraken/verplichtingen

Het bedrag dat op een bepaald moment nodig is om in de toekomst de betalingen van de toegezegde uitkering te kunnen doen. Hierbij is rekening gehouden met renteontwikkeling en de actuariële grondslagen.

Corporate Governance

Corporate governance is een term voor de wijze waarop ondernemingen worden bestuurd en de wijze waarop toezicht wordt gehouden op dat bestuur. Voor pensioenfondsen geldt de Code pensioenfondsen. Deze is opgesteld door de Pensioenfederatie en de Stichting van de Arbeid, die hiermee normen formuleren voor "goed pensioenfondsbestuur". De Code staat niet op zichzelf, maar maakt deel uit van het volledige stelsel van bestaande wet- en regelgeving.

Custodian

Custodian is de financiële instelling die de effecten bewaart en administreert.

(Actuele) Dekkingsgraad

De verhouding op een bepaald moment tussen enerzijds de waarde van de beleggingen en anderzijds de contante waarde van de pensioenverplichtingen.

Dekkingstekort

Situatie dat de aanwezige middelen van het pensioenfonds niet langer toereikend zijn om de voorzienig pensioenverplichtingen en het minimaal vereist eigen vermogen te dekken. Hiervan is sprake zodra de beleidsdekkingsgraad onder de dekkingsgraad behorende bij het minimaal vereist vermogen uitkomt.

Derivaten

Afgeleide financiële instrumenten, dat wil zeggen financiële contracten, waarvan de waarde wordt afgeleid van een onderliggende waarde (bijvoorbeeld een aandeel), een referentieprijis of een index (bijvoorbeeld de AEX-index). De hoofdvormen van derivaten zijn opties, termijncontracten en forward contracten.

DNB

De Nederlandsche Bank.

Duration

Maatstaf voor rentegevoeligheid van obligaties. Hoe langer de resterende looptijd, des te sterker obligatiekoersen reageren op een renteverandering en hoe hoger de duration.

Ervaringssterfte

Omdat aangenomen wordt dat de werkende bevolking gezonder is dan de niet werkende bevolking wordt op basis van ervaringscijfers op de sterftekansen zoals ontleend aan de prognosetafel een leeftijdsafhankelijke afslag toegepast. Door rekening te houden met deze ervaringssterfte hoeven geen leeftijdscorrecties te worden toegepast.

Fed

De Federal Reserve System of Federal Reserve of informeel ook wel The Fed is de federale, centrale bank van de Verenigde Staten van Amerika, vergelijkbaar met de Europese Centrale Bank.

Franchise

Het deel van het salaris waarover geen pensioenopbouw plaatsvindt.

FTK

Financieel toetsingskader, hoofdstuk 6 van de Pensioenwet, geldend vanaf 1 januari 2015.

Grondstoffen

Beleggen in grondstoffen is het direct investeren in grondstoffen of indirect via bijvoorbeeld termijncontracten, waarbij de waarde is gebaseerd op grondstoffen. Verhandelde termijncontracten zijn onder andere energie, metalen en landbouwproducten.

Haalbaarheidstoets

Dit is een toets waarmee het pensioenfonds laat zien in hoeverre naar verwachting de ambities worden waargemaakt. Het pensioenfonds voert deze toets jaarlijks uit danwel bij een wijziging van de regeling.

Haircut

Een percentage dat wordt afgetrokken van de (markt) waarde of van de nominale waarde van posities die als onderpand worden gebruikt, waardoor de gehanteerde waarde voor die posities wordt afgewaardeerd. De haircut wordt vastgesteld op basis van het risico: hoe lager de risico-inschatting, des te lager het haircut-percentage (en hoe hoger de onderpandswaarde).

High Yield (obligaties)

Hoogrenderende obligaties, uitgegeven door ondernemingen met een lagere kredietwaardigheid.

Kostendekkende premie

De premie die nodig is om de onvoorwaardelijk en voorwaardelijke onderdelen van de pensioenovereenkomst in dat jaar en voor de langere termijn na te komen.

Liquide middelen

Alle geldmiddelen waarover een bedrijf op korte termijn kan beschikken.

Marktwaaarde

Waarde van een beleggingsobject als het op dit moment zou worden verkocht.

Monitoring

Monitoring is het continue proces van overzicht van de consequente en juiste werking van de controlemaatregelen. Deze monitoring kan door het pensioenfonds zelf gebeuren of uitbesteed worden aan een onafhankelijk orgaan (bijvoorbeeld audit). Monitoring maakt integraal deel uit van het controlesysteem van het pensioenfonds.

Normportefeuille

Dit is de fictieve beleggingsportefeuille die jaarlijks door het pensioenfonds wordt vastgesteld en waarmee de feitelijke beleggingsperformance wordt vergeleken.

Obligaties / staatsobligaties

Een schuldbewijs van een lening die door een overheidsinstelling, een onderneming of een instelling is aangegaan. Als een bedrijf geld nodig heeft kan het door het uitgeven van een obligatielening aan de benodigde financiering komen. De koper van de obligatie ontvangt van de uitgever een rentevergoeding.

Onroerend goed

Men kan direct en indirect beleggen in onroerend goed. Direct beleggen kan men door specifieke woningen of winkels aan te kopen. Indirect kan men investeren middels participaties in beleggingsfondsen aan te kopen die beleggen in onroerend goed.

Outperformance

Het verschil (positief of negatief) tussen het behaalde rendement en het rendement van de betrokken benchmark. Dit verschil geeft aan hoeveel waarde is toegevoegd door middel van beleggingsbeleid.

Pensioenfederatie

Koepelorganisatie die als doel heeft de gemeenschappelijke belangen van de bij haar aangesloten pensioenfondsen te behartigen.

Pensioengrondslag

Het gedeelte van het loon dat de grondslag vormt voor de pensioenopbouw en premiebetaling.

Pensioenovereenkomst

Hetgeen tussen cao-partijen is overeengekomen met betrekking tot pensioen zoals kan blijken uit bijvoorbeeld een cao, een protocol of het pensioenreglement inzake de verplichte deelneming in het pensioenfonds.

Pensioenreglement

Het pensioenreglement is een samenstel van regels, waarin de pensioenregeling is beschreven. Het bevat de rechten en verplichtingen van het pensioenfonds, de deelnemers, de gewezen deelnemers en de pensioengerechtigden.

Pensioenvermogen

Het totale vermogen van het pensioenfonds.

Pensioenwet

De wettelijke regels betreffende pensioenen; voor het laatst bijgesteld per 1 januari 2015.

Pensioen 1-2-3

Pensioen 1-2-3 biedt de deelnemer gelaagde informatie over zijn pensioenregeling. Pensioen 1-2-3 is bestemd voor nieuwe en bestaande deelnemers. De deelnemer bepaalt zelf hoe gedetailleerd hij de informatie tot zich neemt: op hoofdlijnen (laag 1), met toelichting op de hoofdlijnen (laag 2) of gedetailleerd (laag 3).

- Laag 1: De pensioenregeling 'in 5 minuten'. In deze eerste laag worden alle belangrijke onderdelen genoemd.
- Laag 2: De pensioenregeling 'in 30 minuten'. Deze tweede laag gaat dieper in op alle informatie uit laag 1.
- Laag 3: De pensioenregeling 'in detail'. Deze derde laag bevat documenten, zoals het pensioenreglement, het jaarverslag en de statuten.

De gelaagde opzet van Pensioen 1-2-3 komt het best tot zijn recht in digitale vorm.

Performance

De performance van (een deel van) het vermogen is het totale rendement op marktwaarde. Deze performance wordt normaliter vergeleken met de performance van de benchmark(index). Door middel van een zogenoemde performance attributie-analyse wordt het verschil tussen deze beiden op een kwantitatieve wijze verklaard.

Rating

De rating van een belegging of een onderneming geeft het kredietrisico of debiteurenrisico van deze belegging of onderneming weer. De ratings worden vastgesteld door gespecialiseerde bureaus en kennen verschillende indelingen.

Rekenrente

Het rendementspercentage dat wordt verondersteld dat het belegde vermogen in de toekomst opbrengt.

Renterisico

Het risico dat het pensioenfonds loopt door een verschil in de rentegevoeligheid (duration) van de beleggingen en de rentegevoeligheid van de verplichtingen.

Reservetekort

Situatie dat de aanwezige middelen van het pensioenfonds niet langer toereikend zijn om de voorzienig pensioenverplichtingen en het vereist eigen vermogen te dekken. Hiervan is sprake zodra de beleidsdekkingsgraad onder de dekkingsgraad behorende bij het vereist vermogen uitkomt.

Securities Lending

Securities lending is het proces waarbij effecten worden uitgeleend tegen een vergoeding. Daarbij is onderpand van toepassing om het tegenpartijrisico te mitigeren.

Solvabiliteit

Het benodigde vermogen van het pensioenfonds om op langere termijn aan haar verplichtingen te kunnen voldoen.

Solvabiliteitsopslag

Is de opslag voor de opbouw en instandhouding van de vereiste solvabiliteit.

Sterftegrondslag

Berekeningsmethode gebaseerd op een statisch overzicht van sterftekansen per leeftijd van een bepaalde groep personen.

Strategische beleggingsmix

De lange termijn verdeling van het belegd vermogen over de verschillende beleggingscategorieën (aandelen, vastrentende waarden, onroerend goed). Deze verdeling wordt gebaseerd op een ALM-studie.

Swap

Een derivaat waarbij een partij een bepaalde kasstroom of risico wisselt tegen dat van een andere partij. Het pensioenfonds maakt gebruik van renteswaps waarbij korte en lange rentes worden uitgewisseld.

Toekomstbestendige toeslagverlening

Van toekomstbestendige toeslagverlening is sprake indien redelijkerwijs mag worden verondersteld dat deze toeslag ook in de daaropvolgende jaren kan worden verleend.

Toeslag pensioen

Verhoging van een pensioen of van een aanspraak op pensioen, die op voorwaarden wordt verleend.

Toeslagambitie

Hoogte van de toeslag die op de lange termijn wordt nagestreefd.

Uitvoeringsreglement

De overeenkomst over de uitvoering van de pensioenovereenkomst tussen het pensioenfonds en de aangesloten werkgevers.

Ultimate Forward Rate (UFR)

Pensioenfondsen zijn verplicht om bij de berekening van hun financiële verplichtingen gebruik te maken van de door toezichthouder DNB vastgestelde rentetermijnstructuur, die is afgeleid van de rentes voor verschillende looptijden in de markt. Omdat voor lange looptijden niet altijd voldoende marktinformatie beschikbaar is, wordt gebruik gemaakt van de zogeheten ultimate forward rate (UFR) methode. Kenmerkend voor toepassing van de UFR-methode op de rekenrente is dat de rente voor de waardering van pensioenverplichtingen op zeer lange termijn tendeeft naar het niveau van de UFR. De richting voor de rente voor lange looptijden wordt bepaald op basis van een voortschrijdend 120-maandsgemiddelde van de 20-jaarsforward rentes.

Vastrentende waarden

Verzamelnaam voor beleggingen waarop in beginsel een vaste rentevergoeding en een vaste looptijd geldt. Voorbeelden van vastrentende waarden zijn obligaties, onderhandse leningen en hypotheekleningen.

Vermogensbeheerder

Een professionele beheerder van vermogens voor organisaties (zoals pensioenfondsen, verzekeringsmaatschappijen enzovoorts) en/of vermogende particulieren. Vermogensbeheerders zijn vaak onderdeel van een bank, dan wel financiële instelling, maar kunnen ook een onafhankelijke organisatie zijn. In Nederland kunnen vermogensbeheerders zich onder bepaalde voorwaarden laten registreren bij Autoriteit Financiële Markten.

Vereist eigen vermogen

Het vereist eigen vermogen wordt zodanig vastgesteld dat het pensioenfonds met een wettelijke zekerheidsmaat van 97,5% voorkomt dat binnen een jaar over minder waarden / vermogen beschikt dan de hoogte van de technische voorzieningen.

Waardeoverdracht

Het naar een andere pensioenregeling overdragen van de waarde van een tot dat moment opgebouwde pensioenaanspraak, in het geval de deelnemer verandert van werkgever.

WIA

Wet Werk en Inkomen naar Arbeidsvermogen, in werking getreden per 1 januari 2006 als opvolger van de

Wet op de Arbeidsongeschiktheid (WAO).

Z-score

Gestandaardiseerde jaarlijkse meting van de beleggingsresultaten van verplicht gestelde bedrijfstakpensioenfondsen. Gemeten wordt de mate waarin het werkelijke rendement van een pensioenfonds afwijkt van het rendement van de door het bestuur vastgestelde normportefeuille.

11.3 Overzicht nevenfuncties bestuursleden

Naam	Nevenfunctie
W. J. Boot	
Reiswerk Pensioenen i.l.	Werknemersvoorzitter
Opf Witteveen en Bos	Lid verantwoordingsorgaan
FNV	Pensioenbestuurder
Lions Utrecht Dimstad	Past President
Bedrijfstakpensioenfonds Schilders	Werknemersvoorzitter
E.M.C. Eelens	
Bedrijfstakpensioenfonds Schilders	Bestuurslid
Pensioenfonds PostNL	Bestuurslid
R. de Vries	
Secretaris Arbeidsvoorwaarden	Atrium Groep
Stichting Orsima	Roulerend voorzitter/vice voorzitter
Stichting opleidingen contractcatering	Bestuurslid
Stichting Vakraad contractcatering	Roulerend voorzitter/vice voorzitter
Stichting Vrijwillig Vervroegd Uittreden voor de Contractcateringbranche II	Roulerend voorzitter/vice voorzitter
Stichting Fonds Bevordering Arbeidsverhoudingen contractcatering	Roulerend voorzitter/vice voorzitter
Stichting Fonds Bevordering Sociale verhoudingen contractcatering	Roulerend voorzitter/vice voorzitter
Sociaal Fonds Particuliere Beveiliging	Adviseur
Fonds Bevordering Arbeidsverhoudingen Particuliere Beveiliging	Adviseur
Werkgroep controle-orgaan Particuliere Beveiliging	Lid
Stuurgroep servicecentrum Particuliere Beveiliging	Lid
Vereniging van Nederlandse Cateringorganisaties	Adviseur
Nederlandse Veiligheidsbranche	Adviseur
Vereniging van Werkgevers in Scheeps-, Industrie, Milieu- en Technische Onderhoudsactiviteiten	Adviseur
Werkgevers en de Zwemscholen en Zwembaden	Adviseur
Nederlandse Brood,- en Banketbakkers Ondernemers Vereniging	Adviseur
C. Lonsain	
Stichting Pensioenfonds Wonen	Bestuurslid
H. Kestens	
Pensioenfonds Woningcorporaties	Bestuurslid (tot 1-7-2021)
P. Priester	
Stichting Pensioenfonds Robeco	Voorzitter raad van toezicht
Bedrijfstakpensioenfonds voor de Meubelindustrie en Meubileringsbedrijven	Uitvoerend bestuurslid Risk
Bedrijfstakpensioenfonds voor de Betonproductenindustrie	Voorzitter raad van toezicht
Pensioenfonds Chemours	Lid raad van toezicht (tot 7-1-2021)
Pensioenfonds Thales	Lid raad van toezicht
L. van Gelder	
HR Manager	G4S
C. van Loon	
Uitvaartverzekeraar DELA	Lid Algemene Vergadering
Harmonie Kolping's Zonen Bergen op Zoom	Penningmeester

M. Verbrugge	
Sociaal Fonds Particuliere Beveiliging (SFPB)	Bestuurslid
Centraal Beheer APF	Lid samengevoegd belanghebbendenorgaan
Onderhandelingsdelegatie werkgevers Particuliere Beveiliging	Lid
NVD Beveiligingen	Financieel en Operationeel directeur